

ЛИНО АЛДАНИ
ЗАТЪМНЕНИЕ 2000
РОМАН И РАЗКАЗИ

Превод: Гергана Калчева-Донева

chitanka.info

В предлагания сборник са включени един роман и два от най-интересните разкази на съвременния италиански фантаст Лино Алдани. Както в цялото му творчество, така и тук основен мотив е човешкият живот в бъдещето, но в онова бъдеще, което никога не бива да допуснем да се случи. Затова авторът непрестанно се стреми да ни внуши мисълта, че бъдещето е в ръцете на хората и хората са тези, които трябва да го насочват и изграждат ден след ден, защото то започва от днес.

ГЕРГАНА КАЛЧЕВА-ДОНЕВА

РОМАН-ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ

В интервю пред списание „Техника молодежи“ италианският писател-фантаст Лино Алдани обяснява защо съвременните писатели на научна фантастика от капиталистическите страни предлагат с такова настървение книги на ужаса, предсказващи гибелта на планетата и човечеството: „Прогресивните писатели на запад в своите произведения неизменно свързват бъдещето с катастрофа, в същото време, когато нашите колеги от социалистическите страни избират за него много по-привлекателна перспектива. Естествено тези, които творят в страните, където основите на социализма са вече заложили, могат да си позволят да пишат романи-предсказание. Но другите, които са принудени да живеят в капиталистическо общество, предпочитат да пишат романи-предупреждение. А те представляват последователно описание на всичко онова, което може да се случи с човечеството, ако то продължава да върви по пътя на капитализма.“

Последният роман на Алдани „Затъмнение 2000“ (Излиза в 1979 год.) е роман-предупреждение за онова, което никога не бива да се случи. След ядрена война, избухнала на Земята, в едно противоатомно скривалище продължават да живеят шест хиляди души, разделени на две смени, като едната „краде“ половината от живота на другата. Това, разбира се, не се отнася за ръководната върхушка. Всяка една от тези три групи носи работен комбинезон в различен цвят — зелено, бяло, червено: алюзия за цветовете на италианското знаме. Авторът ни разкрива едно абсурдно общество, подчинено на неестествени, предизвикани от необичайните обстоятелства закони, начело на което стои върховен координатор, приемащ неизменно името Калиф. Той ревностно пази в тайна истината за „Майката Земя“. Споделя я само със своя тесен кръг приближени, докато всички останали заселници знаят, че се намират на борда на огромен космически кораб, пътуващ за Проксимата на Кентавър. Тук авторът поставя важния и актуален на Запад въпрос за границите на целесъобразната лъжа, без обаче да

предлага някакъв готов отговор, а оставя читателят сам да стигне до него.

В рамките на това затворено общество, „което дава усещането за една херметична непроницаемост“, авторът с майсторско перо ни разкрива своите герои. Той ги поставя на различни нива в йерархическата стълба, в зависимост от това разпределя правата и задълженията им, кара ги да влизат във взаимоотношения, строго подчинени на „закони с непонятни цели...“

„Затъмнение 2000“ е малък по обем, но изключително силен роман, зареден със сгъстен хуманистичен патос за вечно търсещия и неудовлетворен човешки дух. Не случайно авторът оставя своя Икар да се издига все по-високо и по-високо, знаейки, че той неминуемо ще изгори, но не може, а и не иска да го спре, да отнеме у него непреодолимия стремеж да се увери сам, сам да открие истината. Той не иска да го лиши от неговата свобода, от свободата му да не вярва, да проверява своите теории, заплащайки със себе си.

Осъзнаващ ужаса от действителността, авторът непрестанно се стреми да ни внуши и мисълта, че бъдещето е в ръцете на хората и хората са тези, които трябва да го насочват и изграждат ден след ден, защото бъдещето започва от днес.

Двата разказа „Другият бряг“ и „Невидим неприятел“ по своите качества достойно допълват представения сборник. В първия авторът разкрива стигащата до цинизъм жестокост на определени кръгове в буржоазното общество, където един човек може да бъде убит, за да осигури живот на друг, стига последният да е достатъчно богат, за да може да плати за това. Вторият разказ представлява правдиво и философски поднесено повествование за унижената, оскърбена и подтискана гордост на непризнатия гений.

Лино Алдани е роден на 29 март 1926 година в Сан Чиприано По (Павия). До есента на 1968 година живее в Рим, след което се заселва в едно от най-глухите кътчета на Италия, където, както сам той споделя, „се занимава със земеделие и литература“. Началото на творческия му път е тясно свързано с възникването на „италианската школа“ във фантастиката. Макар за неин баща да се счита големият италиански поет и мислител Джакомо Леопарди (1798 — 1837), съвременната италианска научна фантастика се утвърждава след дълги и ожесточени полемики едва през 60-те години на нашия век. По това време излиза и

романът на Дино Будзати „Големият портрет“, който не остава изолирано явление, защото неореализмът, чиято следа е трайна в следвоенната проза, вече се изчерпва и периодът след 1960 година обещава да бъде благоприятен за научната фантастика. Пак по това време излиза и теоретичният очерк на Алдани „Научнофантастичната литература“, който го изтъква още тогава и като теоретик на жанра.

В 1960 година излиза и първият му роман „По-високо от звездите“, а в 1964 година Алдани събира най-добрите си разкази в сборника „Четвъртото измерение“, в който е включен и разказът „Лека нощ, София“, но под друга заглавие — „Онирофилм“ (този разказ бе преведен у нас през 1980 година). Това произведение се счита за едно от явленията в италианската научна фантастика и за това, че третира проблема за фантоматиката и разкрива неговите негативни страни.

Името на Алдани неизменно се свързва и със списание „Футуро“ (Бъдеще) — първото по рода си списание за научна фантастика в Италия, създадено от него заедно с Масимо Ло Яконо и Джулио Райола (първият живее и твори в Рим, вторият във Венеция) през 1963 година.

В 1976 година излиза романът му „Когато корените“, очертаващ реалистичната и страшна картина на едно бъдеще, което е в същото време и настояще. В този роман авторът не обръща поглед към звездното пространство и не черпи вдъхновение от традиционните образци на американската фантастика, нещо твърде характерно за много от италианските фантасти, а остава здраво стъпил на земята. Главният герой в този роман е сложна личност, която търси по-хуманна роля в обществото, опитващо се да притъпи всяка съпротива от страна на индивида. Всъщност историята на главния герой Арно е историята на човека в съвременното буржоазно общество, разкъсвано от безразличие и егоизъм.

И в този роман, както и в цялостното творчество на Алдани, а то е голямо по обем и по жанрово разнообразие (разкази, критически статии и романи), основният мотив е човешкият живот в бъдещето. И макар в последните си произведения авторът да се е поотърсил от песимистичното усещане за това бъдеще, погледът, с който възприема днешното западно общество, продължава да бъде мрачен и песимистичен.

Съвременната ангажирана научна фантастика, като тази на Алдани, е пуснала корени в историческия момент, който изживяваме; тя следва задължението си да изучава задълбочено социалните проблеми и предупреждава за материалните и морални щети, които някои среди в съвременното буржоазно общество, устремили се към главозамайващи върхове, нанасят на света.

Ето няколко кратки щриха към портрета на един от водещите писатели в съвременната италианска научна фантастика.

ЗАТЪМНЕНИЕ 2000

ПЪРВА ЧАСТ

„Нека влезе, Албенитц. Доведете го тук, за да приключим веднъж завинаги.“

Междувременно би трябвало да започна с описанието на обстановката, да изброя куп дребни подробности, незначителни неща, и макар неясни и убягващи, все пак да предам усещането за нещо затворено, за една вселена с херметична непроницаемост, за нещо металическо и студено, където всички са подчинени на закони с непонятни цели.

Или може би ще е по-добре да се впусна в самата история. Горедолу така:

Казвам се Варго Зловик. На двадесет и четири години съм и съм заселник от първа степен на борда на *Майката Земя*...

Само че по този начин няма да ме разберете, рискувам да унищожа всяка възможност да ви обясня нещата, насочвайки ви по невярна следа. Сякаш за да премине човек по Големия коридор, му е необходим парапет.

Бих могъл да започна и с описанието на кораба, което никак не е просто. Или дори да разкажа за Еудженио Столер, за Ванда и Нора Керени. Диана и координатора Покар бих оставил за по-късно. За действието на хидропонните^[1] вани, за елементарната структура на една килия, за Спитцер и тъжната необходимост от двойните смени и прочее.

Името ми е Варго Зловик, това струва ми се вече го казах. На двадесет и четири години съм и съм заселник от първа степен на борда на *Майката Земя*. Бих могъл да разкажа живота си само с петнадесет думи, така, както може би не биха били достатъчни и триста микрокниги. Зависи от гледната точка, тоест от отправната точка. Когато тя изобщо липсва, тогава никой не би могъл да отличи важното от незначителното.

Тук на *Майката Земя* никога не се случва нищо необикновено. Всичко тече спокойно и нормално, от край време е така. Аз съм роден тук на борда както баща ми и бащата на моя баща. Трябва да се върнем две поколения назад, нещо от порядъка на сто двадесет и пет години, за да стигнем до праотеца, роден на Земята, прародителят ни, който се е радвал на слънцето, на миризмата на морето, на воя на вятъра между дърветата и скалите.

Всичко това за мен е само видение и представа. За мен истинско и реално е само приглушеното скърцане на дългите метални коридори, бръмченето на атомните реактори, отблъскващия хлад на килиите и подземните ходове. Една неизменна, застинала действителност, която ще предам непокътната на моите деца, а те пък на своите и така нататък и така нататък, докато това щастливо пътуване, от което не можем да се откажем, не стигне до своя край.

„Вече ви казах, Албенитц. Доведете го тук, за да приключим веднъж завинаги.“

Проблемите са три.

Първо: проблемът за връзката между дума и понятие.

Второ: проблемът за връзката между понятие и представа.

Трето: проблемът за връзката между представа и илюзия за представа.

И така аз, Варго Зловик, бих могъл да си тракам като сънлив товарен влак по сигурни релси със стабилни траверси, съединени с болтове по всички правила на изкуството. Мир, спокойствие, благополучие. Примирение. Но бих могъл и да се спусна надолу към бездънните терзания на разложението, да се издигна отново, бълвайки нещо с вкус на сяра и живак, а после да се покажа като стрък, пробил твърдата кора на пролетната земя. Да живея, да се утвърждавам. Да отричам този, който ме отрича. Може би никой по-добре от мен не знае приказката за маймунката, онова непристойно животинче, което се изкачва от клон на клон по дървото, от чийто връх се разкрива недвусмисления хоризонт. Влак, релси, живак и сяра, маймуна, стрък пролет: представи, думи, илюзии за думи, илюзии за илюзии.

Никога нищо не се случва на *Майката Земя*. Сиви, часовете на труд се редуват с часовете за развлечение, има дълги часове на монотонно бодърстване, има и часове на безсъние, които прекарвам в килията, като се въртя в леглото с несвързани мисли. Ред, чистота, спазване на правилника. И най-вече готовност — дозирана и контролирана.

Тук никога нищо не се случва. Или по-скоро сякаш от време на време един необичаен факт чука на прага на съзнанието. Важното е да можеш да го доловиш. Ето например миналата седмица моят другар по килия Владимир Спитцер постъпил в болницата. Не знаех, че е болен. Никога не съм разменял нито дума с него, както е с всички в края на краищата, защото за всеки един от нас все едно, че не съществува другарят му по килия. Не зная какво му се е случило. Зная само, че миналата седмица още със събуждането си видях нишата на Владимир празна. Веднага сигнализирах в Жилищната служба, защото в случаи като този правилникът е съвсем категоричен, има заповед незабавно да се съобщава за всяка нередност.

— Всичко е наред, заселник — изграка след малко гласът на дежурния офицер. — Владимир Спитцер е в болницата. Щастливо пътуване!

— Щастливо пътуване — отвърнах неуверено аз.

По-късно, когато след работната смяна се върнах в своята килия, сварих двама прислужници да изнасят личните вещи на моя другар.

— Как е той? — попитах с глух глас.

Единият от двамата повдигна рамене и направи такава гримаса, сякаш искаше да ми каже, че не знае нищо. Другият обаче песимистично поклати глава.

— Но какво му има всъщност?

Последва нова гримаса и нов обезкуражаващ жест. Преди да си отидат, те се позабавиха малко пред металния плот на вратата. Видях, че свалят табелката с името на Владимир Спитцер и на нейно място до моята поставиха друга.

Останал сам, ми се прииска да отида и прочета името, но после се отказах. Какво значение можеше да има името на другаря ми, щом като разговорите и контактите с него бяха невъзможни? Едно име нищо не значи. Стар или млад, дебел или слаб, другарят по килия е само един предмет без значение. Той не говори, не се смее, не се

храни. Ден и нощ лежи неподвижен, едвам-едвам диша в своята ниша, затворена херметично. Ако искаш, можеш с часове да го съзерцаваш през плексигласовия капак, можеш да се забавляваш да броиш миглите, косите, космите на брадата му, можеш да разглеждаш с лупа една по една порите на кожата му, гънките на устните му, бръчките по лицето и ръцете — всичко. Всичко онова от тялото му, което работният комбинезон не покрива. Но никога няма да узнаеш какъв е цветът на очите му. Защото е като мъртъв, спи спокойно, отсъстващ, сънува други светове — една действителност, забранена за онзи, който го наблюдава. О да, можеш дори да му говориш, ако искаш. Някои имат този лош навик и го правят. Понякога нощта е дълга, книгата — скучна, цигарите са свършили. А безсънието те пробужда с хиляди жила. По коридорите на кораба няма жива душа. Дори Залата за съзерцание е пуста и сякаш отвсякъде те заобикаля някаква лудост, хлад и мълчание. Точно в такъв момент някой загубва контрол над себе си, повдига завесата на нишата и започва да говори, да говори със своя глух и мълчалив другар, с един неподвижен призрак, като го обсипва с обиди и ненужни закани.

Аз никога не съм го правил. Владимир Спитцер беше мой другар по килия в продължение на две години и най-много да съм му хвърлил няколко разсеяни погледа вечер, непосредствено преди смяната на дежурството, в кратките мигове, които предшествуват момента на хипносън. Той обаче може да ме е опознал основно, може би ме е наблюдавал безброй пъти. Но това за мен е без значение.

Владимир Спитцер е зелен.

Аз, Варго Зловик, съм червен.

[1] Хидропоника — отглеждане на култури без почва, във вода с разтворени минерални соли. — Б.пр. ↑

„Съгласен съм, Албенитц. Повикайте го и вижте какво иска. Тази история вече започва да ми дотяга.“

Албенитц Бенито Йорге, координатор от първа степен, изключително важна фигура на шахматната дъска, в пряка връзка с Върховния. Лицето му е малко, триъгълно, има жълти и остри зъби, като на гризач, нещо средно между бобър и катеричка...

Залата за съзерцание. Един огромен екран в полукръг, който преминава от стена на стена. Удобните столове с меки облегалки за главите и ръцете са разположени в правилни редици, които се снижават постепенно. С една дума — театър.

Веднъж моят приятел Еудженио Столер се опита да ме накара да се замисля колко жалък е спектакълът. Това са само светли точки, ми каза, един облак от лъскави топчета и тук-там някой и друг диамант, който блести малко по-силно от останалите. Еудженио е циник, или поне му е приятно да играе тази роля. Истината е, че тези звезди, това черно и дълбоко пространство отвън, обсипано с всички тези ледени и предупреждаващи светлини, които ти се струва, че можеш да докоснеш с ръка, омайва дори и най-затъпелите членове на екипажа.

Който е строил кораба, го е знаел. Който е проектирал този страшен прозорец на 180°, трябва да е бил велик психолог и възвишен естет. Обикновено местата в залата се заемат до едно. Но понякога в късните вечерни часове, когато лампите в коридора превключват на леко синкава светлина, за да ни дадат илюзията за нощ, понякога, казах, залата е почти празна. Само малки групи се застояват тук и там, обикновено по края на залата, понякога под високите сводове се носи тайнствен шепот и в полусянката съмнението нараства неимоверно, хиляди догми се сгромолясват, достатъчен е само един поглед, една тръпка, тембърът на един глас, който увисва на последната дума, достатъчна е дори само една пауза.

— Щастливо пътуване! — пожелава съседът ти, сбогувайки се.

— Щастливо пътуване!

— Довиждане, приятели. Ще се видим по-късно.

— Ще се видим по-късно. Щастливо пътуване!

Често поздравът звучи фалшиво и неестествено. Като подигравка. Никога няма да видим Обещаната Земя. Може би ако всичко стане така, както е било предвидено в началото, ако корабът запази своя курс и не бъде отнесен в бездните на пространството, може би нашите правнуци ще стигнат до целта. Дванадесет поколения са доста дълга верига. Аз и тези на моята възраст представляваме централният пръстен. Ние сме едва по средата на пътя. *Майката Земя* трябва да измине още около деветнадесет билиона километра, преди да стигне до целта. И при все че скоростта, която нашите двигатели развиват, е безумна, ще са необходими приблизително още сто и петдесет години, време, през което можеш да умреш много пъти.

Еудженио Столер обича да се шегува язвително.

— Ти си глупак — ми каза днес, като седна до мен. — Приемаш много сериозно външната украса, лозунгите и готовите фрази.

Оглеждах се наоколо, мънках изплашен, защото помещението беше много просторно.

— Ти си глупак — повтори Еудженио. — Тук няма какво да съзерцаваш, това е салон за клюки, звездите отвън нямат стойност, стойност има само нашето безпокойство, нашата нерешителност на жалки и малодушни хора.

Когато Столер говори така, аз се чувствавам неловко. Гледах го дълго, но той се усмихваше загадъчно, сякаш се наслаждаваше на моето притеснение.

— Хайде да си вървим — каза, като ме хвана за ръката. — Да отидем при стария Булмер да си поприказваме.

Излязохме от Залата на съзерцание и повървахме около двеста метра по Големия коридор. На това място в елеватора нямаше толкова много хора. Еудженио ме бутна вътре и за десет секунди слязохме на третото равнище.

Човек не се чувства зле при стария Булмер. Това е спокойно местенце, посещавано най-вече от шахматисти и влюбени. Има една обща зала, в която масите са наредени много близко една до друга и цяла редица от отделни, напълно изолирани боксове.

Като ми се усмихваше, Еудженио извади от джоба си цяла шепа жълти жетони.

— Тази вечер ще се напием — каза и ги разклати под носа ми.

Винаги има много жетони и никога не мога да разбера как го прави. Ако не го познавах, откакто се помня, ако не ми беше близък приятел, щях да си помисля, че получава всички тези жетони в замяна на работата си като доносчик на „белите“. Но съвсем не е така. Дори и защото не виждам за какво „белите“ би трябвало да бъдат информирани от момента, в който всичко върви от добре по-добре, без недоволства и безредици. Вероятно Еудженио разбира от работата си и затова успява да спечели доста жетони.

Сам старият Булмер дойде да ни сервира „Блумар“. Идва два-три пъти с поднос и тесни чаши, после му дотегна да се разкарва на всеки пет минути и остави бутилката.

Еудженио се налива като бъчва. Продължаваше да ми се усмихва, вдигаше чашата на височината на носа си и ме гледаше с притворени, но язвителни очи с цвят на малахит.

Половин час след това езикът му съвсем се развърза.

— В коя година сме? — попита с леко насмешлив глас. Все още продължаваше да се усмихва иронично и раздразнително.

Въпросът му беше смешен. Свих рамене ядосан и погледнах в друга посока, сякаш за да му дам да разбере, че ще е по-добре, ако промени темата за разговор. Но Еудженио продължи да пита настойчиво:

— Хайде, отговори. В коя година сме?

— 128-а — отвърнах, за да му угодя.

Но той продължи настойчиво:

— Тоест?

Това беше игра. Разбирах, че беше игра, но игра, на която Еудженио държеше извънредно много. Не можех да му откажа това. Отговорих му:

— Тече 128-та година, това означава, че са изминали 128 години, откакто *Майката Земя* е напуснала планетата.

— Хм. Година? А какво представлява една година?

— Година е времето, за което планетата Земя прави една обиколка около своето слънце.

Той започна да се хили просташки.

— Земята е далече — каза. — Има я и я няма, вече е невидима. Като ориентировъчна точка е равна на нула.

— Но на борда има часовник. Атомен часовник, регулиран по земното време.

Еудженио отново напълни чашите.

— Възможно е часовникът да се е повредил — отбеляза с променен израз. Лицето му стана сериозно и се издължи, очите му хлътнаха и се изпълниха с ужас. Нямаше и следа от непристойното му веселие. — Часовникът може да изостане, разбираш ли? И никой няма да разбере.

Невъзможно. Опитах се да му припомня, че един атомен часовник никога не се поврежда, че той практически е вечен и за сто години не изостава дори с десета от секундата. Столер остана невъзмутим. После се протегна над масата и силно се наклони към мен.

— А ако някой е решил да се позабавлява и го е повредил?

Беше изрекъл това тихо, почти шепнешком. В главата ми остро прозвуча аларменият звънец. Думите му, изразяващи недвусмислен въпрос, все още висяха във въздуха. Исках да спечеля време, да размисля поне за миг над това чудовищно внушение.

Но Столер ме наблюдаваше, твърдят му и повелителен поглед изискваше незабавен отговор.

— Ти се шегуваш — му казах. Чувах гласа ми да излиза изкуствен от гърлото, лигав и празен. — Каква причина могат да имат, за да повредят часовника?

Точно в този миг си дадох сметка за много неща. Междувременно бях допуснал непростима грешка. В края на краищата Столер бе говорил с академичен тон, бе намекнал за повреждането на часовника, позовавайки се на „някой“, сякаш този „някой“ се е забавлявал, като си е поиграл с времето. Аз обаче с моя отговор показвах, че съм взел под внимание идеята за заговор, макар и за да я отхвърля. Бях се издал. Поддържането на бордовия часовник е задължение на „белите“. А за онова, което вършат „белите“, не се допуска и най-малко съмнение. Поне така мислех до този миг. Но думите на Еудженио ме накараха да открия сам себе си. Сега разбрах, че в скритата област на моите мисли винаги е имало отворена вратичка и за най-дръзките съмнения, за семената на скептицизъм и страх, които

никоя проверка не би могла да разпилее, а само да изтика още по-надолу, в дълбокото.

— Съгласен съм — поде Столер, — няма никаква причина. Според нас. Но те — и той произнесе последната дума с открита агресивност — те биха могли да имат хиляди неподозирани причини, които ни убягват, защото сме в пълно неведение.

Вече играеше с открити карти. И ако аз се бях издал с онова хипотетично твърдение, то той се бе компрометирал. Часовникът беше само един пример, може би не толкова очебиен, но несъмнено указващ много неща. Всъщност Столер ми напомняше, че нашият живот протича в една затворена, напълно изолирана система.

— Истината е химера — допълни той.

Не ми харесваше обратът на нашия разговор. Столер ме теглеше към вероломен и хлъзгав терен, осеян с капани. Опитах се да реагирам:

— Ти повдигаш отново стария въпрос за бога, въпроса, който е измъчвал хората, живели на Земята. Те също са живели в затворена система. Така е било винаги и ще бъде винаги така. Какво е вселената, цялата вселена, ако не една затворена система? Хората са се страхували от собствената си мисъл, страхували са се да решат кое е истина и кое не е, и така, за да се избавят от тази непосилна отговорност, са създали бог...

— Но ти се отклоняваш — ме прекъсна Еудженио.

— Съвсем не се отклонявам. Ако има бог, тогава истината е негова и на нас не ни остава нищо друго, освен сляпото суетене в една безкрайна нощ, след която няма да има разсъмване. Минаваш всякакви граници, Еудженио. Ти би искал да мисля за „белите“ като за боговете на този микрокосмос — *Майката Земя* — само защото управлението на кораба е в техни ръце.

— Не става въпрос само за управлението на кораба...

— А за какво друго тогава?

В този момент на прага на бокса застана Ванда. А зад Ванда надничаше Нора Керени. И двете изглеждаха странни и загадъчни, така изглеждат много от нас, но особено жените във вечерите на смяна на дежурството. Три дни, прекарани в хипносън, отлитат за един миг и ние се събуждаме свежи и отпочинали. И все пак това е като умиране, това са три дни живот, който ни отнемат, открадват ни ги в един миг.

Вероятно тази е причината вечер, при смяната на дежурство, всички да сме по-словоохотливи, по-доверчиви и склонни към развлечения. Жаждата за живот става по-силна и преди да изчезнем за три дни в сивия кладенец на безсъзнанието, ние изпитваме нуждата да приключим приятно нашата смяна.

И затова, когато Нора Керени, която познавах само по лице, седна до мен, веднага я прегърнах. Пихме още заедно. После Ванда заговори с Еудженио, смееше се, Еудженио също се смееше, Нора обгръщаше с ръка врата ми, търсеше ръката ми и беше толкова хубаво в приятната топлина на малката зала пред бутилка „Блумар“, цялата за нас, заедно, без да водим някакъв определен разговор, с отмалели и тежки крайници.

Напуснахме заведението на стария Булмер доста късно. Но в студената, синкава светлина на коридорите все още бавно сновяха тъмни сенки. Големият коридор бе изпълнен с шепота им. Еудженио и Ванда се бяха прегърнали, от време на време тя се обръщаше, после на кръстовището последва цяла въртележка от прегръдки и въздишки.

— Щастливо пътуване — ни пожела Ванда, като се притискаше към Еудженио.

— Довиждане, приятели. Щастливо пътуване.

— Щастливо пътуване!

В сянката остана да виси смътното усещане за тъга, навярно по неосъществени мечти, по обещания и дълги, напразни очаквания. Бях сам, сам с Нора, в лабиринта на хиляди съмнения, останали без отговор. Тогава я притиснах към стената. Целунах я гневно. Искан да притежавам това тяло, меко и силно, да я ухапя, да се отпусна и да не мисля повече за нищо. Изпитвах болезнено желание да избягам от самия себе си. Последва нов изблик от абсурдни думи, лишени от смисъл, объркан шепот, съпровождащ отдаването на цялото й същество. Ръката на Нора хвана моята, за да ме поведе в сянката, под сините светлини на коридора. Нейната килия беше последната в дъното.

Проблемите са повече от три. Те са твърде много. Освен проблемът за връзката между дума, понятие и представа, съществува и проблемът за правдоподобност. Ако например бях завързан тук за този стол или парализиран, без осезание, без да мога да се движа или да ставам, за да проверявам със собствените си ръце... никога не бих узнал дали тази бутилка, която изглежда поставена на масата и се откроява на стената, действително стои там, или е само нарисувана.

Понякога очите се заблуждават. Понякога сетивата лъжат. А един древен мит разказва за сенки, които идват и си отиват на фона на пещерата. А умът? Какво представлява нашият мозък? Може би само един удобен инструмент.

Рано или късно все пак ще трябва още веднъж да размисля за цялата система. Веднъж завинаги, окончателно. А това означава, че рано или късно ще трябва да се принудя да направя своя вътрешен избор.

Случиха се доста неща и все обезпокоителни. Най-напред миналата вечер, вечерта на смяната на дежурството. Прибрах се много късно и в тъмнината не обърнах внимание на новата табелка, закачена на вратата. Тя изплува в съзнанието ми по-късно, когато се канех да легна в нишата. Тогава, обзет от внезапно и необяснимо любопитство, се втурнах към входа на килията.

Натиснах бутона, за да светна лампичката и прочетох името: Диана Абгрунд.

Внезапно се почувствувах неловко, сякаш някой бе отправил обида по мой адрес. Никога не се случва другарят ти по килия да бъде от другия пол. Или по-точно: само в изключителни случаи.

Нора ми бе оставила три цигари. Изпуших ги и трите, докато се разхождах нагоре-надолу из тясното пространство на килията. Предчувствувах бъркотии и усложнения, цяла серия от капани, за да ме уловят в грешка. А имаше и други неща, които кръжаха заплашително

в главата ми: думите на Еудженио Столер, всички съмнения покълнали в онези мигове на блънуващо просветление. Накрая изнемощял се свих в нишата, спуснах преградата и поставих електродите на слепоочията си. Хипнотокът вече течеше от няколко часа. Заспал съм веднага.

И ето тази сутрин изненадата, след три дни хипно-сън. Не си представях Диана Абгруд толкова красива. Станах, погледнах в съседната ниша и останах дълги минути неподвижен да съзерцавам чертите ѝ. Има нещо тайнствено в свършеното ѝ лице с миловиден и в същото време властен профил. Стоях пред нишата оглупял, а сърцето ми кой знае защо започна силно да бие. Бях загубил способността си да мисля последователно.

С усилие излязох навън. Никой не забеляза малкото закъснение, с което пристигнах на работното си място: никой не контролира заселниците от първа степен, ние сме пряко подчинени на изпълнителния комитет на „белите“.

Проверих четиринадесетте хидропонни вани в моето отделение. Заедно със зачисления ми техник употребихме два часа, за да открием повредата в задвижващите перки. После се затворих в тесния си кабинет, за да попълня статистическите бележки и да съставя отчетите. Но мозъкът ми приличаше на обезумяло животно. Върху хартията, върху пластмасата, върху пластините от полистирол внезапно се появяваше лицето на Диана Абгруд, то се налагаше с цялата отчайваща подробност на своите черти.

Напразно се мъчех да отпъдя този образ, да се съсредоточа в работата си.

После в стола, докато се преструвах, че се интересувам от разговорите между Столер и другите, седнали до мен, по високоговорителя съобщиха името ми.

— Ей, Варго! — извика Столер, като ме бутна с лакет. — Спиш ли? Викат те.

Тръгнах като на сън. На входа на столовата Нора Керени ми се усмихна, докосвайки ръката ми и нежно ми кимна съучастнически. Но аз не се спрях нито за миг, излязох на Големия коридор, извървах го целия до кърмата — така наричаме отделението, където живеят и работят „белите“.

— Стая двадесет и четири — казах на офицера, застанал на пост на входа. Тръгнах ръководен от светещите знаци, указващи посоката

по криволичещите тесни коридори. Стая номер двадесет и четири изглеждаше много далеч, в края на лабиринта. Прочетох името на табелката: Клаудио Покар, координатор от втора степен.

Студени, раздалечени сини очи. Широко и едро лице. Масата е покрита с книжа, а работният комбинезон на координатора Покар е снежнобял, ослепително бял, крещящо бял, като всички комбинезони на шефовете.

Много е внимателен. Усмивва се, но усмивката му е мигновена и студена като ледено острие. Поканва ме да седна, приближава кутията с цигари. После сякаш заговорва на себе си.

— Варго Зловик — казва със суров и безличен глас — завеждащ трети хидропонен отдел. Така.

Но веднага разтваря сините си цепнатини и агресивно ги вперва в мен.

— Става въпрос за вашия другар по килия — казва, — за Владимирото Спитцер.

Оставам в очакване, предпазлив. В този момент Владимирото Спитцер е много далеч, мисълта ми е насилствено заета с една-единствена фикс-идея: лицето на жената, заела мястото на Спитцер. Имам големи познания по история, дори и най-старата. Е добре, Диана Абгруд извиква в съзнанието ми египетските йероглифи, стенописи, гипсови бюстове на царици, неми и многозначителни сфинксове на неразгадани тайни. Клаудио Покар се движи като автомат.

— Спитцер е мъртъв — казва с безразличие. — Неизлечима болест му попречи да продължи Щастливото пътуване.

Все още съм в очакване, ставам по-предпазлив.

— Има нещо, което искаме да узнаем. Спитцер беше фанатик с нездрав разсъдък. Знаем, че имаше странни представи за всичко. Опитвал ли се е някога Спитцер да влезе в контакт с вас?

— Спитцер беше зелен — отбелязвам, след като съм направил гримаса в знак на отрицание, — а аз съм червен. Никога не съм имал възможността да разговарям с него.

— Разбирам, но аз имам пред вид друг вид контакти. Спитцер е общувал с различни хора от зелената смяна с цел да организира бунт. Този опит е смешен, мъртъв още в зародиша си. Но ние подозираме, че

той се е опитал да разпространи своите налудничави идеи и във вашия сектор. Вие сте бил негов другар по килия доста дълго време. Не сте ли получавал някакъв знак, опит за контакт или съобщение?

Той ми се подиграва, този Клаудио Покар, „бял“ от втора степен, той минава всяка граница, която дори и един „бял“ никога не бива да прекрочва. Явно ме счита за наивник. А това не мога да понеса.

— Да допуснем, че е така — казвам. Забелязвам, че гласът ми звучи доста предизвикателно. — Да допуснем, че Владимирото Спитцер ми е отправял не едно, а сто съобщения. Хипотезите са две: бих могъл да считам Спитцер за луд, но в този случай бих уведомил когото трябва. Или не, Спитцер би могъл да ме спечели за своята кауза. И тогава не виждам как бих могъл спонтанно да го призная.

Покар започва да се смее, забавлява се. Чука с оловния молив по масата и се кани да заговори, но аз го изпреварвам:

— Има и още една, трета хипотеза, може би най-вероятната.

— И коя е тя?

— Хипотезата, че с Владимирото Спитцер никога не съм имал нищо общо, освен общата килия, която сме делили в продължение на две години.

Координаторът Покар вече не се смее. Взема картончето, отново го разглежда с безразличие. И повтаря:

— Варго Зловик, завеждащ трети хидропонен отдел. — После след дълга гримаса продължава. — Имате бърза мисъл, заселник Варго.

Повдигам рамене. Клаудио Покар става, заобикаля масата и идва близо до мен. Той е нисък, набит, от масивната му фигура се излъчва някаква сила и вътрешна сигурност, която за миг ме стъписва повече, отколкото трябва.

— А бунтът? — връхлита ме със сух, почти ироничен глас. — Не искате ли да знаете мотивите за заговора?

Сега вече си давам сметка. Когато преди малко координаторът ми заговори за подривната дейност на Спитцер, от моя страна не последва никаква изненада. А трябваше да демонстрирам цялото си учудване. Напразно си блъскам главата, за да намеря някакво приемливо извинение за липсата на каквато и да било реакция от моя страна. Изглежда, че Клаудио Покар се наслаждава много на затрудненото положение, в което съм изпаднал.

— Мисля, че пак ще се видим — ми казва, като ме потупва леко по рамото.

Придружава ме до вратата. Но на прага, като ме хваща за ръката, ми задава от упор един въпрос.

— Знаете ли какво е това ноумен?

— Ноумен ли? — Вече не успявам да следя играта, при всяка реплика координаторът Покар променя правилата, преследва някаква цел, която ми е напълно непонятна. — Ноумен. Да, мисля, че зад тази дума трябва да се разбира онова, което е вътре в нас, непознаваемото, онова, което се противопоставя на явлението, т.е., на действителността такава, каквато е.

— Да — съгласява се Клаудио Покар, кимвайки с глава. — В общи линии е така. Мисля, че наистина ще се видим отново, заселник Варго. Щастливо пътуване!

Албенитц Бенито Йорге, координатор от първа степен, изключително важна фигура на шахматната дъска, в пряк контакт с Върховния. Лицето му е малко, триъгълно, има жълти и остри зъби, като на гризач, нещо средно между бобър и катерица. Когато се намира при Калиф Върховния, тялото му застива, сякаш е от лед, струва ти се, че всеки миг гръбначният му стълб ще се строши на парчета, стои там скован, вероятно с леко повдигнати токове, за да изглежда по-висок, с треперещи ръце, които не знае къде да дәне...

— Какво показват тестовете? — пита Калиф...

Да се опише една килия е съвсем просто. Помещението е едно, четири на четири. В единия от ъглите, зад пластмасовата завеса, има две ниши за хипносън. Една преграда от опънат полистирол почти в средата на стаята разделя сервизните помещения от всекидневната: маса, гардероб, три стола и едно сгъваемо легло. Няма друго.

До леглото с подставка, вградена в металическата стена, има видеолента за приемане на образите. Можеш да изглеждаш цели дузини микрофилми, излегнат удобно. Има също и един механизъм за слушане на музика, нещо като отвор на тавана, не по-голям от пакет цигари. Достатъчно е само да натиснеш бутона и цял водопад от ноти и акорди е готов да се изсипе отгоре ти.

Няма илюминатори. В нито една килия няма илюминатор. Може би само в килиите на „белите“ на кърмата на кораба... Но аз никога не съм влизал в килия на „бял“. Мисля, че дори и те не могат да си позволят лукса да имат собствен прозорец. Единственият прозорец на *Майката Земя* е онзи огромен илюминатор, който се намира на носа, ужасяващият полукупол, покриващ цялата Зала за съзерцание.

Цялото обзавеждане на килията е общо, т.е. използва се на смени от двамата заселници, от зелената и от червената смяна, на които е зачислено. По три дни всеки. Съвсем лични са само нишата за

хипносън, една част от вградения гардероб и едно от двете чекмеджета на масата. Нищо друго.

Малки, съвсем мънички идеи, проблясъци, които идват от нищото, глупости. Едва доловими съчастнически намигвания, неясни подмятания и набързо подсказани алегии, без да изглеждат вредни.

Има нещо, което трябва да спомена. Аз не съм глупак. Винаги съм прекарвал три четвърти от свободното си време в библиотеката, чел съм стотици книги, изгледал съм хиляди микрофилми на Специалната секция, тази, в която се влиза със специално разрешение, а то не се получава лесно. Никога не съм губил равновесие, макар да е имало случаи, когато съм спорил със самия себе си на глас, когато в Залата за знания е нямало никой. Но във всички други случаи винаги съм вървял по правия път, никога по мой дарес не е имало мъмрене или упрек.

Дори и тази вечер, когато Еудженио се появи на вратата в дъното на залата, вече бях заел обичайното си място отдясно, почти в ъгъла.

Еудженио има широко и месесто лице, големи и кръгли очи, съразмерно раздалечени. Но тази вечер лицето му изглеждаше изтощено, клепачите му бяха притворени и образуваха два тънки процепа. Погледна ме неподвижен от рамката на вратата, повдигна ръка за ленив и вдървен поздрав, после тръгна напред, пружинирайки на дългите си крака.

Усещах го зад гърба си, беше много неприятно. И почти отгатвах погледа му над рамото ми — две сонди, изследващи страницата на книгата, която четях.

— Седни — казах му машинално само за да се отърва от натрапчивата му близост. — Искаш да знаеш какво чета ли?

Еудженио Столер повдигна рамене. После разшири цепнатините на очите си и прозявайки се, започна да търси под металическата маса анатомичното столче.

— Уморен съм — ми каза с глух глас. — Преди половин час приключих едно извънредно дежурство в сектор В-45.

Дълго не каза нищо друго, продължаваше да удря с пръст по масата, бързо, все по-бързо, без да каже нищо, с поглед, зареян по рафтовете зад гърба ми.

Затворих книгата и също започнах да барабаня с пръсти по масата. Гледах го право в очите, не го изпусках нито за миг и си

мислех, хайде да видим сега кой ще се измори по-напред, но той веднага, сякаш бе прочел мислите ми, се разсмя и каза:

— Извинявай, не исках да нарушавам спокойствието ти. Исках само да разменя няколко думи, но при стария Булмер нямаше никой, който да ми допада. — После допълни: — Ванда е дежурна.

Отдалечих се за миг, само за да сложа книгата на рафта, погледнах колко е часа, отбелязах в картончето регистрационния си номер, за да дам възможност на библиотечния компютър да извърши евентуалния си контрол.

В залата на Специалната секция нямаше никой. Само аз и Столер.

— Ето ме на твое разположение — му казах, докато отново сядах. — Как разбра, че съм тук?

Столер отново се засмя.

— От известно време не те виждам. Нора Керени също напразно те търси. При Булмер те нямаше, в килията също, а името ти не фигурира в извънредните дежурства. Оставаше да бъдеш само тук, *Майката Земя* не е толкова голяма!

Попитах дали и той има разрешение да влиза в Специалната секция.

Кимна сухо и утвърдително. Впрочем моят въпрос беше напълно излишен: без разрешение никой не можеше да си позволи волността да влезе, а и аз го бях виждал неведнъж да обикаля около стелажите. Бях задал въпроса просто така, за да спечеля време.

Настъпи дълга пауза.

— Отслабнал си — отбеляза после с умишлено безразличие. — Изтощен си като от безсъние. Нещо не върви ли?

Не бе лесно да му отговоря. Изведнъж загубих контрол над себе си.

— Какво искаш? — се нахвърлих гневно. — Ти нямаш намерение да разговаряш, нямаш никакво желание за разговор. Дошъл си тук само за да ме предизвикваш.

— Възможно е. Или може би съм тук само за да обирам пяната на твоя гняв. Какво не върви?

— Всичко. Всичко ми върви накриво. Но това, което не мога да преглътна, е шегата, която ми изиграха от Жилищната служба. Ако имах една бомба, бих ги хвърлил всички във въздуха.

— И защо?

— Защото така. Иди да видиш в килията ми. Иди да видиш кого са сложили. Една жена! Една красива жена, разбираш ли? Настаниха ми я там, тя спи спокойно, но аз имам чувството, че ме следят. Не понасям това. Както и не понасям мисълта, че когато съм в състояние на хипносън, тя може да ме гледа или да рови из нещата ми, да спи в моето легло, да използва масата, гардероба, музикалния дифузор, сервизните помещения, всичко, всичко онова, което е общо.

Столер пресилено се засмя.

— Е, хайде, винаги е било така. Защо се засягаш?

Усетих спазъм в стомаха си. Разбира се, че винаги е било така. Но когато другарят ти по килия е жена, и отгоре на всичко красива, та чак ти секва дъхът, нещата се променят, положението става необичайно и нещата не вървят, замирихва на изгоряло. Казах всичко тава на Столер, опитах се да му обясня душевното си състояние, а в отговор той започна да се прозява.

— А преди това? — попита на края с безразличие. Искаше да знае кой беше преди това на мястото на „спящата красавица“.

— Преди това беше Владимир Спитцер.

Наблегнах на името. Произнесох го почти на срички, съзнателно преднамерено, за да го подчертая колкото се може повече.

Последва дълго изсвирване, подобно на свистенето на разпръсквателя. После удари по масата.

— Спитцер! — въздъхна Еудженио. — Лоша работа, моето момче.

— Защо пък да е лоша?

Той широко разтвори очи:

— Не беше от добрите, а бунтар, който предизвика цял куп бъркотии в зелената смяна. За щастие умря.

— Да, умрял е. Каза ми го координаторът Покар. Каза ми също, че Спитцер е искал да вдигне бунт. Но не мога да разбера защо.

— Той беше луд — завърши Еудженио, като внезапно скочи на крака, но после, като се опомни, допълни: — Хайде. Хайде да пийнем нещо при стария Булмер.

Не успях да го попитам откъде знае толкова подробности. Вероятно „белите“ го бяха викали и разпитвали, така както бяха

сторили с мен. Еудженио ме хвана за ръка с недодялан, но сърдечен жест и ме повлече навън.

Както винаги по това време Големият коридор беше задръстен. Шум от стъпки, глъчка, шепот, над които от време на време се издигаше унилият вик на един поздрав, който от известно време за мен звучи фалшиво, почти механично. Щастливо пътуване! Еудженио изпи прав на бара три блумара със сайдерова мента. Трябваше да сторя същото. И както обикновено плати той: имаше цяла шепа жълти жетони, които наистина можеха да предизвикат завист. Завист и подозрение.

— Какво ще правиш след вечеря? Ще дойдеш ли да играеш шах?

Кимнах отрицателно с глава. После усетих, че някой ме хваща за рамото. Обърнах се: беше Нора Керени.

— Ще дойдеш ли? — попита с глас, изпълнен с желание. — Имам блумар, цигари, сладкиши...

Не, исках да бъда сам, съвсем сам. Или по-точно изпитвах непреодолимо желание да се затворя в килията си и...

Никога не бях го правил, но този път се изкуших. Поддадох се на желанието си и отметнах пластмасовата завеса — несигурна преграда между двете ниши за хипносън и съмнителна охрана на чувството за свян, което понякога може да бъде нарушено.

Диана Абгрунд спеше. Не зная колко дълго съм я гледал. Времето сякаш беше спряло, дори поскърцването на космическия кораб достигаше приглушено, почти незабележимо.

Бях обзет като от кошмар от този египетски профил, от тези синкавочерни коси, от това ритмично, равномерно дишане, което повдигаше и отпускаше бавно, на пресекулки гърдите й. Бях като хипнотизиран, дишах със същия ритъм. Тогава внезапно ме обзе глух гняв. В, този момент исках да имам в ръцете си голям чук, един английски ключ, нещо твърдо, за да мога да строша на парчета прозрачната обвивка на сандъка и да обсебя този образ, да се слея с него, за да се почувствувам едно цяло с някого, с нея, най-вече с нея, в една абсурдна и страстна прегръдка. „Щастливо пътуване!“ Това бях аз, аз, който говорех на глас. А после... После изпих целия си запас от блумар, унищожих цялата си дажба цигари. И проснат в сгъваемото си легло с широко разтворени в тъмнината очи, аз мислих, мислих, мислих.

Мислих. Прехвърлих например целия каталог на бордовата библиотека. Най-новата книга е от 2005 година: един трактат по атомна физика, в който се изброяват всички практически приложения в атомната енергия. На пръв поглед нищо чудно. Но една малка подробност се оказва доста загадъчна: *Майката Земя* е напуснала планетата в 2010 година. Трудно ми е да повярвам, че през последните пет години не са били издавани книги, достойни да влязат в бордовата библиотека. А може би книги има, но те се съхраняват в съвсем специална секция, секция, до която имат достъп само „белите“. Трудовете по астронавтика също са непълни по моя преценка. Има съобщение за покоряването на Марс в 1997 година. И после нищо. Никакъв знак за проектирането на *Майката Земя*, за това безумно звездно пътуване, което човекът е предприел преди още — поне така предполагам — да е изследвал цялата слънчева система, Венера, Юпитер с неговите луни и другите по-отдалечени планети.

Там са и всички съобщения, получени от Земята за 125 години, както и едно кратко ръководство за разпорежданията, издадени от Върховните координатори до целия екипаж. Но за да бъдем точни, трябва да кажем, че то е пълно само за последните седемдесет и пет години. Догадките и докладите за първия половин век от пътуването са твърде малко, а и никой не е могъл да даде обяснение за тези тайнствени непълноти. Да се разпитват по-възрастните заселници е съвсем безполезно. Не си спомнят. А когато ги поставим натясно с настойчивите си въпроси, те веднага се оправдават с правилника. Вярно. Всички имаме една книжка, в която всяко нещо е обяснено: значението на пътуването, морала и солидарността, необходимостта от двойните дежурства, от разделянето на екипажа на зелени и червени. В началото не е било така и това го знаят дори и децата в яслите, а още по-добре учениците, затворени в училищното отделение. И на мен са ми го обяснявали на времето, завирайки под носа ми цял куп математически уравнения, които доказваха по безспорен начин, невъзможността от нормално демографско развитие — *Майката Земя*

е била проектирана за три хиляди заселници — и нуждата вследствие настъпилите по време на пътуването трудности от шест хиляди специалисти. Изобщо, за да може тази барака да се движи напред, трябва да сме шест пъти по хиляда, но корабът може да изхрани само половината. И така... И така на Калиф IV му хрумнала блестящата идея за хипносъня. Изглежда никой не се противопоставил на тази идея да подари половината от живота си на каузата. Впрочем, лесно обясним епилог, тъй като добрият изход на експедицията означава да оживеят всички, дори и тези, които предстои да се родят.

И така, мислих дълго. Мислих също и за всички изпълнени с предизвикателство разговори с Еудженио. Мислих за разговора с координатора Покар — една проверка, предупреждение, добродушно напътствие, за да не изляза от релсите. Впрочем едно е сигурно: тук не искат да изпадна в изкушение.

И все пак... Да вземем Спитцер. Той умря от неизлечима болест, така казват. Но казват също, че бил размирник, побъркан човек, тръгнал да организира въстания и бунтове. Защо? Питам се защо, макар този въпрос да е обречен да остане без верен отговор кой знае още колко време. А освен това съществува Диана Абгрудн. Едно име, което носи дълбок замисъл. Диана е била богиня на лова. А Абгрудн на немски означава пропаст. Естествено жертвата съм аз, преследван, гонен и на края захвърлен в пропастта. Благодарение на един любовен повик. Защото може би е вярно тъкмо обратното на онова, което по-рано допусках. Може би това, което се иска, е аз да бъда изкушен, за да се издам.

Един любовен повик. Тук на това място, са необходими известни уточнения. Например аз не разбирам точно значението на думата „обичам“. Аз обичам, ти обичаш, той обича. Един глагол, който съм произнасял кой знае колко пъти по коридорите на *Майката Земя*, дума, подарена шепнешком на случайната приятелка, която е стояла до мен в Залата за съзерцание, или извикана със сподавен глас в трепетите на една прегръдка в някоя от безименните килии с когото падне, може би от глупавата необходимост да се драматизира всичко или само за да пресъздам някои сцени, видени на микрофилмите. Във всеки случай това е лъжа. Една измама, която малко по малко може да ни обезкръви,

да ни отнеме и малкото лимфа, за да ни превърне накрая в камък. Аз обичам, ти обичаш, той обича. Обичам какво? Обичам кого?

Любовта е инстинкт, ми каза веднъж Еудженио Столер.

Но тогава трябва да правим като животните, само като животните, единствено като такива. Има един съсирек кръв, който се изкачва към мозъка, заплашва да се пръсне, да разруши психиката. Според мен любовта е да изядеш другия, да го унищожиш и в същото време да го погълнеш като храна. Когато Нора ме докосва с кристалните си ръце, студени израстъци, неспособни да станат понежни, ме обзема ярост, иска ми се да почувствам плътта ѝ как се стопява и ври като гореща кал и тогава натискам, прониквам в нея със спазъм, от който ми се завива свят, но не е там, не там, явно не в тази гостоприемна кухня, не в тази трескава последователност на съвкуплението, в което няма нищо интимно, защото сме недостъпни един за друг. А любовта би трябвало да бъде съдба. Приблизително като в онзи документален филм за лепидоптерите, в който една обезумяла пеперуда летеше над горите и блатата, за да срещне очакваната женска, далеч на четири мили от нея. Образът е поетичен и многозначен. Но отнесен към човека, дава усещането за митология.

Е добре, Еудженио Столер, ти си прав: любовта е само инстинкт. Все едно да кажеш, че не съществува.

Вчера разбрах, че някой е ровил в чекмеджето и личния ми гардероб. Не липсваше нищо, но документите ми не бяха така, както ги бях оставил.

Бележникът ми например. Бележникът, в който вода бележките си, и тетрадката, в която от хоби правя изчисления, за да проверя курса на космическия кораб, ми се стори, че не са съвсем на мястото. Външният им ръб не беше успореден на стената на чекмеджето, а поскоро наклонен. Оловният ми молив не беше вече в средата, където обикновено го слагам, а се бе изтърколил почти до ключалката.

И в гардероба също имаше нещо не в ред. Пластмасовата ивица, която закрепва долната плоскост, беше леко повдигната. Някой бе търсил нещо отдолу, в тези няколко милиметра разстояние между плоскостта и малката подпорна, напречна летва.

Утре, или по-късно, във всеки случай преди да приключи смяната, ще съобщя за това на когото трябва. Неприкосновеността на чекмеджето и личния гардероб се гарантира от правилника. Ако искам, мога да претендирам за подмяната на ключалките.

Албенитц Бенито Йорге, координатор от първа степен, изключително важна фигура на шахматната дъска. Когато се намира пред Калиф Върховния, цялото му тяло се вцепенява, сякаш е парче лед, и ти се струва, че всеки миг гръбначният му стълб ще се строши. Тогава повдига малко токовете си, за да изглежда по-висок, но ръцете му треперят, не знае къде да ги дene.

— Какво казват тестовете? — Пита Калиф и важно сочи с показалеца си, сякаш е оръжие.

— Положителни са — го уверява Албенитц, като повдига още повече токовете си. — Съвсем положителни. — Отваря чантата си и се суети, търсейки картоните, после ги преглежда и се покашля. — Психизъм от първа степен: 93,6. Психизъм от втора степен: 94,3. Психо-физическо съотношение: 92,8...

— Проклятие — ругае Калиф Върховния развълнуван. — Имаме работа с човек със забележителни качества.

— Никога не съм твърдял противното — го уверява Албенитц.

— Е, тогава нека влезе. Кублер е мъртъв, Рамсей е мъртъв. Ромизов е болен, Боровски и Слезек са на границата на нервното изтощение. Трябва да укрепим кадрите.

Албенитц се колебае за миг. Калиф го гледа въпросително. После, като вижда, че колебанието у другия продължава, пита открито:

— Да не би нещо да не е в ред?

Албенитц отново се покашля:

— Координаторът Покар не е съгласен, казва, че картонът за емоциите още не е пълен, което отговаря на истината. Покар предлага да отложим, още повече че субектът е под строг контрол. Но аз мисля, че едно забавяне може да бъде фатално, не можем да рискуваме като със Спитцер.

Около топографията на *Майката Земя* съществува абсолютно разногласие. Ако се съди по големите пластмасови карти, закачени навсякъде — има по една и във всяка обитавана килия — корабът има формата на тумбеста пура. Неговият надлъжен разрез представлява една по-скоро сплескана елипса. Но не всички топографски карти са еднакви. Например онази голямата, която заема цялата дясна стена на заведението на Булмер... Тя е една от най-старите, сигурно е на повече от сто години. Е добре, според тази карта надлъжният разрез на *Майката Земя* е елипса, но много по-сплескана в сравнение с тази, която по-голямата част от картите ни представят.

Освен това на вратата, която води към Залата за знание, е вградена диаграма — един правоъгълник с размери осемдесет на четиридесет. Рисунката е ясна и ако се съди по вида на материала, който служи за подложка, дори доста скорошна. В общи линии скицата е същата, но има някои дреболии, които изобщо не съществуват в другите топографски карти. Виждат се няколко издатини, по-точно четири, които се простират симетрично, две над горната извивка и две под долната.

Никой не знае какво представляват, може би защото са само като скицирани и нямат и най-малкото обозначение. Освен това на тази топографска карта — говоря за картата на вратата на библиотеката — има една подробност, право да си кажа, малко смущаваща: кърмата на кораба, т.е. зоната, определена за „белите“, изобщо не фигурира. Има един правилен вертикален сегмент, който рязко отсича десния край на *Майката Земя* и отгатык тази линия започва ослепително белия цвят на картата, толкова предизвикателен, че един ден някой — очевидно веселяк или просто по-полемичен дух от моя — го е запълнил с огромна въпросителна. После в това бяло пространство са се появявали и изчезвали и други надписи. Спомням си един от тях, написан с печатни букви, представляващ една латинска поговорка. Ставаше въпрос за един израз, употребяван в най-старите географски карти: *Hinc sunt leones*^[1].

Ако трябваше да се обзалагам за това, кой е авторът на надписа, бих го приписал на Еудженио Столер, на този осквернител, не зная дали по природа или съзнателно.

Днес например, когато дойде да ме види в моята килия, ми каза:
— Хайде, покажи ми я. Искам да видя спящата красавица.

Бях седнал на масичката, погълнат от обичайните си изчисления. Не помръднах. Той се приближи до нишата повдигна завесата. След няколко секунди мълчание последва продължително изсвирване.

— По дяволите! — извика. — Тя наистина е красива.

После се приближи до мен, продължи да ме дразни, да нарежда: „Пиленце, кукличко, сега какво ще правиш?“

Погледнах го накриво, поне така мисля, защото той сякаш за миг настръхна, но после продължи невъзмутимо:

— Хайде, хайде, на лицето ти е изписано. Тази тук — и посочи с брада по посока на нишата — е заела всяка твоя мисъл. — После допълни: — Хубава жена, няма що. На твое място знаеш ли какво бих сторил?

— Какво?

— Бих поискал да ме прехвърлят в зелената смяна, въпреки че желанието ми ще бъде отхвърлено веднага, защото, както знаеш, да се промени смяната е почти невъзможно. Доколкото знам, изключение от правилото е имало само два или три пъти за цялата история на *Майката Земя*. Във всеки случай винаги можеш да опиташ. Вместо да се съсипвам по един призрак, бих паднал на колене пред Калиф Върховния...

— Ти си луд!

— О, не! Ако успееш да получиш промяна на смяната... Вярно, ще загубиш приятел като мен, но би могъл да се срещаш с нея, да говориш с нея и...

— Ти си луд — повторих, като се опитах да вложа в гласа си колкото се може повече убедителност.

— Добре, луд съм. Но ти си влюбен, приятелю мой, лудо влюбен.

— Любовта е само инстинкт — припомних му аз. — Ти самият си ми го казвал неведнъж. А сега върви си, искам да остана сам.

— Сам с нея ли? С един призрак?

— Върви си — настоях.

Еудженио неохотно вдигна ръце с разперени длани в един смешен жест на капитулация.

— Добре, приятелю. Освобождавам терена, за да можеш да мечтаеш колкото си искаш, без някой да те безпокои.

Направи половин пирует, хвърли светкавичен поглед върху листите, над които работех. После чух сухия му смях, като

изщракването на реле.

— Губиш си времето — каза. — За да се провери курсът на кораба, трябва да имаш компютър, само лист и писалка не стигат. А компютърът, съкровище мое, е отвъд границата, на кърмата, където живеят „белите“. Щастливо пътуване!

Поисках аудиенция от координатора Покар. По повод претърсеното ми чекмедже, преровения ми гардероб и за други неща, които предизвикват моето съмнение.

Дежурният офицер ми даде отговор само след десет минути.

— Координаторът Покар е много зает. Да се поднови молбата след следващата смяна на дежурството.

Пауза. Само няколко часа, които ми се сториха цяла вечност, прекарани в попълване на куп листи с трудни изчисления. И най-вече ненужни. Защото Еудженио има пълно право: за да се провери курсът на кораба, само лист и писалка не са достатъчни. Тогава събрах листите и ги хвърлих в камерата за горене.

Диана Абгруд е оттагък, спи под плексигласовия похлупак. Не искам да повдигам завесата, не искам да я гледам. Все още звучи в ушите ми сухият смях на Еудженио, неговата ирония, оценките му за „спящата красавица“.

Лудост. И още веднъж, докато устоявам на повика, се питам за скрития смисъл на онова, което усещам дълбоко в моето същество — едно странно смущение, объркаността от чувството, че съм болен от срамна и неизлечима болест. Кой, питам се, кой пожела да ме постави в това положение на жалко самоокайване? Нямам нито глътка блумар, свърших и дажбата си цигари. А отвращението ми към мен самия става от минута на минута все по-силно. Отивам при стария Булмер, където цари мълчание или хаос, в зависимост от това, което ти се иска. Между другото тази вечер има малко „парти“, един малък празник. И доколкото си спомням, аз също съм поканен.

Така е. Арсенио Таубер и Рода Солинас са получили разрешение да имат дете. И празникът наистина се състоя при Булмер, в една изолирана заличка.

Не бяхме много: Диего, Норберто, Катарина и Деметрио, Руфус, Людмила Зорда, Ганчо Дерек и Ласло. Тук бяха също Нора Керени, Еудженио и Ванда.

В разгара на тържеството се появи координаторът Албенитц. Влезе, дребен и космат, пружинирайки на тънките си и криви крака. Прегърна Рода, стисна ръката на Арсенио, прошепвайки: „Щастливо пътуване!“

Всички станахме прави. Албенитц поднесе към устните си чашката с блумар, отпи една глътка, оглеждайки се наоколо със задоволство, но и с неудобство. После отново стисна ръката на Арсенио, отново прегърна Рода. На прага размаха ръка за поздрав.

— Щастливо пътуване! — повтори, но макар всички да мълчахме почтително, гласът му беше толкова слаб, че достигна до нас като шепот.

— Уморен е — отбеляза Людмила Зорда, като се обърна към всички. — Уморен е като всички „бели“.

Никой не я слушаше. Смееха се, вдигаха поздравница, възхищаваха се на подаръците, изложени на една масичка в средата на залата така, че да се виждат добре: една статуетка от истинска глина, малък замък, построен от клечки за зъби, саксийка с циклами и един великолепен шах, изработен от влакната на едноклетъчни втвърдени водорасли.

Людмила дойде и седна до мен.

— Каж ми — попита ме тя тихо — би ли ти харесвало да бъдеш „бял“?

— Не съм ли вече? — отвърнах, загатвайки за косите ми, побелели доста рано.

— Виждаш ли — продължи Людмила — И ти си като другите: много ти се иска да критикуваш, но само при мисълта, че трябва да поемеш отговорност...

— Каква отговорност? — попитах, без да я погледна.

Тя изсумтя. В отговор изсумтях и аз. Людмила е почти на четиридесет години, но понякога говори като глупачка. Тя беше първата, първата жена, с която се любих. Преди колко години беше това? Може би преди десет, не си спомням точно. Знам само, че това се случи през последните месеци на моето пребиваване във Възпитателния сектор. Людмила преподаваше по химия и биология, а

моето лице беше осеяно с пъпки. Людмила беше непринудена, агресивна, властна. Аз бях срамежлив, скован, заекващ. Ръцете ѝ бяха покрити с гъст, рус мъх, който ми се струваше като кадифен, на мен, с моите редки косъмчета на брадата, която се мъчеше да поникне. Людмила беше пълна, експанзивна. Аз — тънък и кокалест.

Людмила. Тя ме откри един ден, когато, понесен от юношеските си мечти, галех тялото си. Бях като обезумял от срам. Но тя започна да се смее. И на другия ден под някакъв претекст ме завлече в килията си.

— Мъж — казваше, — с мен ще станеш мъж, дай ми само един месец.

После ме съблече, накара ме да легна в леглото и се отзова отгоре ми мека и силна, с космат и изпъкнал корем.

„Белите“ са пазачите — казваше ми Людмила. — В техни ръце е управлението на кораба, управлението на колектива. Бих казала, че това е отговорна задача.

Бе поставила ръка на коляното ми. Норберто рецитираше някакво стихотворение, очевидно не беше се подготвил и импровизираше, а другите пляскаха с ръце, докато Арсенио обикаляше, за да пълни чашите с блумар.

Ръката на Людмила бавно започна да се плъзга към слабините ми. Устата ѝ се приближи до ухото ми.

— Не тъгуваш ли? — попита тя. — Не желаш ли твоята майка. — После зашепна несвързани думи. — Варго, орле, блумар за моята раковина.

Да, изпитвах безутешна тъга, за която нямаше лек, едно лудо желание да се върна назад в отминалите години на юношеството и по-назад — към майчината утроба, и още по-назад, към първичния лес, където е възникнал човешкият род, към океана.

Когато аз и Людмила се отдалечихме под някакъв претекст, Нора Керени се ядоса. Имах време дори да забележа на лицето на Еудженио странно изражение, нещо средно между учудване и огорчение.

Хванати за ръце, Людмила и аз почти тичахме по Големия коридор, когато мегафоните внезапно и с пълна мощност закрещяха: канеха целия екипаж в Залата за съзерцание. Не, нямахме какво желание да слушаме комюникето на Калиф Върховния и обичайните новини, които на равномерни интервали пристигат от Земята. На прага на килията се поколебах.

— Какво има? — попита почти обезпокоена. — Интересуват ли те тези измислици?

Но преди да успея да отговоря, тя вече беше широко разтворила вратата на килията и агресивна както винаги, ме повлече вътре.

„Белите“ са пазачите, те управляват кораба, управляват колектива. Отговорна задача. Така беше казала Людмила.

Съгласен съм. Ако не друго, то „белите“ поне трябва да се грижат да поправят неизбежните грешки в курса, ако искаме Щастливото пътуване да завърши. Но още от начало всичко е било програмирано, заповедите идват от планетата майка, следователно те са еднакви за всички, за червените, зелените и белите. Най-вече за тях.

Беше двайсет и два часа, когато се върнах в килията си, оставах още два часа, след това бях длъжен да се пъкна в нишата за хипносън. Стоях и се наслаждавах на остатъците от минути, това състояние, което обзема всеки един от нас, когато наближи смяната на дежурството. Хвърлих един поглед, един-единствен и то съвсем бегъл — оттагък пластмасовата завеса. За миг, само за миг ми се стори, че улових по лицето на Диана Абгруд, скрито зад прозрачната завеса, сянка на иронична усмивка. После проверих чекмеджето си и гардероба, и всяко възможно скривалище в килията. Всичко беше наред.

Но после... То стана така неочаквано, един механичен жест, както се бях замислил. Аз... Ето, ръката ми обви зелената топчеста дръжка на чекмеджето отдясно, чекмеджето, което не ми принадлежеше, личното чекмедже на този, който разделя с мен килията. И неочаквано — а може би исках само да проверя дали някой не се бе опитал да разбие и това ревниво пазено скривалище — я оставих да се плъзне по ключалката. С една дума, чекмеджето не беше заключено. То се оказа широко разтворено пред очите ми. Но не беше претърпкано с листи и лични вещи, както беше логично да се очаква.

По средата лежеше само едно бележниче. Или по-скоро обвивката на това бележниче, защото вътрешните страници, с изключение на първата, липсваха.

На тази единствена страница с четливи, печатни букви бе написано:

ВЛАДИМИРО СПИТЦЕР

ИЛИ

НЕВЪЗМОЖНОСТ ЗА ЩАСТЛИВО ПЪТУВАНЕ

Сърцето ми силно се разтуптя. Една въртележка, цял гротесков калейдоскоп от думи и идеи изплуваха на повърхността, сякаш засмукани от хидравлична помпа. Чух гласа на Еудженио Столер: „Ти си глупак... навън звездите нямат стойност... атомният часовник може да се е повредил...“ После този на Людмила: „Интересуват ли те празните приказки?“ Сетих се и за всички мои изчисления, онова, което бях прочел, безброй несвързани неща и години на подозрения. На края и разговорът с координатора Покар: „Знаете ли какво е това ноумен?“

Цялата нощ. Бих останал буден през цялата нощ, за да размишлявам в опияняващото и мъчително търсене на изхода, взела, който не позволяваше да се разплете цялата бъркотия. Но в този момент на тавана на килията светна виолетовата лампичка, а едновременно с това се чу тройното предупредително бръмчене: знакът за смяна на дежурството.

Затворих чекмеджето и като пиан се запътих към моята ниша.

[1] Тук са лъвовете (лат.). ↑

От известно време третата хидропонна вана в моето отделение проявява капризи, има нещо не наред в механизма, който регулира перките бъркачки. Поне така счита Ласло.

Той е добър техник, разбира от работата си и аз нямам причини да се съмнявам в това, което твърди. Но тази сутрин той се почесваше по врата и клатеше глава: в очите, по устата, изобщо по цялото му лице се бяха изписали очевидни признаци на недоумение.

— Вече трети път отстранявам повредата — ми каза — и при всяко застъпване на дежурство тя отново се появява. Като че ли го правят нарочно.

— Тоест? — попитах, влагайки колкото се може повече безразличие в гласа си.

Ласло изпъшка.

— Нищо — отговори. — Нищо не мога да кажа, но повредата е направо смешна: централната жабка — извън строя, гайките на перките — разхлабени, макар самият аз да ги бях затегнал както трябва.

— И тогава?

— Какво тогава! Затегнах винтовете, регулирах централната ос и цялата машинария трябва да работи безотказно поне шест месеца. Вместо това...

Ласло отново изпъшка.

— Проклети да са *Майката Земя*, Калиф Върховния, „белите“ и целият екипаж. Искаш, ли да знаеш точно какво мисля? Имам чувството, че онези от зелената смяна са шайка негодници.

— Тоест? — повторих аз вяло, сякаш бях уморен и раздражен.

Той повдигна рамене видимо отегчен, приближи се до водния разпределител и изпи на един дъх цяла чаша.

— Повтарям. Затегнах винтовете както трябва, за три дни не могат да се разхлабят. Приятелю мой, тук става въпрос за истински саботаж.

Усъмних се. Гледах приятеля си с надеждата, че един жест или някаква дреболия могат да го издадат. Но Ласло продължи спокойно:

— Да, саботаж. Повтарям ти, че затегнах винтовете до крайност. Някой трябва да ги е разхлабил нарочно...

— Глупости!

— Не са глупости. Знам какво говоря. Онези от зелената смяна са негодници, сред тях имаше един тип, някакъв Спитцер, който бе разпръснал разни листовки. Някакъв бунтар, който подстрекавал към бунт и както изглежда, не липсват новопосветени.

Обичайното алармено звънче звънна в главата ми. Нямах никакво желание да споря с Ласло и когато той се отдалечи, за да провери останалите хидропонни вани, почувствувах облекчение.

Революция, да, революция, тя избухна на моето работно място, в тази тясна дупка от шест квадратни метра. Изпих нещо като кафе и запалих цигара, също някакъв сурогат: зелено водорасло, обработено с алкохолни остатъци при ферментацията на блумар.

Казах революция, но не в този смисъл, който придават на тази дума историците или политиците. По-скоро в главата ми се върти другото значение, онова, което използват астрономите. Или може би кантианското значение, когато Кант е противопоставял Коперник на Птоломей, т.е. преобръщането на един мироглед.

Точно така. Необходими са били стотици векове, преди човек да може да долови причинно-следствената връзка между две микроскопични явления, като съвкуплението и размножаването. Да се улови зависимостта между два факта, отделени един от друг от деветмесечен промеждутък, трябва да е струвало огромно усилие на въображението, а също така и смелост, и липса на предразсъдъци. По същия начин първобитният човек най-после разбрал, че небесното тяло сутринта е същото, същото, което е залязло предишната вечер, а не друго и различно небесно тяло, всекидневен дар от боговете. Някои са били изгорени на клада за това, че са поддържали тезата за многочислеността на обитаемите светове, а други са били принудени да се откажат от убежденията си само за това, че са предпочели теорията на Коперник пред геоцентричната.

Историята е изпълнена с грешки. И въпреки всичко истината е една, макар и спорна. Разбрах това в един миг, в един мимолетен проблясък, който проряза съзнанието ми, парализирайки ме. Вече го

знаех. Сякаш винаги съм го знаел: между страниците на дневника, в който аз и Фибаак — мъжът от зелената смяна, с които си сменяме дежурствата — вписваме докладите за хидропонните вани в нашия сектор, имаше листче. Едно малко правоъгълниче от избеляла хартия, което звучеше като предупреждение, нещо като паметна бележка, оставена там случайно:

ВЛАДИМИРО СПИТЦЕР

ИЛИ

НЕВЪЗМОЖНОСТ ЗА ЩАСТЛИВО ПЪТУВАНЕ

Това бе бомба. Но неизбухнала бомба. В действителност експлозията бе станала преди това, в момента, в който изведнъж видях всичките си проблеми като пометени навън. Внезапна светлина проблесна в мозъка ми. После изпитах страх, в същия момент изместен от внезапно й безмерно чувство на гордост.

Аз бях центърът. Вече нямаше тайни, само дреболии, шаради и ребуси, които можеха да бъдат разгадани дори от едно дете. Като случаят с яйцето на Колумб, нали? „Да отидеш на изток“, тръгвайки на запад. Разбира се, че беше така, вече нямаше никакво съмнение. В този момент бях разшифровал голямата тайна на *Майката Земя*.

Прекарах останалата част от сутринта, повтаряйки си, че съм глупак. Аз, Варго Зловик, заселник от първа степен. Аз...

Сякаш винаги съм го знаел. В основни линии всичко ми беше ясно. Разбира се, оставаха още няколко тъмни зони, но в този момент, в ентузиазма на откритието, те все едно че не съществуваха.

Взех листчето от дневника — едно ненужно вече съобщение — и го пуснах в най-закътаното ъгълче на джоба си.

Това, което най-много ме раздразни в стола, беше близостта на Еудженио, тези негови постоянни подигравки и намеците му за неща, които изобщо не би трябвало да го интересуват. После... Нора Керени

с непрестанните си покани: „Ела при мен тази вечер. Имам блумар, цигари, сладкиши...“, а миглите ѝ постоянно трептят.

Бедна малка Нора. Малка глупачка. Неспокойна, досадно майчински настроена, а може би и влюбена. В мен ли? Но аз нямам очи за нейните страдания, аз също си имам своя грижа — една стара ярост, която ме разяжда отвътре.

Страхувах се, отдалечавайки се, да не чуя зад гърба си дрезгавия ѝ или силен вик, толкова силен, че да заглуши стъпките ми, отекващи по металическия коридор. Но не се случи нищо.

Бях сам, така както може да бъде само един бог. И едно нещо беше сигурно: никой вече не би могъл да ми отнеме моята самоличност.

Вече бяха излишни игрите, капаните, хитрините. Защото аз бях стрелката на везните на собствената си съдба.

Поколебах се само за миг пред вратата на килията си, колкото за да събера сили и посрещна онова, което ме чакаше оттатък прага. После щракнах механизма и отворих.

Лампата светеше. Най-напред осъзнах, че лампата светеше, но не защото я бях забравил. Наистина спомнях си без сянка на съмнение, че завъртях ключа, когато осем часа преди това излязох от килията.

Задържах вратата едва откряната, тялото ми се бе вдървило, в главата ми жужеше цял рояк въпросителни. После глух удар зад преградата от полистирол отне у мен всякакво съмнение. В килията ми имаше някой.

Ето, помислих си, дойде моментът за уреждане на сметките. Много бяха странните неща, станали напоследък. Много бяха знаците, предупрежденията и злополучните знаци. Беше настъпил часът за уреждане на сметките.

Странно, но точно в този момент не чувствавах никакъв страх. И подтикнат от някакъв вътрешен огън, аз широко разтворих вратата.

Диана Абгруд стоеше права до бюрото.

От този момент нататък паметта ми започна да регистрира фактите с обичайната точност, но удължавайки времето. Спомням си всичко много ясно и все пак, като се започне от онзи ден, когато широко отворих вратата и видях Диана Абгруд във вратата за хипносън, събития ми изглеждат част от едно далечно минало, което вече не ми принадлежи.

— Виждаш ли — каза жената и докосна ръката ми с леко и уверено движение, един любопитен жест, изразяващ притежание. — Виждаш ли, повече не можех да чакам.

Погледнах я право в очите. Бяха големи и много тъмни; два сини кладенеца, излъчващи магнетизъм. Виждах ги за първи път, но те бяха точно такива, каквито винаги си ги бях представял в моите неясни бълнувания.

— Защо го направи? — попитах, сякаш говорех на себе си. Гласът ми излизаше с мъка, слаб, сякаш някой ме бе стиснал за

гърлото. После ме обзе внезапен срам, пламнах от гняв и почти извиках:

— Какво ти е дошло на ум, безразсъдна глупачке, как си посмяла да нарушиш реда!

Жената заобиколи бюрото и тръгна към вратата. С рязък жест щракна механизма за сигурност.

— Говори по-тихо — каза. Почти шепнеше. — Стените са отлично изолирани, но никога не можеш да бъдеш сигурен, навсякъде има недискретни уши.

— Защо го направи? — попитах отново.

— Казах ти, не можеш повече да чакам.

Извади от джоба си ключ и отвори гардероба си. Видях, че търси нещо по най-горните рафтове. После се обърна и сложи на масата бутилка блумар и две чаши.

— Седни — ми каза — и престани да ме гледаш така. Може да съм безразсъдна, но не и луда.

Инстинктивно се отдалечих толкова, колкото можеше да ми позволи една килия. Обърнах ѝ гръб, опрях се на стената и залепих чело на студения метал. Настъпи напрегнато мълчание, в килията нахлу кристално студен въздух, сякаш в този момент цялата вселена се клатушкаше на ръба на космическа пропаст. После чух бълбукането на блумара в чашите, шумът от бутилката, поставена на масата, и на края една дълга въздишка.

— Е, добре — каза жената предизвикателно. — Прекъснах инсталацията за хипносън, наруших правилника и сега съм тук, нелегална в опасност, говоря с теб, човек от червената смяна. Ако искаш, можеш да ме предадеш. Едно повикване по интерфона и след три минути ще бъдат тук, за да ме отведат. Но аз зная, че няма да го направиш.

— Сигурна ли си?

— Напълно.

— И защо?

— Защото ме обичаш.

Изпихме блумара мълчаливо, седнали един до друг на кушетката. Бях до такава степен изпълнен със съмнения, че вече не изпитвах влечение към нея. Поне така ми се струваше в този момент.

Когато ме целуна по врата, останах безразличен, но веднага разбрах, че държанието ми е погрешно, че ще бъде по-добре, ако я последвам в тази игра с открити карти. Тогава я прегърнах силно, притиснах бедрата ѝ и потърсих устните ѝ.

Диана отговори на прегръдката ми, но за малко, сетне се освободи от ръцете ми.

— После... — каза шепнешком. Стана, за да напълни отново чашите.

Главата ми се въртеше. Мислите ми се гонеха, натрупваха се една върху друга, за да рикошират след това в една измамна стена. Лутах се в някакъв лабиринт без изход.

Диана ми подаде питието и се сви на пода.

— Ти си отварял чекмеджето ми — каза с фалшив упрек. — Бях сложила една хартиена лентичка.

Можех да отрека, но да отговоря утвърдително ми се струваше по-бързо. По-добре беше да изясним нещата докрай, веднага, без да протакаме.

— Чекмеджето беше вече отворено — отбелязах, — може би ти си го оставила така...

— Може би... Във всеки случай ти си видял какво има вътре!

— Да, не съм сляп и мога да чета...

Очите на жената светнаха от задоволство.

— Значи, си видял и въпреки всичко не си отишъл да ме предадеш...

— Както изглежда, не.

— Значи е вярно!

— Кое е вярно?

— Че ме обичаш...

Това беше вече прекалено. Тя искаше да води играта, налагайки правилата по свое желание. Установяваше безспорни аксиоми и от тях извеждаше теореми и язвително произволни заключения.

— Любовта е инстинкт — се опитах да се защитя. И тъй като тя клатеше глава, усмихвайки се иронично и скептично, допълних: — Наистина ли те интересуват моите чувства?

— Много. Но сега трябва да говорим за друго.

Престорих се на изненадан. Тя мълча доста дълго, но не свали очи от мен, продължаваше да ме изучава, да претегля реакциите ми.

— Разбирам — казах, решил да играя докрай. — Искаш да говорим за Владимирото Спитцер.

— Точно така. Искам бележките му за невъзможността на Щастливото пътуване. Те са у теб, нали?

Този път не беше необходимо да се преструвам на изненадан.

— Не — уверих я аз. — Спитцер беше зелен, в продължение на две години разделяше с мен тази килия, но никога не е прекъсвал инсталацията за хипносън, за да установи контакт с мен, нито пък някога е оставял съобщения за нас, от червената смяна. Вие от зелената смяна сигурно знаете повече, с вас той е имал възможност да говори свободно...

— Това е вярно, само че той успя да разпространи откритието си сред много малко хора. Умря внезапно. Казват, че бил болен, но аз имам сериозни причини да подозирам, че...

Тя млъкна, сякаш за да ме подкани да продължа мисълта ѝ. Но аз не се хванах на тази толкова явна въдица. Диана стана нервна.

— С една дума — подхвана тя, — има много причини да се съмняваме, че са го ликвидирали именно „белите“.

— Сквернословииш.

— Съвсем не. Управлението на кораба е в ръцете на „белите“, „белите“ са се страхували, че Спитцер може да организира бунт...

— Престани! Никак не е уместно да приказваш толкова образно.

Сега аз бях повел така дръзко играта. Попитах я:

— Какво знаеш за тайната на Спитцер?

Лежеше под мен податлива, безропотна и нежна. Но в прегръдките ѝ нямаше страст, любовните игри ни се изплъзваха като в сънищата, жадуваният миг не настъпваше. Тази ли беше жената, която властвуваше в моите болезнени представи на самотник? Тази ли беше жената, която копнеех да възкреса сред магията на древните сказания?

Целувахме се вяло като двама уморени любовници, желаещи час по-скоро всеки да остане със своите интимни мисли.

— Сега аз излизам — казах, като се оправих. — Ще се опитам да осигуря храна и за теб. А после ще обмислим как да действваме по-нататък...

Тя ми показва запасите, подредени в гардероба ѝ.

— Всеки ден отделях по нещо. А сладкишите взех от Тибор.

Попитах кой е той.

— Не знаеш ли кой е Тибор? Но как! Той е съдържателят на заведението, познават го всички.

— В моята смяна съдържателят на заведението се казва Булмер. Добре, въпреки всичко аз излизам, макар проблемът за храната да е решен. Имам нужда да размисля. Освен това, за да избегна всякакви подозрения и опасни изводи, хубаво е да ме видят навън, в стола или в Залата за съзерцание. Ти стой тук спокойно, няма да се бавя дълго...

Диана увисна на врата ми. Погледът ѝ беше потъмнял.

— Ти отиваш да ме предадеш — ми каза, — изобщо не те е грижа за мен.

— Казах ти да стоиш спокойно. Заклучи и ако някой се обади по интерфона, не отговаряй.

С мъка успях да се изтръгна от прегръдката ѝ. Вече бях на прага и се готвех да отворя вратата, когато тя отново застана пред мен.

— В твоите ръце съм, Варго. Каквото и да се случи, знай, че те обичам.

— Аз също, малката ми. Бъди спокойна.

По Големия коридор срещнах Арсенио и Рода Салинас. Държаха се за ръка, загледани един в друг и изобщо не ме забелязаха. Срещнах Ганчо Дерек, кръгъл като топка, с открито и ведро лице.

— Щастливо пътуване, Варго.

— Щастливо пътуване.

По-нататък, почти пред заведението на стария Булмер ме застигна Деметрио. Искаше да играем шах.

— Друг път, Деметрио. Тази вечер ме боли глава.

— Добре, друг път. Щастливо пътуване.

— Щастливо пътуване, Деметрио.

Отидох чак до края на коридора, до Залата за съзерцание. Влязох и седнах на един от последните редове. Беше препълнено. Всички седяха отпуснати, облегли глави на столовете и пушеха, с очи зареяни в пространството зад купола, обсипано с мигащи звезди.

„Това са само светещи точки“ — ми беше казал Столер. „Това са само светещи точки“ повторих на себе си и се извърнах с отвращение. В този момент ми се искаше да извикам с пълно гърло, да излея цялата

мъка и ярост към лъжата, на която бях жертва заедно с всички останали. Ярост, но също и гордост, че съм прозрял истината.

Изпуших една цигара, налагайки си глупавото изражение, което имаха всички. После се измъкнах навън с ленива стъпка.

Преминах отново по Големия коридор. Спрях се за миг нерешително пред Залата за знания, единственото място, което можеше да ми осигури половин час пълно усамотение. Но изпитвах силна нужда да пийна нещо, затова продължих и влязох при Булмер.

Видях Еудженио, подпрял се на бара, да разговаря с Ласло. Кимнах им леко и отидох да се скрия в един свободен бокс. Булмер дойде веднага и ми донесе да пия.

Исках да осмисля изключително сложното положение, в което бях изпаднал, но способността ми да съсредоточа мислите си ставаше все по-слаба с всяка измината минута. Отново бях обезоръжен, отново бях в центъра на циклона, отново бях на тъмно.

При все това, допреди няколко часа, все още заслепен от ненадейната светлина, която бе проблеснала в мен, бях се почувствувал като непобедим бог, неуязвим за уловките, за всички възможни интриги.

Вината беше изцяло в Диана Абгруд. Тъкмо тя бе нарушила чувството ми за сигурност, като се бе появила пред мен неочаквано с любовните си предложения, но също и да ми говори за Спитцер, едно име, което беше в центъра на всички мои терзания. Много малко неща бе изрекла, още по-малко бяха тези, които се бе изпуснала да ми каже. И много — които бе пре-премълчала. Беше ме уверила, че е сигурна в любовта ми само защото не бях отишъл да я издам за онова, което бях открил в чекмеджето ѝ. И после ми бе разказала невероятната история за конспирацията срещу „белите“, за да им отнемат управлението на кораба. И начело на това подривно движение стоял Спитцер, според чиито теории *Майката Земя* следвала погрешен курс и вече не се движела към Проксимата на Центавър, а от доста време дрейфувала в звездните пространства, без каквато и да е ориентируваща точка.

Бях се разсмял, но по друга причина. Имаше една подробност, която не ме убеждаваше: Диана ми беше казала, че след смъртта на Спитцер членовете на движението ѝ поставили задачата да издири бележника на ръководителя им. Документите трябвало да бъдат скрити в килията, която Спитцер в продължение на две години бе делил с мен.

Тогава тя успяла, подкупвайки някого от Жилищната служба, да издействува да я настанят в моята килия, за да може да я претърси спокойно. Ровила навсякъде, използвайки подправени ключове дори за гардероба и чекмеджето ми, без да успее да намери нещо с изключение на драсканиците ми по астрономия.

— А къде намери подвързията на бележника? — бях я попитал.

— На същото място, където и ти, зад решетката на музикалния дифузор. Но ти си хитър. Ти си взел вътрешните страници и си оставил на мястото само подвързията.

Аз твърдах, че това не е така, исках да я оборя с различни аргументи, но тя настояваше почти със сълзи на очи. После, за да ми попречи да продължавам с настойчивите си въпроси, бе свалила дрехите си и...

Еудженио Столер се появи на входа на бокса, остана там за миг, после се приближи до мен.

— Какво правиш, сам ли пиеш?

Бутнах към него бутилката блумар и една чаша.

— Малко съм извън релсите — казах, за да обясня по някакъв начин това, че бях сам.

— Неприятности в работата ли?

— Намират се.

— Преди малко Ласло ми разказа, че ще полудеете заради перките на една от хидропонните вани.

Потвърдих, изръмжавайки.

— Ласло казва, че това е саботаж от страна на зелените.

— Ласло е глупак.

Еудженио изпи питието си на един дъх, после избърса уста с опакото на ръката си.

— Аз бих се замислил — каза, сбърчвайки чело.

— Говори по-ясно.

— Бих се замислил, преди да го нарека глупак. Навсякъде по малко започват да стават странни неща и може би той има право. Как се казваше? Мирише ми на изгоряло...

Вдигнах рамене с лениво безразличие, но вътре в мен сърцето ми беше започнало лудо да бие и ситна пот бе оросила слепоочията и дланите на ръцете ми. В този момент по високоговорителя на

заведението съобщиха: „Варго Зловик, Варго Зловик, да се яви веднага.“

— Викат те — изсмя се ехидно и със саркастична ирония Еудженио. — Наслука.

— Аз сам поисках разговора, още от миналата смяна.

— А, така ли? Е въпреки всичко, наслука.

— Какво показват тестовете?

Това е въпросът на Калиф.

— Съвсем положителни са — уверява го Албенитц. Отваря чантата и се суети в търсене на картоните, после ги преглежда и се изкашля. — Психизъм от първа степен: 93,6. Психизъм от втора степен: 94,3. Психо-физично съотношение: 92,8...

Калиф Върховния едва успява да подтисне ругатнята, напиреща зад устните му.

— Имаме работа с доста умен индивид...

— Никога не съм твърдял обратното — уверява го Албенитц.

— Да, а междувременно умряха Кублер и Рамсей, и Ромизов е болен. Освен това Боровски и Слезек са на ръба на нервното разстройство. Трябва да укрепим кадрите, без да губим време.

Албенитц се колебае за миг.

— Нещо не е ли наред? — пита Калиф.

Албенитц отново се покашля:

— Координаторът Покар не е съгласен, той напомня, че картонът за емоционалното поведение все още не е пълнен. Изобщо Покар предлага да отложим, поне за сега, още повече че субектът е под строг контрол. Но аз мисля, че едно забавяне може да се окаже фатално за нас, не бива да рискуваме както със Спитцер.

— Добре — въздъхва Калиф. — Извикайте го веднага и ако преодолее разговора, дайте му чин в трета позиция. В противен случай го пратете по дяволите.

Наслука, беше казал Еудженио. Думите му още звучаха в ушите ми, докато отново се движех по Големия коридор, този път по посока към кърмата. Главната артерия на Майката Земя все още беше оживена, групички от заселници стояха по кръстовищата със страничните коридори, пред таблата, където бе окачен редът за дежурство, други се движеха апатично, отпавали се може би към

Залата за съзерцание или към яслите, за да видят децата, гледка, която разнежва всеки малко или много.

Когато стигнах до преградата, която отделя сектора на „белите“ от останалата част на кораба, разбрах, че моята игра на шах, игра с невидими противници, е пред своя край. Аз бях този, който бе поискал разговор с координатора. Но щом сега Координаторът ме викаше, спешно, то сигурно не беше, за да изслуша оплакванията ми за претърсвани чекмеджета и гардероби. „Белите“ искаха нещо съвсем друго от мен, давах си ясна сметка за това.

Показах отличителната си табелка на дежурния офицер. Бърза проверка, последвана от лаконичен доклад, продиктуван по интерфона: „Заселник Варго Зловик е тук.“

От другата страна на апарата долових неясен говор, прекъсван от пристъпи на кашлица. Офицерът затвори интерфона.

— Координаторът Покар те чака — обърна се към мен. — Стая номер двадесет и четири.

В хаотичната мрежа от тесни коридори аз следвах светлинните знаци и направляващите индикатори по пътя, по който и друг път бях вървял. Стая номер двадесет и четири изглеждаше страшно далеч в периферията на лабиринта. В средата на горната плоча имаше табелка: Клаудио Покар, координатор от втора степен.

Почуках.

Същите сини очи, доста раздалечени, но още по-студени от времето на първия ни разговор. Същото широко и масивно лице. Никаква промяна в кабинета. Масата беше отрупана с листи, а работният комбинезон на координатора Покар беше снежнобял, белият цвят беше ослепителен и агресивен като на всички комбинезони на шефовете.

Беше много любезен. Покани ме да седна, бутна към мен кутията с цигарите. Отново чух гласа му, безличен и остър:

— Варго Зловик, завеждащ трети хидропонен отдел. — Прегледа няколко листа и допълни: — Добре.

Сценарият беше същият, с репликите и жестовете, които се повтаряха без особени промени. Но аз бях различен, този път бях сигурен, смел и най-вече *съзнаващ*, готов да издържа какъвто и да било разпит и ако се наложеше дори да премина в атака.

Той запали цигара, като ме изучаваше внимателно зад пламъчето на запалката, после впери косо поглед в една неопределена точка в стената. Сега ще ме попита за Спитцер, си помислих. Но с брадичка, потънала в дланта на ръката му, и с глас, станал внезапно сладникав, Координаторът Покар каза просто:

— Хайде. Тук съм, за да ви слушам.

Той също играеше на изчакване. Не ми задаваше въпроси, подканяше ме да говоря. Впрочем така беше редно, тъй като аз самият бях поискал този разговор.

Вече бях принуден да играя с открити карти.

— Някой — казах, — е тършувал в чекмеджето и личния ми гардероб.

— Кражба с взлом ли? — попита Координаторът, без да се смути.

— Не. Както чекмеджето, така и гардеробът са били отворени с подправени ключове.

— Липсва ли нещо?

— Нищо. При все това...

Не ми даде време да продължа.

— Разбирам — каза примирено. — Ще наредя да ви подменят ключовете и ключалките.

Той стана, сякаш за да ми даде да разбере, че разговорът е приключил. Но преди да успея да го последвам, отново се сви в малкото си въртящо кресло.

— Един въпрос, заселник Зловик. Какво имаше в чекмеджето ви? Може би запас цигари или пък много кредитни жетони...

— Не, в гардероба ми имаше само половин бутилка блумар, а в чекмеджето...

— Е, хайде кажете, какво имаше в чекмеджето ви?

— Мои чертежи по астрономия. Това е мое хоби, господине. Невинно развлечение.

Координаторът се протегна напред и смръщи чело. Но изражението му изглеждаше фалшиво, преиграно.

— Развлечение... — промърмори. — Невинно развлечение.

Завъртя стола си на 90° и остана неподвижен да съзерцава стената. Като че ли следваше хода на мисли, които изискваха максимална концентрация. Без каквото и да било неудобство аз

наблюдавах острия му профил, готов да отбия атаката, която рано или късно Координаторът Покар неминуемо щеше да отпрати.

И наистина, като се обърна внезапно и насочи към мен показалеца си, той ме попита арогантно:

— Вие знаете ли какво е това ноумен?

Усмихнах се. Това беше по-скоро смях, отколкото усмивка, но в рамките на благоприличието и уважението, което дължим на този, на когото сме подчинени. Съвзех се много бързо.

— Вие вече сте ми задавали този въпрос — отбелязах. — Преди четири или пет смени. Мисля, че при онези обстоятелства ви дадох приемлив отговор...

Координаторът Покар смачка угарката в пепелника, бързо прелисти страниците на едно тефтерче, после започна да чука с молив по масата.

— Оказва се, че вие сте постоянен посетител на библиотеката. А в Залата за знание най-много ви интересува Специалната секция...

— Имам редовен пропуск да ходя там, издаде ми го Координаторът Горски.

— Зная. Всичко е редовно. Но компютърът от Специалната секция ми сигнализира за един по-скоро аномален факт. В последно време вие сте вземали все една и съща книга. Или по-точно две книги: Платон и Кант. Защо?

Дори не ми даде възможност да се опитам да отговоря.

— Защо? — ме попита настойчиво. — Какъв е този голям интерес към философията? Един ден, когато Щастливото пътуване завърши, ще можем отново да мислим свободно за същността на вселената и за мисълта. Но днес, тук на борда на *Майката Земя*, изучаването на тези книги е губене на време, почти престъпление...

— Не! — прекъснах го. — Не е загубено време. Пещерният мит и понятието ноумен, с тяхната аналогична сила ме приближиха до истината. И сега вие ме изпитвате тъкмо за това, искате да разберете до каква степен на осъзнаване съм стигнал и...

Координаторът удари силно с юмрук по бюрото.

— Стига толкова! — просъска със стиснати челюсти. — Вие ми наприказвахте куп глупости. — С нервен жест той запали още една цигара и известно време мълчаливо наблюдава пръстенчетата дим.

После поде отново: — Нека да говорим за друго, да се върнем на гардероба и чекмеджето ви. Някой ги е отворил, използвайки шперц...

— Не, не шперц — го поправих. — Аз ви говорих за подправени ключове или още по-точно за копие на тези, които аз притежавам. Изобщо някой разполага с ключове еднакви на моите и се забавлява да рови в тайните ми места.

— Съмнявате ли се в някого?

Ето, бяхме стигнали до мига на истината, до този етап в играта, който става решителен било за победата, било за поражението.

— Не — заявих, като се опитах да преодолея треперенето в гласа си.

Видях, че по лицето на Координатора се изписа разочарование и учудване. Очаквах тъкмо такова изражение, доказателство, че съм на прав път.

— Не — повторих. Но веднага след това допълних: — Аз зная кой е бил.

Този път на лицето му се изписа дълбоко задоволство. Напразно Координаторът Покар се опита да го прикрие. Това беше ново доказателство, че съм улучил целта.

— Много интересно — отбеляза. И почти започна да потрива ръце, но успя да се въздържа навреме. — Хайде смелост, заселник Зловик. Кажете ми всичко напълно откровено.

Протегнах ръка към бюрото. Докоснах леко с пръст пепелника, преспапието, чашата с моливите. Координаторът направо подскочи в стола си, когато ме видя да играя със запалката му. Тя се намираще точно по средата на масата, поставена вертикално. Бутнах я с върха на показалеца си и тя падна. Казах:

— Това, което ще ви разкрия, е от огромно значение. Само един човек не е достатъчен да изслуша свидетелските ми показания.

— Тоест? Изяснете се по-добре, в името на *Майката Земя*.

— Казах, че само един човек не е достатъчен. Готов съм да говоря, да кажа всичко, което зная, но искам да присъствуват и други...

Покар ме гледаше втренчено, като търкаше брадичката си с неспокойна ръка.

— Нечувано — каза той накрая. — Вие ми нямате доверие, искате да има свидетели на нашия разговор. Давате ли си сметка, че бих могъл веднага да ви арестувам.

Дори не обърнах внимание на заплахата му.

— Това не е каприз, господине. Уверявам ви, че за да може да продължи нашият разговор, е необходимо присъствието поне още на двама координатори...

— Наистина прекалявате. Е, добре, мога да повикам Горски и да го накарам да дойде тук...

— Само Горски не стига. Горски е координатор от втора степен, като вас. Аз искам някой от по-висшите. Няма да говоря, докато не дойде и координатор от първа степен.

Покар натисна лостчето на интерфона и повика дежурния офицер. За миг се уплаших, че наистина може да ме арестува. Но когато офицерът почука и веднага след това се показа на вратата, Покар само му нареди да остане в кабинета до неговото завръщане. След това излезе от стаята.

Офицерът затвори вратата и остана прав, подпрял гръб на металната маса. С крайчеца на окото си го виждах как си играе с червеното шнурче, което се спущаше от пагона към гърдите му и след това завързано на възел стигаше до горното джобче на униформата му. Обърнах се малко на една страна и го огледах по-добре. Нямахше вид, че ме пази или пък иска да ми попречи да си отида. Беше тук просто, за да ме разубеди с присъствието си да не си пъхам носа в книгата на координатора.

Изтекоха няколко минути в пълно мълчание. И това мълчание изостряше в мен нервността, защото се страхувах, че цялата смелост, която ме крепеше „може да ме напусне всеки момент“.

Най-после вратата се отвори, без някой да е почукал. Не беше координаторът Покар. На прага бе застанал човек в униформа, друг офицер, който ме повика с пръст.

— Да вървим, заселник Зловик. Координаторът Албенитц те чака.

Сега бяха трима, както исках аз. Координаторът Горски бе седнал настрани, почти в един от ъглите на стаята, с наведена глава и с пръсти, събрани в основата на носа му. Покар стоеше прав до Албенитц, а той се бе полуизлегнал на един сгъваем диван. Кабинетът

беше просторен, но строг, лишен от всякакъв стремеж към излишество.

Сега вече всички камъчета се бяха изтърколили надолу и по законите на играта трябваше отново да ги пренеса горе, да започна всичко отначало. Така че когато координаторът Покар натисна копчето на магнетофона и ме покани да дам показания...

— Някой — казах — е тършувал в личния ми гардероб и в чекмеджето на бюрото ми...

Горски рязко вдигна глава и почти изръмжа нетърпеливо.

— Това, струва ми се, вече сте го казали на координатора Покар. Карайте направо към целта, нека свършваме с тази история, нямаме време за губене за незначителни, банални неща.

— Чекмеджето — продължих, като си наложих да бъда спокоен, — е било отворено с подправени ключове, с лъжливото убеждение че е съдържало записките на Владимир Спитцер...

Този път ме прекъсна Албенитц, координаторът от първа степен, един от най-високите шпилове в катедралата на *Майката Земя*.

— Записките на Спитцер ли? — Той смръщи лице, сякаш искаше да извика в паметта си някой незначителен човек, после се плесна с длан по челото. — Ах, да, Спитцер! Онзи фанатик от зелената смяна, който разказваше басни за Щастливото пътуване. Има нещо, моето момче, което не ми стана ясно, а именно, как си разбрал, че този, който е отварял чекмеджето ти, е търсел записките на Спитцер.

— Много просто. Призна ми го същият този човек, който е отварял чекмеджето ми.

— По-точно? — извикаха в един глас Горски и Покар.

— Диана Абгрунд — заявих, унищожавайки един сън. — Диана Абгрунд, жената от зелената смяна, която зае в моята килия мястото на Владимир Спитцер.

Координаторът Албенитц се надигна и седна. Погледна ме за един миг с безразличие, после стана от дивана и започна да се разхожда из малкото свободно пространство отстрани до столчето, на което бях седнал и зад гърба ми. Гласът му прозвуча сухо, с едва доловима сянка на сарказъм:

— Искаш да кажеш, че Диана Абгрунд ти е оставила бележка?

— Никаква бележка. Диана Абгрунд е успяла да блокира инсталацията за хипносън и когато днес, след работната смяна влязох

в килията си, тя стоеше права и ме чакаше. Разказа ми всичко...

Координаторът Горски направи една продължителна гротескна гримаса. А Покар попита:

— Какво ви разказа?

— Теориите на Спитцер — извиках. — Бунтът, който заселниците от зелената смяна подготвят, за да отнемат от вас, „белите“, управлението на *Майката Земя*. Казват, че корабът вече не се движи по определения курс и че дрейфува в пространството...

— Това си го бива! — каза иронично координаторът Албенитц. — Какво друго казват, заселник Зловик?

— Че Щастливото пътуване е една лъжа.

Координаторът Горски се намеси:

— А вие, заселник Зловик. И вие ли сте на това мнение?

— Аз съм тук, за да ви изложа фактите — отговорих. — Мога също така да ви кажа и кои от червената смяна са се поддали на пропагандата, проникнала чрез хората на Спитцер. — Без да чакам, споменах имената на Столер, Ласло и Людмила Зорда. И допълних: Сигурно има и други, вие сте тези, които трябва да ги издирите и да постъпите както се следва.

Координаторът Покар спря магнетофона. Натисна друг бутон и от редуването на свистене с бързо писукане, което се чуваше от апарата, разбрах, че връща лентата. Извърши още няколко манипулации по клавиатурата, после каза:

— Ето, да чуем от тук.

„Какво друго казват, заселник Зловик?“ Това беше гласът на Албенитц.

И моят отговор: „Че Щастливото пътуване е една лъжа!“

Гласът на Горски: „А вие, заселник Зловик? И вие ли сте на това мнение?“

„Аз съм тук, за да изложа фактите. Мога също така да ви кажа и кои от червената смяна са се поддали на пропагандата, проникнала чрез хората на Спитцер. Това са Еудженио Столер, Ласло, Людмила Зорда... Сигурно има и други, вие сте тези, които трябва да ги издирите и да постъпите както се следва...“

Координаторът Покар отново спря магнетофона, но само за миг. Веднага пак го пусна, като натисна червения клавиш за запис.

— Еудженио Столер, Ласло и Людмила Зорда — произнесе отчетливо координаторът. — Потвърждавате ли обвинението си против тях?

— Те са мои приятели — промърморих. — Не мога да ги обвиня в нищо особено, но от известно време техните думи са странни, изпълнени с намеци, понякога открити, понякога загадъчни. Що се отнася до Диана Абгруд, няма съмнение. С намерението да ме спечели за своята кауза тя ми съобщи за съществуването на комплота. Казва, че вие „белите“ сте убили Спитцер и после... не знам... струва ми се, че тази жена е фанатичка. Ако искате да я арестувате, тя сега е в моята килия...

Албенитц, който междувременно бе седнал отново на дивана, вдигна вежди в един бърз жест на съгласие, като обърна глава първо към Горски, после към Покар.

— Да се опитаме да я повикаме по интерфона — предложи. — В края на краищата фанатикът може да бъде и той, дошъл тук, за да ни разказва куп измислици... Хайде, да извикаме жената по интерфона.

— Няма да отговори — казах аз. И допълних: — Тя може да е фанатичка, но не е глупава. Във всеки случай наистина е в моята килия, не може да е излязла така, както е облечена в зеления си комбинезон.

Албенитц изпъшка. Дойде до мен, пружинирайки на кривите си крачета, и се наведе, като доближи лицето си до моето.

— Младежо — ме прекъсна, повдигайки брадичката ми с един пръст, който сякаш бе от метал. — И ако след като дойдем в килията ти, намерим *спящата красавица* да лежи спокойно под похлупака си от плексиглас? Пожела да разговаряш с трима координатори само за да изразиш неясни подозрения, за да предизвикаш едно обвинение, което може би никога не ще успееш да докажеш...

Хипотезата сякаш не беше толкова странна. Предвиждайки моето обвинение, Диана наистина можеше да се затвори в нишата за хипносън. Така че, ако моите предположения бяха верни, тя в действителност не се страхуваше от никакъв донос. Диана действуваше под прикритие, вън от всякакво подозрение. По-скоро на координатора Албенитц му се бе изплъзнал един издайнически израз. *Спящата красавица*, беше казал. Значи знаеше за необикновената красота на Диана. И после този израз вече го беше употребил Столер...

Междувременно и Горски се беше приближил до мен със заплашителен вид.

— Лъжеш — каза, като и той също ми заговори на ти. — Казваш, че си се върнал в килията си веднага след изтичане на работната смяна. Казваш, че Абгрунд е била права и те е очаквала. Защо тогава не дойде да я предадеш веднага?

Въпросът беше съзнателно идиотски и не заслужаваше отговор. Затова само леко се усмигнах и повдигнах рамене.

— Остави това, Горски — се намеси координаторът Покар. — По-скоро нека попитаме този младеж защо пожела да бъдем трима, за да слушаме глупостите му. Нещо повече, пожела да присъствува и един координатор от първа степен.

Отново се усмигнах и този път не направих нищо, за да скрия сарказма си.

— Това, което ви разказах, не са глупости, а самата истина. Ако Диана Абгрунд не ме е излъгала, ако е била искрена, значи се подготвя голям заговор, който в своите спирали е уловил в клопка дори и някои от „белите“. Диана Абгрунд ми довери, че е била подкрепена от някой, който работи в Жилищната служба. Очевидно някой от ръководителите, щом като именно благодарение на него е успяла да получи квартирата, заемана от Спитцер. Господа, аз не зная кой от вас стои начело на Жилищната служба. Но за да бъда сигурен, че моите показания няма да бъдат потулени, имах претенциите да бъдат изслушани не от един, а от трима координатори.

— Много умно — отбеляза Покар. — Но тук става въпрос за доста тежки обвинения.

— Не ги отправям аз, а Диана Абгрунд. Тя е тази, която ви обвинява.

Координаторът Албенитц грабна едно столче и седна срещу мен.

— Изслушай ме, момче — ми каза с бащински глас. — Ти се показва ловък, благоразумен верен на инструкциите на *Майката Земя* до там, че в изблик на старателност да издадеш дори приятелите си. Но не можем да ти кажем браво само за това. Едно нещо е ясно: на въпросите, които ти зададохме, ти не можеше да отговориш по друг начин, освен така, както отговори. И все пак от теб искаме нещо съвсем друго. Хайде да свалим маската и да открием нещата такива, каквито са, без страх. На измислиците, които ти е разказала Диана

Абгруд, ти не си повярвал. Нали така? Ти винаги си следвал своите мисли, независими и много смели, толкова смели, че ги пазиш само за себе си, без да говориш някога с когото и да било.

— Жаден съм — казах. — И главата ми се върти...

— Задръж я, момчето ми. Ти си разкрил тайната на *Майката Земя*. Разкрил си я сам, благодарение на твоята съобразителност, на твоята интелигентност, на твоята способност да наблюдаваш. Тук Диана Абгруд няма нищо общо. Няма нищо общо нито Столер, нито другите ти приятели, за които спомена. Тайната си я разкрил сам. Хайде, изплюй камъчето и да свършваме...

— Камъчето...

— Да, да, камъчето. Този гняв, който те изсмуква отвътре. Какво знаеш?

Кошмарът беше свършил. Гласът ми излезе от гърлото неузнаваем, сякаш не беше мой.

— Зная, че вие „белите“ винаги сте ни лъгали. Зная, че при сегашните научни познания едно звездно пътуване е невъзможно. Изобщо Щастливото пътуване е една лъжа, но е също така и истина, която за момента ми убягва. Зная, че този колосален комплекс, който всички наричат *Майката Земя*, не е космически кораб, а подземие, скрито под повърхността на нашата планета. Това е всичко...

Блумарът беше добър, с изискано качество. После донесоха някакъв друг вид алкохол, изключително силен, непознат за мен. И веднага главата ми почна да се върти още по-силно и странно блаженство, неизпитвано до този момент, се разнесе по цялото ми тяло.

Оглеждах се наоколо доволен и ликуващ, очите ми пареха, сякаш имах температура. Залата беше кръгла, просторна и обзаведена просто, стените бяха облепени с плат със свежи и разнообразни цветове.

В дъното, откъм лявата ми страна бяха седнали три „бели комбинезона“. Няколко души се бяха изправили до един автомат за напитки. Имаше и една жена на средна възраст, с все още свежо лице, но със съвсем бели коси, по-бели от комбинезона, в който беше облечена. Това беше координаторът Боровски. Много пъти нейната фигура се бе появявала на големия екран в Залата за съзерцание.

Умееше да изнася беседи на различни теми и гласът ѝ звучеше нежно и очарователно.

Албенитц си беше отишъл преди половин час, Горски го беше последвал няколко минути след това. Беше останал само координаторът Покар да... ми прави компания. Но сега Покар не говореше, гълташе един блумар след друг и от време на време наливаше на мен и на себе си от бутилката, съдържаща тази странна течност, гледаше ме, усмихваше се и клатеше глава в безмълвен, шеговит коментар.

Някаква врата се отвори и влезе младеж в червен комбинезон, слаб и с хлътнали очи, познавах го бегло. Погледът му се спря за миг върху мен, може би привлечен от червения цвят на комбинезона ми, същия като неговия. Мина пред мен и се насочи към автомата за напитки. Видях го да поздравява „белите комбинезони“, да се шегува с тях, а после седна на масата на Боровски. Младежът с червения комбинезон отново се загледа в мен. После и жената ме погледна.

Алкохолът дълбаеше в мен дълбоки бразди на блаженство. Харесвах ми тези очи с леко натежали клепачи и тази гъста, съвсем бяла коса, много по-бяла от моята, нежният ѝ глас, който звучеше в ушите ми през диапазона на паметта ми. А после имаше и нещо друго, някаква магия, която ме бе завладяла, като че...

Покар ме дърпаше за ръката. Съвзех се. Видях, че вдигаше ръка, за да ми посочи нещо наляво, почти зад гърба ми. Там бяха Столер, Ласло и Людмила Зорда. Там беше и Диана, която ме гледаше, сякаш бях неодушевен предмет.

— Добър вечер — поздрави Покар, като ги покани с широк жест — Елате да ви представя координатора Зловик.

ВТОРА ЧАСТ

Казвам се Варго Зловик, на двадесет и пет години съм и съм координатор от трета степен на борда на *Майката Земя*. Ние, „белите“ сме снизходителни към този удобен израз. Казваме „на борда“ сякаш *Майката Земя* е кораб, който бразди океана, или ракета, изстреляна в звездното пространство.

Но това е само един израз, приет за удобство, освен че е лъжа. Казвам се Варго Зловик, това е, което мога да кажа за момента. Би трябвало да продължа с описанието на обстановката, да изброя цяла серия от блудкави подробности, неща, които нямат никаква стойност, защото са двусмислени и убягващи. И най-вече да предам усещането за нещо затворено, за една херметична и непроницаема вселена, за нещо метално и студено, където всички се подчиняват на непонятни закони. Всичко както преди.

Преди една година бих могъл да говоря много по-надълго за Еудженио и Ванда. За Ласло и хидропонните вани, за Людмила Зорда. Бих могъл да се впусна в описанието на Големия коридор със светлините му, които вечер стават синкави, за да дадат илюзия за нощ. Или пък... Дори и Залата за знание имаше своите тайнствени и тъмни ъгли. Прашни рафтове и томове, томове, които почти никога никой не разгръща, макар да са пълни със загадки и нерешени проблеми. Преди една година бих могъл да съчиня цяла поема за блестящия прах в пространството, да възпея хора на въздишките под огромния купол, който подхранваше нашите сънища, като инкубатор.

Преди една година. Тогава бях глупав и нещастен. Като днес. Преди една година чезнех по неизвестността или се разпалвах от възбудата на неизмерими догадки, лудешки хипотези, които накрая смразяваха мозъка ми.

Нищо не се е променило. Владимир Спитцер е само един спомен. Говорим за него, сякаш е бил някакъв израстък, брадавица, изгорена със сребърния нитрат на логиката и на държавните интереси. Но може би всички се преструваме. А Диана Абгруд... Не зная, имам

чувството, че по-висши планове я отделиха от мен завинаги. Или може би е недостижима само заради един мой каприз.

Никога не се случва нищо тук, на борда на *Майката Земя*. Часовете се точат бавно между служебната килия и всекидневната, на чашка със случайни колеги и после отново самотата в личната килия.

Дори и днес понякога белият цвят на комбинезона, който нося, ме кара да изпитвам световъртеж. Сякаш някой внезапно ме докосва по гърба, за да ме принуди да се обърна и после да насочи срещу мен обвиняващия си показалец. Наистина, ако допреди една година се чувствувах жертва, днес ролите се оказват сменени. Трудно е да се пренебрегне усещането за вина и да продължаваш напред хладнокръвно и с безразличие.

Спомням си онзи път, празничната атмосфера, заведението на стария Булмер: Арсенио Таубер и Солинас бяха получили разрешение да имат дете. Спомням си Людмила, старата, скъпа Людмила, нежна и майчинска, която ме питаше: „Би ли ти харесало да бъдеш бял?“

Тогавя бях повдигнал рамене. Днес не бих могъл вече, толкова те са превити под тежестта на тази отговорност, която тогава инстинктивно отхвърлях. Професията на „белия“ не е лесна, макар работата да ни дава чувство на удовлетворение и гордост.

Тук на кърмата заех мястото на Слезек, принуден да се оттегли вследствие на нервно изтощение от прекаленото натоварване в работата. Естествено тук на кърмата всички знаем истината. Знаем какво е станало преди сто двадесет и девет години, в 2010 година на масовото унищожение. Някои от нас, без да прибъгват до глупави евфемизми, предпочитат по-бруталния и апокалиптичен израз: краят на света.

С всичко се свиква. Дори и с мисълта, че *Майката Земя* е само едно самозадоволяващо се атомно скривалище, но не бих могъл да кажа още колко ще продължи това. Все още не зная дори приблизително и други неща. Например не зная в коя определена точка от земното кълбо е разположено нашето скривалище. Не зная дали има и други скривалища и в случай, че има, дали съществува комуникационна мрежа между нашия и другите оцелели острови. Това

е правото на най-висшите чиновници, тоест на Калиф Върховиня и петимата координатори от първа степен, които са му подчинени.

Йерархията има своите закони, понякога неразбираеми, но със свое право на съществуване от момента, в който остават непроменени във времето. Може би така е редно. А боже би не. Не зная до каква степен е добре някои неща да се знаят само на върха. Така както понякога не смятам, че е правилно червените и зелените да мислят, че летят във външното пространство, а не че са затворени в недрата на планетата.

Спомням си безконечните разговори с Уланд, с Лилиев и Рутилио Рогоз. Също с Горски и Покар. Естествено в началото вземах страната на заселниците. Но винаги имаше някой от възрастните, готов да превърне довода в табу. Заселниците биха се разбунтували, ден след ден все повече биха се изкушавали да излязат на открито, нехаейки за предпазните мерки, които ги задържат тук долу.

— Ще разрушат всичко — ми каза един ден Горски. — Мисълта, че отвъд оловните преградни стени няма звездно пространство, а подземни галерии, които могат да ни отведат до повърхността на планетата, би ги накарала да загубят здравия си разум, цялата дисциплина на *Майката Земя* се крепи на тази необходима лъжа: Щастливото пътуване — една митична цел, която едва нашите правнуци ще могат да достигнат...

А Албенитц добави:

— Ще се разбунтуват и изобщо няма да повярват на аргументите ни, макар да са неопровержими... Вече се случи веднъж, преди много години...

— Аз не се разбунтувах — опитах се да възразя.

— Не го направи, защото не ние ти разкрихме истината, а ти сам стигна до нея. Ти знаеше, че тук на кърмата има едно място за теб, знаеше, че ние всички те очаквахме да го заемеш.

Всички са ме окачвали. Компютърът, този чудовищен механизъм, чието действие ми е съвсем непонятно, ме е държал под контрол още от самото ми раждане. И Людмила ме е контролирала. Людмила е от „трета степен“, но винаги е предпочитала да действа „извън кърмата“, сред екипажа. Ласло също продължава да работи като обикновен работник по хидропонните вани, но и той е от ръководителите. Като него има и други, било от зелената, било от

червената смяна, чиито длъжности не бият на очи, но са от жизнено и стратегическо значение.

От четири месеца Еудженио Столер заема кабинета точно срещу мен, от другата страна на коридора. Неузнаваем е. Вечно намусен и мълчалив и не се доверява на никого в работата си.

Веднъж се случи да пием заедно във всекидневната. Насочи чашата срещу светлината и вдигна тост:

— За приятелството, това гадно чувство.

Прекрасно разбихах смисъла на думите му, той можеше да ме упреква за цинизма, с който го бях издал, единствено за да спечеля уважението на стоящите по-горе. А той? По същата причина и той си игра с мен като котка с мишка, той, който знаеше всичко и бе облечен в доверие, докато аз все още се блъсках насам-натам в съмнението, по ръба на бръснача, ще има ли изход, или ме чака унищожение.

Вярно, това е мръсна комедия. И все пак в тази дълга схватка, в това продължително взаимно изучаване и изпитване, в това взаимно недоверие, което отравяше всеки наш жест и дума, бе останало едно малко пространство, тясна ивица искрена зона, където все още беше възможно да се подхранва илюзията за безкористното чувство. Въпреки всичко аз обичах Еудженио. Дори и тогава, когато бълваше сентенции, дори и тогава, когато казваше, че любовта е инстинкт, и събуждаше у мен мъчителната представа за самотната пеперуда, устремена в своето лудешко дирене.

Във всеки случай вече нямам време за този род интимни разсъждения, макар тук на „кърмата“ да няма периоди на хипносън. Когато ми се иска да се любя, викам Людмила, това е най-лесното разрешение. Албенитц ми напомни, че в моето положение на „бял“ мога свободно да търся развлечения както в червената, така и в зелената смяна. Също и на кърмата, но в този случай изборът е много по-ограничен и смущаващ. Албенитц ми препоръча да бъда дискретен във всички случаи.

Много пъти се сецах за Нора Керени. Но винаги си мислех, че Нора не знае да държи езика зад зъбите си. Езика и сълзите си. Тя наистина е плачлива и сантиментална, би превърнала всяка наша среща в мелодрама. По-добре Людмила, тя е по-възрастна и по-уравновесена, а освен това е и „бял комбинезон“. С нея мога да се

отпусна, да пия, да споря. И когато настъпи моментът да се разделим, всичко става спокойно, без сантиментални глезотии.

— Какво говорят за мен в червената смяна? — я попитах онзи ден.

Людмила започна да се смее.

— Някои се досещат за истината, но повечето го възприемат като обикновена промяна на смяната. Нора Керени обаче все още не може да се успокои...

Бедната малка Нора. Малка глупачка. Неспокойна, може би влюбена.

Органиграмата е като пирамида. На върха стои Калиф Върховния, човекът, който съхранява най-ревностните тайни на *Майката Земя*. Истинското му име е Зоран Уйевич, или поне това е името му на борда, т.е. това, което бива наложено от Регистрационната служба, независимо от желанието на родителите. Виждам съм го само два пъти на пленарните заседания, които се насрочват всеки шест месеца. Върховният е мъж на около шестдесет години, среден на ръст и с редки бели коси. Една вертикална бръчка, дълбока като рана, пресича изключително високото му чело. Има светли, студени очи и никога не се усмихва.

Едно стъпало по-надолу е петорката на координаторите от първа степен. Един от тях е Албенитц, останалите се казват Якуб Лиска, Варади и Димко. Освен това и Виорика, една грохнала жена, която се движи в количка, полупарализирана. Някои казват, че сигурно е над деветдесет години. Във всеки случай тя също принадлежи към малката група, която действа заедно с Калиф.

На по-ниско равнище действуват шестнадесет координатори от втора степен. Покар и Горски ми се струват двете най-значими пионки. В този сектор жените са четири. Елена Боровски, за която се говори, че заема много отговорен пост. Останалите три са на средна възраст, като Боровски, водят усамотен живот, те са кисели и склонни да избягват всякакъв контакт, ако не е тясно свързан с работата.

Най на края идваме ние от трета категория. Четиридесет и шест координатори, всичките предимно млади, между двадесет и пет и четиридесет години. Аз и Диана сме най-младите, Людмила е най-възрастната. Общо шестдесет и осем „бели комбinezони“, като се смятат и тези, които работят като „кукумявки“ в червената или

зелената смяна, заедно с останалата част от екипажа. Шестдесет и осем „бели комбинезони“, всеки един със задача да координира дейността на определен сектор, със своя степен на отговорност, със своя собствена истина, лъжа и съмнения.

По-рано се питах за неясни неща, като връзката между дума и понятие, между понятие и представа, между представи и илюзии за представите. По-рано се лутах на дъното на пещерата, приемах за истина баналното редуване на сенки и отблясъци. Но после прочетох книги, които ме измъкнаха от догматичния ми сън, размислях дълго и стигнах до това, което се крие зад привидното явление.

Имаше компютър, който ме следеше, имаше и „кукумявки“ с катализиращи функции, готови да регулират действията ми. Всички „бели“ се раждат така. Сега мога и да се присмивам на хора от въздишки, които се смесват под купола на Залата на съзерцание. Гледам звездите, които благодарение на един гениален механизъм блестят непосредствено зад прозрачния купол и аз също мога да кажа на себе си „това са само блестящи точки“, една измама, която поддържа живо пламъчето на надеждата, „облак от блестящи топчета с някой и друг диамант, който блести малко по-силно от другите“, един психологически механизъм, благодарение на който могат да бъдат преодолені лудостта и самоубийството.

Щастливо пътуване! Лъжа, наистина, и все пак е безспорна истина, ако сме склонни да заменим пространството с времето. На последната асамблея Калиф радостно заяви, че през последните шест месеца индексът на радиоактивност е намалял с 0,85%. И Якуб Лиска ни увери, че като се има пред вид периодът на разпадане на криптон 85, на цезий 137, на прометий и стронций 90, като се вземе пред вид, ефектът на разпадане и видът на излъчваната радиация, като се има пред вид... не знам още какво, тъй като Якуб Лиска говореше на технически език, но неясно като висше духовно лице, и подчертаваше термини, които за нас са доста смътни, като рад, рем, кюри^[1], миликюри, микрокюри, микромикрокюри и после още единици на цезия, минимално поносима доза, единици на стронция, левкемия, радиоактивен прах, йод 131, калий 40... Е добре, като се има пред вид всичко това, може би след петдесет години обществото на *Майката Земя* ще може да се изкачи на повърхността при един приемлив предел на риск.

Този ден Щастливото пътуване ще завърши. Ще трябва да започнем всичко отначало, все едно че наистина сме кацнали на някоя от девствените планети от съзвездието Центавър.

Следователно Щастливото пътуване е само една формална лъжа. Вчера, когато в Залата за съзерцание изнасях лекцията си пред петстотин души от зелената смяна, гласът ми беше твърд и ясен, но краката ми трепереха от напрежение. Това беше моята първа лекция, моето официално излизане пред публика. Албенитц ме беше изпратил на разузнаване, искаше да разбере как екипажът ще реагира на тази удивителна новина, че Щастливото пътуване се е съкратило много благодарение на гения на Варади, координатор от първа степен, изобретил потенциометър, който ще утрои скоростта на нашите атомни двигатели. И така ще достигнем целта сто години по-рано.

— Много от вас — извиках аз разпалено — ще стигнат до финала. Чест и слава на Варади, който подчини таланта си в служба на колектива, чест и слава на колектива, който отгледа Варади, чест и слава на всички вас, които сте отдавали и отдавате ден след ден силите си, за да може колективът да израства.

Настъпи суматоха, продължителни ръкопляскания и хаотичен шум от ентусиазирани възгласи, шеговити реплики, но също и горчиви и тъжни коментарии от страна на възрастните. В дъното на Залата, сама, близо до изхода, видях Диана Абгруд, облечена в своя ослепително зелен комбинезон. Не бях я виждал от една година, защото от една година нарочно я избягвах, което от своя страна правеше и тя.

Но този ден беше различно. Слязох бързо от подиума, като си проправих път сред заобикалящите ме заселници. Една девойка докосна белия ръкав на комбинезона ми и после поривисто ме целуна между носа и устата. Някакъв стар заселник започна да плаче и пелтечи, други ме притискаха в кръг.

— Албенитц — извиках, — Албенитц ще дойде, за да ви говори по-надълго, а после лично Върховния ще ви разкаже всичко, всяка подробност от това чудно откритие...

Трудно ми беше да ги откъсна от себе си. Щастливо пътуване, да, Щастливо пътуване, но Диана вече беше изчезнала зад вратата. Тичах по Големия коридор и всички по моя път се оттегляха встрани, тичах и едва се съдържах да не извикам силно името ѝ. Няколко души точно по

средата на Голямото кръстовище ми попречиха да я видя. Завих надясно към Залата за знание, широко разтворих вратата, но там нямаше никой.

Банда глупаци, проклинах в себе си. Върнах се по Големия коридор, този път извървах с бавни и отмерени крачки още двеста метра. После влязох при Тибор, който обслужваше заведението по време на зелената смяна. Беше пълно с хора, почти всички боксове бяха заети. Срегнах стотици погледи и в тях още веднъж усетих двете основни чувства, които заселниците изпитват към нас „белите“: раболепен страх или враждебно презрение, а най-често една смущаваща смесица от двете. Диана седеше в дъното, беше се свила в полумрака на последния бокс с половин бутилка блумар на масата и със запалена цигара.

— Забавно ли ти беше? — попита, без да ме погледне. Гласът ѝ беше сух, леко саркастичен. — Колко дни ти бяха необходими, за да подготвиш речта си?

— Нека да говорим за друго — казах, като седнах до нея.

— Я виж ти колко е важен. Да говорим за друго! А всички идиотизми, които избълва върху онази глупава тълпа? По-рано и ние двамата се числяхме към нея, това е вярно. Но може би тъкмо затова нашето държане заслужава укор.

— Моля те — настоях, — да говорим за друго.

Диана смачка цигарата в пепелника, после наля блумар за себе си и за мен. Със сухи и ядни жестове отвори кутията, взе още една цигара, почука я най-напред от едната, после от другата страна по ръба на масата. След дълга пауза гласът ѝ прозвуча пълен с ненавист и съжаление:

— Добре, да говорим за друго. Това означава да стоим тук тихо, сякаш нищо не се е случило...

— Да, сякаш нищо не се е случило. Да забравим моите лъжи и твоите, да забравим всичко. Бихме могли да започнем отначало, не мислиш ли?

— Невъзможно. Опитах се да те измамя, но се надявах, че няма да попаднеш в мрежата, а ти изтича да ме предадеш, като се надяваше, че с това няма да ми навредиш. Защото ти *знаеше*. Така както и аз *знаех*, че ти *знаеш*. И въпреки всичко червеят на съмнението никога не

престана да ме яде. И това ще продължава вечно, дори и да ме обсипеш с всички любовни думи на света...

Преглътнах мъчително блумара.

— Права си — признах неохотно, — всичко се развали още от началото. Този ден се любихме безсрамно и цинично, като два автомата, само за да се подчиним на изкривените и нечовешки правила на *Майката Земя* и може би в този момент сме се присмивали един на друг, макар че...

— Да, беше много тъжно, макар че... — тя направи нетърпелив жест и ми се стори, че иска да си отиде.

— Остани — почти я умолявах. Бях сложил ръката си върху нейната и жадно търсех очите ѝ — Не е наша вината, че практиката да се вербуват бели комбинезони е такава. Повече или по-малко всички трябваше да се подчиним на това безумно правило за разпознаване, както в античните драми. Не беше ли така и за теб?

— Може би още по-лошо, но сега не искам да говоря за това, което стана преди около две години. Зная само, че изпитах огромно отвращение и тъкмо затова никога не съм искала да живея на кърмата. Предпочитам работата на „кукумявките“, да подбуждам, да внушавам съмнение и после да обработвам съзнанието на тези, които имат достатъчно ум да отгатнат истината. Предпочитам всичко това, вместо да облека белия комбинезон и да държа речи като тази, която ги държа преди малко — цял куп лъжи, концентрат от демагогия и патернализъм...

— Да излъжеш един или да излъжеш хиляда е едно и също.

Диана рязко вдигна глава.

— Не е вярно! Аз събуждам съзнанието, ти го приспиваш. Ти прие системата, без да ти мигне окото, защото си амбициозен като Столер и искаш да се изкачиш нагоре, да докоснеш върховете на властта. Властта, разбираш ли? Тази дума ме кара да потръпвам, това е понятие, което би трябвало да разрушава, вместо да обезсмъртява. Не може да има свобода, не може да има Щастливо пътуване, докато всички на *Майката Земя*, от първия до последния човек, не узнаят истината. Трябва да имаме смелост за истината! А сега пий и се махай. Остави ме сама, моля те.

[1] Единици за измерване на радиоактивността. — Б.пр. ↑

— Какво ново, Албенитц?

Гласът на Върховния координатор е уморен, ленив. Албенитц изглежда нерешителен, повдига се малко на пръсти и се опитва да овладее нервното треперене на ръцете си.

— Срецнаха се — съобщава. — Срецнаха се, след като се бяха избягвали цяла година.

— Искам да зная какво са си казали...

— Невъзможно — уверява го Албенитц. — Срещата не беше предвидена, не успяхме да поставим микрофони...

Калиф Върховния прокарва пръсти по редките си и съвсем бели коси.

— Дръжте ги под строг контрол. Искам да бъда уведомяван за всяка стъпка, за всяка дума.

Нищо не се е променило. На дъното на пещерата все още се движат сенки, подобни на онези, които по-рано считах за истински. Аз разкъсах булото на привидностите, но лъжата устоява, твърде далеч съм от обективната истина.

Нищо не се е променило. Стана само така, че ноуменът се измести малко по-нататък, извън моя обсег. Излишно е да се насилвам да го преследвам. Би било смешно и измамно: то е като да се опитваш да се освободиш от собствената си сянка.

Може би ако сумирам всичко, сега зная по-малко отпреди. Албенитц не говори, Якуб Лиска не говори, всички мъже, заемащи ключови позиции на *Майката Земя*, мълчат, затворени в своите черупки. Покар и Горски също са се стаили. Върховният не дава аудиенция на никого, а сред нас, координаторите от трета степен, расте всеобщото недоверие.

Вече не вярвам дори и на йерархията, т.е. вече не зная дали йерархическите стойности отговарят наистина на различните нива на знание. Виорика е координатор от първа класа като Албенитц, но тя е

склерозирала, малоумна. Не струва пукната пара. Столер обаче, който заема положение като моето, има вид, че знае много неща. Още когато ходеше като обикновен заселник, всъщност е бил „бял комбинезон“.

А Диана? Веднъж се опита да ме измами. Но кой може да ми каже, че не продължава същата игра?

Поисках помощ от приятеля си Ласло, координатор от трета степен, но изпратен като заселник в червената смяна, за да наблюдава хидропонния отдел. Бяхме колеги в продължение на три години, без да заподозра в него „бял комбинезон“.

Една вечер го завлякох в моя апартамент, предложих му за пиене и той веднага се разприказва.

— Спомняш ли си? — попита Ласло с привидно агресивния си глас. — Спомняш ли си, когато те карах да мислиш, че ваните са повредени? Аз тайно отвинтвах винтовете и после казвах, че е саботаж... Ах, моето момче, уверявам те, че като те виждах със зяпнала уста и смръщени вежди, все ми се искаше да се разсмея...

— Кажи ми нещо за Спитцер — продължавах да го моля аз. — Какво беше открил наистина? А бунтът? Бих искал да узная дали наистина е било скроено от координатора Албенитц. А всички онези бележки с текста, че Щастливото пътуване е невъзможно, кой ги разпространи?

— Може би Спитцер няма нищо общо с това, — отговори Ласло — може би не е откривал нищо и цялата тази история е била само игра, обичайната игра, за да се изпита поведението на кандидатите за бели...

— Разбира се! Но Спитцер го няма вече, умрял в болницата от неизлечима болест, така твърдят. Само че аз направих проучвания и се оказа, че Спитцер никога не е лежал в болницата. Разбираш ли?

Ласло се почеса по врата, сякаш искаше да прогони някакво неприятно усещане.

— Какво да ти кажа! Ако бях на твое място, не бих отдавал толкова голямо значение на този факт. Остави за тези неща да се грижат координаторите от втора степен или дори лично Върховния. Ти мисли само за своята работа, останалото ще дойде от само себе си...

Не продължих разговора. Напълних отново чашите с блумар и двамата се чукнахме, като се разсмяхме малко пресилено.

— Щастливо пътуване, Ласло.

— Щастливо пътуване, приятелю Варго.

Отново бях сам. В лабиринта.

Тогава поисках помощ от Людмила. Нежната космата топчица веднага дойде да ме успокои.

— Какво, ти има, орле? Какво искаш да знаеш?

— Всичко, искам да зная всичко.

Людмила поклати огорчено глава. Каза ми:

— Съдбата има две лица, или ако предпочиташ два параметъра. Единият е минимален, незначителен и за да бъдем наясно, той е запазения за мен... Съществува и висша съдба, която те очаква независимо от твоята воля, дали ти я желаеш или не, тя е вече писана, предопределена и пред нея можеш само да се преклониш.

— Аз ще подгъна колене само пред безспорността на разума.

— Добре. Но разумът има своите хитрини. Ти си белязан, Варго. Твоята съдба е белязана с печеливения знак.

— Наистина ли? Много са нещата, които не зная, не зная дори имената на родителите си и всичко това е жестоко. Защо трябва да ме лишават от моите корени?

— Защото така е по-добре. Послушай ме, орле, не си разбивай главата в неща, които не са толкова важни... Престани. Какво искаш? Да се любиш? Ето, ще сваля всичко от себе си и ще дойда при теб, както когато беше птиче голишарче, жадуващо да порасне. Искаш ли пак да бъдеш малък?

— Не, искам да зная...

— Какво искаш да знаеш? — ме попита Елена Боровски, като остана с гръб към мен.

Виждах лицето ѝ отразено в огледалото: дълги и вълнисти бели коси, гладка като порцелан кожа на лицето и един странен блясък на примирение в очите.

— Ето — ѝ казах — тук долу, в недрата на планетата, сме като в капан и аз се питам дали наистина са изминали сто двадесет и девет години... Питам се дали наистина е станала катастрофата-война с всичките ѝ последствия. Понякога се питам дали цялото това наше страдание не е излишно тегло...

Тя се обърна рязко с разгневено лице. Продължих:

— Питам се: а ако всичко това не отговаря на истината? Да предположим, че това е една лаборатория, една изкуствено обитавана

среда, за да се изучат реакциите на човешкия род, заложен за среден и дълъг срок... един експеримент, започнал кой знае кога, и в който аз представлявам само един стадий, една неясна брънка във веригата, една кукла, или ако щете опитно животно...

— Излез от тук, Варго Зловик!

— Един момент, Елена. Не аз предизвиках този разговор. В продължение на една година ти ме гледаше така, сякаш бях прозрачно стъкло. И после... съвсем неочаквано ме покани тук в апартамента си, за да ме разпитваш, искаш да знаеш, внезапно започваш да се интересуваш и от най-съкровениите, най-интимните ми мисли. Питаш ме дали съм щастлив, или дали има нещо, което да ме смуцава. И аз се разкривам, разголям дори онова, което във всеки случай трябва да остане скрито и необезпокоявано в мен...

Елена сложи пръст на устните си.

— Замълчи, Варго. Исках да бъдеш тук, до мен, но не за да говорим за толкова сериозни неща. Желаех само твоето присъствие, не разбираш ли?

Моето присъствие. Не, това по-скоро бе обичайната клопка, съдбата, тази проклета съдба, за която говореше Людмила. По-добре да избягам. По-добре да затворя очи и уши, да се измъкна навън мълчаливо, да забравя, че съм „бял“, че съм на борда на *Майката Земя*, че съм под земята, да забравя всичко.

— Щастливо пътуване — казах. И се обърнах към изхода. Но в момента, в който ръката ми улови отварящия механизъм, Елена ме хвана за раменете.

Усещах как развълнувани, гърдите ѝ докосват гърба ми, красивите ѝ ръце, протегнати под мишниците ми, се издигаха нагоре като пипала, търсеци лицето ми. Пръстите ѝ ме докосваха по косите, галеха ме по веждите, по скулите, по очертанията на устните. Като ръце на слепец.

— Не разбираш ли? Желаех само твоето присъствие.

След един миг тя беше вече в прегръдките ми. Гласът ѝ, натежал от хиляди несполделени желания, ме караше да полудея.

— Бъди разумен, моето момче. Не виждаш ли белите ми коси? Но какво правиш? Какво ми говориш!...

Аз ѝ казвах:

— Ти си най-хубавата жена на цялата Майка Земя. Твоите коси са най-дългите и най-красивите, а ръцете ти, очите ти, устата ти...

— Бъди добър, Варго. Бих могла да ти бъда майка...

— Какво значение има това, ти ми харесваш такава, каквата си...

С нетърпелив жест почти разкъсах леката материя, която покриваше гърдите ѝ. И точно в този момент усетих пробождането от десет кинжала, ноктите ѝ се впиха и оставиха по лицето ми дълбоки, успоредни драскотини.

— Глупак! Ти не разбираш ли, че аз наистина съм твоята майка! Аз съм твоята майка, която те е носила в утробата си и те е родила...

Малки, много сме малки. Вероятно само ларви на малки насекоми, съвсем малки купчинки от клетки, незначителни структури. Утре ще настъпи нов ден и пясъчният часовник ще пропусне през стеснението само пясък и кръв, ще изтече прахът на времето, което влачи след себе си наниз от уморени, може би измислени спомени. Две са хубавите неща: да пия и да спя, да пия и да спя...

Кой ходи там?

Приятели. Приятели и неприятели. Във всеки случай те са малки, безкрайно малки. Животинки, които не ти причиняват нищо лошо, само лек сърбеж и ленивото желание да ги смачкаш всички на стената.

Наистина са малки. В мозъка ми лудува едно дяволче, което не е склонно да прощава. Ще паднат всички глави, това е сигурно. Всички, моята също.

Кой ходи там? Лабиринтът няма скрити подземни ходове, призивът се носи от коридор в коридор, разсейва се, затихва и умира. Умира, вярно. Но моите призови са повече от хиляда, хиляда примки на шията, хиляда възглавници върху устата, хиляди струйки, които вечно жадната земя попива.

— *Какво има, Албенитц?*

— *Варго се среща с Ласло. Случаят Спитцер продължава да го измъчва. Направил е проучвания в болничния отдел и по малко навсякъде...*

Калиф Върховния свива загрижено юмруци.

— *Това момче е много проницателно — отбелязва с тон, който изразява и разочарование, и гордост. — Само една погрешна стъпка и ще бъде загубен за себе си и за нас.*

Неподвижна, в средата на стаята, стои сгушена в стола си на колелца. Обърнала ми е гръб, раменете ѝ са увиснали и извити като на прилеп.

Виорика, казвам шепнешком, и едва не запявам. Виорика, Виорика, кажи ми истината. Настоятелният глас на дяволчето, което се е настанило в мозъка ми като у дома си, се удря по стените от пластмаса и метал, кажи ми истината, кажи ми истината, горе на тавана светлината сякаш конвулсивно потрепва, после внезапно изгасва.

Количката се завърта на 180°. Виорика има фосфоресцираща кожа, ледени клепачи и серни цветенца около устата. Виорика, повтарям шепнешком, кажи ми истината. Но тя бавно кимва отрицателно с глава. В тъмното се вижда само жълтият ѝ череп, който се клати като махало. Виорика, толкова си стара, Виорика. Толкова си стара, че не би ти струвало нищо да ми кажеш истината. Е, хайде, говори. И утре е ден и пясъчният часовник ще отмерва пясък и кръв. Виорика, ти, оглупяла старице, която знаеш нещата, без да осъзнаваш, че ги знаеш...

В мига, в който стягам примката около шията ѝ, избухвам в смях. Виорика, Виорика. Представяла ли си си някога тази шега? Сега ще те удуша, да знаеш. Но преди това ще ми разкажеш всичко.

Жълтото, фосфоресциращо лице на Виорика започва още по-силно да фосфоресцира, но старицата не се страхува от мен, усмихва се, сякаш примката около шията ѝ е гирлянда от цветя.

Виорика, отвратителна вещице. Започвам силно да клатя количката и вдървеното старческо тяло подскача при всяко раздрусване; Хайде, разкажи ми всичко отначало, искам да зная в коя година сме, истинската година, искам да зная от колко време сме затворени тук вътре, да зная как получаваме кислород, защото аз съм си направил сметките, знаеш ли? Кислородът, произведен в лабораторията от зелено клетъчно водорасло, не е достатъчен и аз не вярвам на приказките за параболичните огледала и за слънчевата светлина, която се отразява от огледало в огледало, не вярвам нито дума и на онова, което разправя Якуб Лиска, когато говори за радиоактивния прах, за Рад, Рем и Кюри. Вие, координаторите от първа степен сте тези, които контролирате сондите, които излизат на повърхността. Истината я знаете вие, само вие...

А сега какво предпочиташ? Мога да те удуша постепенно или пък да счупя врата ти с един удар и да те даря с по-бърза смърт. Това няма ли значение за теб? Е добре, тогава ще ви убия всички.

Виорика повдига рамене и в жеста ѝ се чете пълно безразличие. Виорика, вдетинена старице, за теб няма значение, че ще умреш, защото си живяла дълго! В този момент сто алармени звънеца надават вой, постепенно светват червени и виолетови лампички, настъпва адски шум, сякаш подът и таванът се тресат.

Виорика се смее, повдига вдървената си ръка и бързо движи устни, но от устата ѝ не се отронва звук. И очите ѝ се смеят със злокобна ирония, сякаш иска да ми каже: аз ти говоря, моето момче, отговарям на всички твои въпроси, но ти не разбираш, не можеш, все едно че си глух.

Тресе ме. Силният звук на акустичните сигнализатори заплашва да спуска тъпанчетата ми. Сграбчвам облегалката на стола и изтласквам Виорика вън от стаята, преминаваме по целия страничен коридор, пресичаме квадрата на кърмата, преградната решетка, която изолира нашия сектор, на „белите“.

Няма никой, нито един офицер от охраната и всички магнитни врати са отключени. Ще те поразходя малко, стара мършо, ще те заведа там, където не е шумно, в Залата за знание, и там ще ми разкажеш цялата си история, от начало.

Големият коридор също е пуст, както винаги посред нощ. Но в дъното, там, където започва Залата за съзерцание, се вижда зелена, мигаща светлина. И изведнъж, без причина, една мисъл ме пронизва. Не мога да разбера защо, но ми се струва, че там в дъното на коридора стои Столер. Сигурен съм, така както съм сигурен, че съществувам, и тогава започвам да викам, вдигам шум, обажда се дълбокото и все по-бързо повтарящо се ехо. Акустична халюцинация ли е, Столер, или игра? Столер, ти ли си? Отговори, Столер. Какво правиш там в дъното на коридора?

Тишина. Но все едно, че ми е отговорил. Столер, имам нещо за теб. Бъди готов да я посрещнеш, ядосай я малко и после ми я върни обратно. Бутам количката и навеждайки се, ускорявам крачка, после с все сила я изтласквам, като я пращам по коридора.

Викът на старицата разтърсва мозъка ми, чува се дългото свистене на колелата по метала, който скърца, редуват се глухи удари

по стените на коридора, после далеч отеква приглушен стон, там, където лампите, защитени в синьо, не ми позволяват да видя.

Столер! Пристигна ли старицата? Затегни малко примката около шията ѝ и я попитай какъв е бил краят на Владимир Спитцер. Столер, чуваш ли ме?

Нов стон и ръмжене в дъното на коридора. После отново чувам шума на колелата, в синкавата мъгла виждам една жълта, викаща точка, която се приближава бързо и става все по-голяма, както и един малък серен череп, после съсухрената фигура на Виорика връхлита отгоре ми. Хареса ли ти разходката? Сега ще направиш още една, но преди това ще ми кажеш за Спитцер. Обзалагам се, че на моя приятел там в дъното си разказала всичко. Хайде, кажи ми на мен истината. Наистина ли умря от неизлечима болест, неочаквано? Или Спитцер знаеше много неща и е свършил преждевременно в крематориума...

Виорика, Виорика, кажи ми за водата. Тази, която пием, наистина ли е обеззаразена? Кажи ми за тръбите, които водят навън, и къде са разположени асансьорите. Не искаш ли да отговориш?

Старицата движи устните си, преструва се, че говори, но гласът ѝ представлява сдъвкан въздух. Ей, Столер! Тази не говори с мен. Опитай се да разбереш кой е бил баща ми, толкова е стара, че не може да не знае... Отново блъскам количката, пращам я далеч надолу по коридора. Този път викът е по-силен, почти заглушава тъпите удари по стената.

Столер! Защо мълчиш, Столер? Зная, че сега старицата говори, вие говорите за мен, мърси такива, искам и аз да зная, искам да зная всичко, отговорете!

Усещам крайниците си като вдървени, тежки като олово. И да вървя ми е трудно, мъчително. Стъпките ми отекуват по металния под, а синкавите светлини са станали още по-мрачни, И гласът ми излиза с усилие от гърлото. Столер, пристигам, след малко ще дойда при вас, ще убия и двама ви със собствените си ръце.

Но когато пристигам там, почти пред входа на Залата за съзерцание, намирам само Виорика в количката ѝ. Никаква следа от Столер.

Аз бях, ми казва Диана Абгруд, като излиза на светлото от един тъмен вход. Не казва нищо повече, от устата ѝ не излизат думи, а само червени и оранжеви балончета, разноцветни и леки, също като тези,

които излизат от устата на Виорика, те се издигат и спущат, носят се по целия коридор, като се пукат при най-лекия допир. Носи се суха миризма на озон. Последното нещо, което виждам, е мъртвешката ръка на Виорика, която бавно се повдига на височината на главата, за да хване кичур бели коси.

Събудих се целият облян в пот. Бръсних се, а огледалото отразяваше едно уморено и уплашено лице. Съновиденията ми бяха още живи, в тъпанчетата ми продължаваха да отекват зловещите грачения на старицата и глухите удари на количката по стените. После интерфонът заграчи и това за мен бе като второ събуждане.

Дълго се колебах: смътно чувствавах, че повикването беше свързано със съня ми. Някой кроеше нещо зад гърба ми, бях сигурен. Но разбирах също и абсурдността на бягството, колко глупав щеше да бъде всеки опит да се измъкна от тази злокобна игра, която надвисваше над мен.

Примирен натиснах бутона на звуковия канал. Беше женски глас, слаб, несигурен и веднага си помислих за Виорика, която ме търсеше за...

Беше Диана.

— Ти ли си, Варго? Трябва да говоря с теб колкото се може по-бързо.

— Защо? Какво се е случило?

— Мисля, че открих къде е свършил Владимир Спитцер.

— Виждаш ли — ми казваше тя с тихия си и предпазлив глас, страхуваща се вечно от недискретни уши. — Извиках те и ти дойде, сега аз говоря и ти ме слушаш стоиш тук и сякаш гълташ думите ми. Нали е интересно това, което ти разказвам?

Бях в нейната килия, същата, която преди принадлежеше на мен и Спитцер, а после на мен и Диана. Всички жилища са еднакви, но бих познал сред хиляди други тази, която ми бе принадлежала толкова време, дори само заради някои надлъжни черти по масата, някои петънца по стените и пода, разположени по такъв начин, че да предизвикват в съзнанието неясни, човекоподобни фигури.

— Виждаш ли — продължаваше Диана все така тихо, предпазлива както винаги. — Сега ние сме тук и говорим, аз съм „бял комбинезон“, значи шеф, ти също си шеф, но... Изобщо, вече сме съучастници!

— Разкажи ми за Спитцер — прекъснах я. — Каза ми, че знаеш какъв е бил краят му.

— Да, разбира се — увери ме Диана. — Но почти се страхувам да ти го кажа.

Вече губех търпение.

— Преди година ми разказа куп измислици по повод Спитцер...

— Албенитц пожела така... Истината е, че аз едва познавах Спитцер, той никога не бе разговарял с мен. Нито пък с другите, той никому не се доверяваше...

— Изобщо как е свършил?

Диана нетърпеливо разпери ръце:

— Ти не знаеш какво рискувам, като ти се доверявам.

— Ти не рискуваш абсолютно нищо, играеш прикрито като миналия път. Във всеки случай твоите тайни са повърхностни: аз зная много добре къде е свършил Спитцер.

Изненадата по лицето ѝ изчезна след миг.

— Е, хайде — рече предизвикателно. — Кажу ми, щом си толкова добре информиран.

Вдигнах очи към тавана.

— Владимирो Спитцер е горе, *навън*, ако искаме да бъдем точни. Изкачил се е на повърхността преди една година. Не зная как го е сторил и нямам доказателства за това, което твърдя, или по-скоро мога да набавя косвени доказателства, ако е истина, както се оказва, че Спитцер никога не е бил болен, никога не е бил в болницата, никога не е умирал и не е бил кремиран. Следователно, след като не е на борда, къде искаш да бъде?

В очите ѝ премина сянка на страх.

— Но какво знаеш за това? Да не би да си разследвал случая Спитцер и след назначаването ти за координатор?

— От този момент повече от всякога.

— И до какви заключения стигна?

— Вече ти ги казах. Спитцер се е изкачил на повърхността и ни е оставил тук да гнием.

Диана мълчаливо отпи от чашата си. Израженето ѝ както винаги бе загадъчно, ирония и отчужденост, смесени с външните белези на безпокойството. После изпразни чашата все така мълчаливо и бутна бутилката към мен, търпеливо очакващ думите ѝ.

— Е, добре — избухна на края. — Ти позна и този път. Ти винаги познаваш, пристигах винаги преди другите...

— Разказвай! — прекъснах я нетърпеливо.

— Ти позна, казах ти. Спитцер е навън, за него Щастливото пътуване е свършило...

— Искам да зная как е излязъл — казах през зъби.

Диана стана, погледна към стенния часовник и загаси музикалния дифузор, който до този момент беше включен, за да бъде по-сигурен разговорът ни. После бръкна в единия джоб на зеления си комбинезон.

— Ела — каза. — Ще видиш със собствените си очи.

Големият коридор беше доста многолюден, както винаги в този час. Редовната работна смяна беше свършила скоро и всички се шляеха или се спираха по кръстовищата на коридорите пред заведението и близо до входа на Залата на съзерцание.

Следвах Диана, която с бърза стъпка успяваше да разбута тълпата и да заобиколи задръстванията. Къде ли по дяволите ме водеше? Много от зелените комбинезони се отстраняваха почтително,

когато минавах покрай тях. Тази форма на почителност ми досаждаше, така както ме ядосваше и поздрава, който ми отправяха.

— Щастливо пътуване, координаторе!

Отговарях с несигурен глас и сведени надолу очи, сякаш не можех да скрия срама, който се надигаше в мен.

После Диана тръгна по един коридор вляво и стигна до дъното, където се откриваше правоъгълна площадка.

— Тук сме в сектор В-45 — каза. — Работя тук от две години, откакто съм координатор...

Дойде ми наум, че и Еудженио Столер бе работил с прекъсване в този сектор.

— Трябва да е важен — отбелязах.

— Естествено, това е склад за химически материали, има резервоари и резервни части за атомните апаратури. Но има и друго...

На по-дългата стена на това правоъгълно пространство имаше три врати. Двете бяха нормални за човешки ръст, но третата беше широка и плъзгаща се, за да могат да преминат през нея и по-обемисти материали.

— Да влезем — подкани ме Диана, като отвори една от двете по-малки врати. — Внимавай да не се издадеш.

Никога не бях идвал в сектор В-45. Тази зона от *Майката Земя* беше извън моя обseg и съвсем не ми беше позната. Но след като влязох, не забелязах нищо необичайно: обикновен склад с високи рафтове, претъпкани с контейнери с етикети, големи полици, на които имаше наредени каси, торби и различни материали.

Вътре видях един възрастен човек. Беше слаб, със сиви коси и големи торбички под очите. Беше се свил на една металическа стълба зад стелажите, с регистър в ръка.

— Щастливо пътуване — поздрави, когато минахме покрай рафтовете и стигнахме до него.

Диана отвърна на поздрава, а после добави непряно:

— Придружавам координатора Зловик в дъното на отделението, а после ще се качим и горе. Трябва да провери работата, извършена вчера от бригадата по поддържането.

Когато стигнахме в дъното на склада, завихме надясно, после наляво и после пак наляво. Нямаше никой.

— Кой беше този човек — попитах, само за да наруша дългото мълчание. — Мисля, че го познавам, поне зрително.

— Казва се Мирек и е добър заселник. Харесва му работата и от време на време дава и допълнителни дежурства...

— Столер също работеше тук понякога, когато стана координатор.

— Да, и Спитцер също — заяви Диана, като спря. — Той също от време на време: обичайната му работа беше в бригадите по поддържане...

Хванах я за ръката.

— Спитцер... — прекъснах я рязко. — И той ли беше координатор?

— Не, не вярвам, но вероятно щеше да стане, ако...

Замълча и за миг се послуша, сякаш искаше да се увери, че никой не идва.

— Това е моят кабинет — каза, като посочи една обикновена сива врата. — Моя и на Магдалена Раб от червената смяна. А това е асансьорът, който води до горния етаж, където е разположен истинският склад.

Тя плъзна широките врати и ме бутна вътре. Асансьорът се издигна бавно с бръмчене на не повече от три метра. Последва изщракване, след което спря окончателно. Диана отвори вратата: намирахме се на горния етаж на склада.

— Работи, нали?

— Да, разбира се, защо да не работи? — измънках аз, по-скоро объркан от нейния начин на действие.

Диана затвори вратата и пак слязохме на долния етаж.

— Трябва да вдигнем малко шум. Имам пред вид Мирек. Сега да изпробваме асансьора за особени случаи.

Не ми даде възможност да ѝ отговоря. Извади от джоба си магнитен ключ и отвори една желязна врата, боядисана в жълто. Кабината на асансьора беше тясна, можеше да побере двама или в най-добрия случай трима души.

— Разгледай добре таблото — каза.

За мен в таблото нямаше нищо особено. Но докато го разглеждах внимателно, забелязах, че освен бутоните за изкачване, за слизане, за спиране и алармения бутон имаше и един син бутон с надпис.

ТРЕВОГА ПРИ НЕПРЕДВИДЕНИ ОБСТОЯТЕЛСТВА.

Диана натисна бутона за изкачване и за три секунди отново се намерихме на горния етаж, после натисна бутона за слизване и се върнахме долу.

— Достатъчно — изръмжах, — ти ме водиш за носа.

— Съвсем не, мили. Показвам ти какво е направил Спитцер, за да излезе. Хайде, натисни два пъти синия бутон, после белия за изкачване и после отново синия...

Погледнах я силно смутен. Имаше някаква странна възбуда в гласа на Диана.

— Размърдай се, страхливецо. Казах синьо, синьо, бяло и пак синьо.

— Но синият бутон е в случай на тревога! — отбелязах.

— Не, скъпи. Аларменият бутон е червеният. И хайде, успокой се... Тревога при непредвидени обстоятелства не означава нищо, ясно е, че става въпрос за някакво прикритие.

Останах неподвижен. Тогава тя ме бутна настрани и натисна бутоните със същата последователност, която ми беше подсказала. За моя голяма изненада асансьорът се задвижи странично, стори ми се няколко метра, после започна да се изкачва вертикално, пет десет, двадесет секунди, а може би и повече. Когато спря, двете крила се отвориха сами. Пред нас се откриваше метална площадка и желязна стълба с напречни летви, забити направо в стената. Диана ми посочи едно място, където някой, използвайки абразивен материал бе изписал инициалите В. С, а над тях имаше вертикално насочена стрела.

Едвам сдържах вика си на учудване и инстинктивно направих крачка напред, сякаш за да изляза от асансьора и отида на площадката. Диана ме задържа.

— Внимавай! Изглежда, на тази височина асансьорът е настроен автоматично. След малко вратите сами ще се плъзнат и ще се върнем долу, без да натискаме никакъв бутон.

— *Нещата се ускоряват, Калиф. Варго и момичето са открили единия от асансьорите за особени случаи, този е сектор В-45. За него загадката Спитцер вече не съществува.*

— *Има ли друго, Албенитц?*

— *Мисля, че да. Имам впечатление, че младежът съвсем не е спокоен. Той и момичето сигурно кроят нещо.*

В кабинета си тя ми разказа всичко. Предишния ден дошла бригадата по поддържането, за да провери апаратурите в отдела. С магнитния ключ тя отворила вратата на аварийния асансьор, бригадирът сам налял масло в отворите на тръбите, за да ги смаже, и два пъти се изкачил до горния етаж. После отворил командното табло и за да работи в безопасност, изключил тока, като свалил шалтера.

Точно тогава тя видяла техника да затяга няколко болта, да се консултира с един малък циклостилен наръчник и после да борави със синия бутон.

— *Какво правиш?* — попитала тя заинтригувана.

— *Проверявам бутона за тревога при авария.*

А тя повдигнала рамене и му казала:

— *Завиждам ти, че можеш да се оправяш сред тая бъркотия от жици.*

А той:

— *Не е трудно, трябва само да следваш инструкциите от наръчника. Например тук се казва: „За да се провери алармената инсталация, е необходимо най-напред да се изключи тока, като се свали черният шалтер, и после да се натиснат последователно бутоните син-син-бял-син. Ако мрежата е изправна, ще светне зелената лампичка на устройството, захранвано с батерии, което е свързано с командно табло.“ Ясно, нали? Във всеки случай в момента аз правя именно това...*

Бригадирът ѝ казал това или нещо подобно и после... После работниците от бригадата по поддържането си отишли, тя заключила вратата на аварийния асансьор и кой знае защо започнала да мисли за този смешен начин на осъществяване на проверка, без всъщност да бъде извършена истинска проверка. Мислила целия следобед. А надвечер, към края на смяната, дошъл координаторът Горски.

— Ще ида да хвърля един поглед на горния етаж — казал.

Вътре нещо я боднало, тя почти се ядосала, защото, дявол да го вземе, тя, един „бял комбинезон“, вече била извършила проверката и не можела да проумее защо била необходима тази проверка на проверката, като в края на краищата в сектор В-45 нямало нищо важно.

— Последвах го — каза Диана. — Той не усети нищо. Видях го да отваря асансьора за особени случаи със своя собствен ключ. Чух много ясно шума на скрипците в движение, но пътуването му се оказа дълго, Варго, *много по-дълго* от времето, което е необходимо, за да се стигне на горния етаж... За миг прозрях истината: Горски беше дошъл да провери *истинското* действие на асансьора. И така, след като Горски си замина, аз също пожелах да опитам, спомних си последователността на бутоните син-син-бял-син и се изкачих горе, където беше и ти, там, където се намира стълбата с инициалите на Спитцер и стрелката... И докато стоях така вцепенена и гледах, асансьорът изщрака и ме отнесе надолу.

Тя запали още една цигара и вдигна крака на бюрото.

— Вярваш ли ми? — попита след дълга пауза. — Правдоподобна ли ти се вижда тази история?

— Разбира се! — възкликнах аз нападателно или по-скоро язвително. Правдоподобна беше и историята, която ми разказа преди една година...

Диана изпъшка, въздъхна продължително, после примирено повдигна рамене. Грешах, като се отнасях по такъв начин с нея, внезапно осъзнах това. Тогава отидох до нея и я сграбчих за китките, като я принудих да се изправи.

— Вярвам ти — ѝ казах, като я целунах продължително. В края на краищата нейната история беше потвърждение на онова, за което аз от своя страна се бях досетил. Попитах я какво я е подтикнало да ми разкаже за своето откритие.

— Самотата — отговори. — Самотата и страхът. Не можех да пазя тази тайна само за себе си, чувствавах нужда да я споделя с някого, а ти... ми беше казал, че искаш да започнеш всичко отначало, да забравим твоите лъжи и моите. Били сме много глупави, Варго, че бяхме далеч един от друг толкова дълго време...

Говорихме дълго, за да стигнем и двамата до някои определени позиции.

Първо: Спитцер е разкрил истината по време на поддържането на инсталацията в сектор В-45. Вероятно още преди това е долавял интуитивно, че *Майката Земя* не е космически кораб. Спитцер не е споделил с други своето откритие поради естественото недоверие спрямо когото и да било. Но поискал да взема допълнителни смени в сектора В-45, очевидно за да може да си набави ключ и изучи на спокойствие асансьора за особени случаи.

Второ: В един прекрасен миг Спитцер изчезва, т.е. напуска *Майката Земя* и се изкачва на повърхността, след като е оставил няколко послания, които не са получени, може би защото веднага са били иззети от „белите“. После Албенитц и другите координатори от първа степен решават да разпространят историята, че Спитцер е бил конспиратор, един луд, който е смятал, че космическият кораб се е отклонил от курса.

Трето: Спитцер се е изкачил на повърхността, нехаейки за радиацията.

— Защо, мислиш, го е направил? — попита Диана, а после допълни: — Естествено, не за да се самоубие.

— Да, наистина, по-логично е да се предположи, че ако Спитцер се е изкачил, то е, защото е знаел добре, че не рискува нищо.

— И все пак там горе е смъртта — заяви Диана. — Поне така казват.

— Смърт е имало по-рано — казах аз, — преди много време. В началото всички са знаели, че *Майката Земя* е само едно огромно противоатомно скривалище. Не е можело да бъде другояче. Може би с течение на годините някой е загубил главата си, може би е имало бунтове, хора, които са искали да се върнат на повърхността, защото не са вярвали на това, което са им казвали ръководителите. Измамата започнала, когато са установили двойните смени и всички по един или друг начин са били убедени, че се намират на борда на колосален

кораб, движещ се в посока на Проксимата на Центавър. Как са успели ръководителите да убедят всички така изведнъж, аз не зная. В достъпните архиви документите и хрониките стигат всички до една и съща дата, а истинската история на *Майката Земя* знаят само тези, които са на върха. Във всеки случай на осведомителните доклади на Якуб Лиска аз не вярвам.

Диана отново седна, но за малко. Пак започна да нервничи, нещо, което я принуждаваше неспокойно да ходи нагоре-надолу из стаята.

— Аз също съм настроена скептично — съгласи се тя. — Какво мислиш, че има там горе?

— Там горе е животът, Диана, свободата! Калиф и кликата на координаторите от първа степен ни задържат тук долу под фалшиви претексти. Ти проверявала ли си някога перископите? А сондите? Виждала ли си някога системите за пречистване на водата? Виждала ли си някога озонаторите? А за безуспешните радиовръзки можеш ли да кажеш нещо? Истината е, че ние сме изолирани както по-рано, когато бяхме обикновени заселници. Властта е в ръцете на избраници.

Диана нетърпеливо повдигна рамене.

— Властта... — въздъхна тя полугласно. — Кажи ми какво мислиш, Варго. Можеш да бъдеш искрен, вече сме свързани с двойна нишка... Защо Калиф трябва да ни държи всички тук, размахвайки пред лицето ни призрака за смъртната радиация?

— Защото желае властта, не разбираш ли? Последния път, когато се видяхме, ти грубо ме изгони, като ме обвини, че съм славолюбив, защото ти се бях сторил такъв, тоест че съм искал да се изкача по стълбата на властта. Ти знаеш какво се крие зад тази дума, познаваш неизлечимата болест на човешката душа. Тук на борда на *Майката Земя* властта се крепи на умениято, но също и на обсебването на знанията. Ние имаме власт над заселниците, защото знаем неща, които заселниците не знаят. По същия начин Калиф и кликата му имат власт над нас, а следователно и над всички, защото имат монопол над основните апаратури, а освен това заемат и стратегическите места на *Майката Земя*. Ако всички се изкачим на повърхността, тяхната власт незабавно ще изчезне...

— Но разбира се! — възкликна Диана. — Преди да започнем да строим отново там горе, ще ни е необходим един не съвсем

технологичен период. Знае се добре, че в състояние, по-близо до природното, някои от шефовете ни не ще имат сегашната си власт... Калиф, Албенитц и другарите им не ще могат да се наложат над физическата сила, над младостта и ентузиазма да започнем всичко отначало.

— В известна степен е така, както ти казваш, без да се смята, че там на повърхността, дори на стотици километри разстояние други хора, излезли от други скривалища, също са могли да положат начало на това общество без закони, което е логичният изход на нашата доктрина — обществото, за което човек винаги е мечтал. После има и още една хипотеза, може би налудничава, но не и невъзможна. Кой ти каза, че ние не сме опитни животни на един колосален античовешки експеримент, който знае... експеримент, чиято цел е да се установи колко поколения наред може да издържи човешкият вид, натъпкан и напълно изолиран в една затворена обитаема среда...

Диана поклати глава смутена.

— Такъв дългосрочен опит не би имал смисъл.

— Разбира се, че има! — извиках уморено. — Човекът е бил на Луната, на Марс. Може би е рискувал и на други, по-далечни планети, а междуременно е лелеел мечтата да достигне звездите. Теорията на едно пътешествие, което продължава поколения наред, може да се изучи на масата, на издръжливостта на този материал, който се нарича човек — не. От тук и необходимостта от опита от едно въображаемо пътуване, което да продължи десетки и десетки години.

Диана продължаваше недоверчиво да клати глава.

— Това е само предположение — продължих. — Ние не знаем съвсем нищо, но връх на всичко би било, ако докато ние стоим тук и гнием, Калиф и другите от време на време се изкачват на повърхността и в хелитаксита отиват да се забавляват в онези луксозни заведения, които сме виждали в някои филми...

— Престани, Варго! Това са безпочвени хипотези. Кажи ми по-скоро какво си намислил.

Чувствах се уморен и се бавех с отговора, но не защото не исках да споделя с нея своите намерения. Бавех се така от леност, една моментна мудност, която обвиваше всяко мое намерение.

— Онзи ден разбрах коя е майка ми.

Диана скочи на крака ужасена.

— Не е възможно — извика, — никой не бива да знае кои са му родителите, това е недопустимо в структурата на нашето общество.

— И все пак аз узнах коя е майка ми...

— Не ми го казвай, Варго.

— И защо не би трябвало да ти кажа? Майка ми е Елена Боровски, координатор от втора степен.

Тя остана замислена няколко секунди. После вдигна глава като замаяна.

— Приличате си — каза. — Същите бели коси, нейните са съвсем бели, казват, че са били такива още когато е била млада, а ти...

— А аз съм на двадесет и пет и ще бъда напълно бял най-много след две години. Искаш ли да знаеш как го направих?

— Кое?

— Да узная, че Елена Боровски е моята майка.

— Не, Варго, засега не искам да зная. Сега трябва да говорим за нещо по-важно. Аз...

Прекъснах я.

— Тази нощ сънувах сън — казах, сякаш говорех на себе си. — Сънувах, че аз и Столер играем с Виорика, сякаш тя беше топка. Подавахме си стола ѝ на колелца от единия край до другия на Големия коридор. После Столер вече го нямаше, ти беше заела мястото му и аз исках да узная от старицата кой е баща ми, но тя не говореше, от устата ѝ излизаха само пъстроцветни балончета. По едно време вдигна слабата си като на скелет ръка и стисна кичур от белите си коси...

— Наистина странен сън — отбеляза Диана. — А също и впечатляващ.

— Да, през целия ден съм мислил за тази подробност с кичура коси. Старата Виорика е с побелели коси, но няма нищо странно, като си помислиш, че е на деветдесет години. Но освен старците кой тук на борда е със съвсем бели коси?

— Елена Боровски и...

— Хайде, кажи го!

— Елена Боровски и Калиф Върховния.

— Точно така — отбелязах аз. Майка ми и баща ми. Но може би сънищата не означават нищо. Може би е достатъчна само майка ми, а Калиф да няма нищо общо с моите рано побелели коси. По-добре така, защото го мразя!

На бюрото имаше блумар. Диана отново напълни чашите и пак започна да ме атакува.

— Какво си решил, Зарго?

— Тази нощ ще изляза — заявих хладнокръвно, без ни най-малко колебание. — Ще отида при Спитцер.

— А ако там горе под влияние на радиацията са възникнали чудовищни форми на живот.

— Не вярвам. Нима ние сме чудовища? И все пак повече от век пием вода, която идва от повърхността. На историята с пречиствателите никога не съм вярвал.

— Тази нощ... — въздъхна Диана. И се приближи до мен като изплашено животно.

— Да, тази нощ. И ти, разбира се, ще дойдеш с мен. Не ми ли каза, че между нас двамата всички любовни думи на света биха били излишни? Това означава, че ще се оставим на фактите. Ще дойдеш с мен и веднъж излезли навън, е, добре... ще бъдем принудени да се доверяваме един на друг. Завинаги.

— Наистина ли завинаги?

— Завинаги.

— Можехме да ги спрем — каза Якуб Лиска, като спря да се разхожда около бюрото на Калиф.

— Без съмнение — съгласиха се в един глас Димко и Варади. — Имахме на разположение три часа, за да предотвратим всяка инициатива.

Виорика седеше е своя стол на колелца съвсем близо до Калиф. От другата страна прав стоеше Албенитц. Вече от два часа целият генерален щаб на Майката Земя се бе събрал в късната нощ.

Калиф беше посивял, лицето му — подпухнало, а плещите му се бяха превили от умора и страдание. Гледаше ръцете си, стискаше ги в юмруци и после пак ги отваряше в един повтарящ се жест на униние.

— Можехме да ги спрем — каза още веднъж Якуб Лиска. Приблужи се до бюрото на Върховния. — Слушай ме, Калиф. Все още можем да направим опит, можем да изпратим навън робот с уред с инфрачервени лъчи. Той би могъл да ги намери и доведе...

Калиф вдигна глава:

— Колко трогателни лъжи! Знаеш по-добре и от мен, че въпреки всичко ще умрат. Те вече са заразени.

— Това е вярно, но аз го казах от уважение към теб. Мислех си, че Варго е твой син.

В очите на Калиф проблесна гневен пламък. Удари силно с юмрук по масата и се изправи в целия си ръст.

— Аз нямам деца. Никой от нас няма деца. Нашите деца са всички членове на Майката Земя. Варго, Спитцер или някой друг, няма значение. Виорика, ти си спомняш големия бунт, станал преди седемдесет и пет години. Ти си била много млада тогава, могла си да видиш със собствените очи четиристотин души от нашите избягали на повърхността, за да умрат в гърчове, вследствие на радиацията, само за това защото са престанали да вярват на думите на своите ръководители... Геният на Калиф Трети реши въпроса веднъж: завинаги: превърна истината в приказка, накара всички да повярват,

че нашето противоатомно скривалище е мегазвездолет, летящ към звездите, обясни, че четиристотинте бунтовници са загинали в декомпресионната камера, вследствие на имплозия, в мига в който са отваряли Големия люк, убедени че ще ги отведе на повърхността.

Калиф фалшифицира документите, цензурира библиотеките и всички извори на информация, построи Големия купол, пое отговорността на Голямата лъжа. И при все това Калиф не излъга никого: да се каже, че отвъд бариерата се простира смъртта на пустото звездно пространство вместо смърт от радиация не е лъжа. Един ден, няма значение че е далеч, ще можем да се изкачим на повърхността. На този ден краят на дългото пътуване вече няма да бъде метафора...

— Но сина си можеше да спасиш — го прекъсна старата Виорика с дълбок и треперещ глас. — Имаше достатъчно време, за да блокираш този проклет асансьор за особени случаи.

С видимо усилие Калиф се постара да остане равнодушен.

— Това би означавало да го лиша от неговата свобода, свободата му да не вярва, да проверява своите теории, заплащайки със себе си. Варго не беше глупав, Варго беше роден ръководител, имаше изключително висок коефициент и един ден може би щеше да стане Върховен. Но вътрешната му природа беше бунтовническа. Той не вярваше на ръководителите... Може би ние грешим, като изискваме тази тотална, сляпа, безусловна вяра. Може би... Никой не управлява без грешки. Но мога да припомня, че не винаги този, който държи властта, представлява самата власт. Мога да припомня, че младост и мъдрост не винаги вървят ръка за ръка, че усвояването на знания става постепенно и едновременно с опита и че школата за водача на народа е трудна и не допуска грешки.

Погледна наоколо развълнувано. Очите му бяха влажни, пълни с мъка и разочарование.

— Късно е — каза. — Аз, Зоран Уйевич, наречен Калиф, седми върховен координатор на Майката Земя обявявам заседанието за закрито. Щастливо пътуване!

ДРУГИЯТ БРЯГ

— Да направим така, господин Еджуърт. Кажете ми едно трицифрено число.

— Трицифрено число ли?

— Да, независимо какво. Може и двуцифрено, ако искате. Изобщо изберете си едно число между едно и хиляда.

Брус Еджуърт погледна изненадано доктор Килпатрик, после смутено разпери ръце.

— Но... Това малко ме затруднява, така веднага. Не зная, бих могъл да кажа 248 или 715. Вие какво ще кажете, докторе? Може ли 715?

— За мен е много добре — каза доктор Килпатрик. — Значи 715. А сега една буква от азбуката, моля.

— Една буква от азбуката ли?

— Да, господин Еджуърт. Необходима ми е и една буква от азбуката, независимо коя. Хайде.

— Да кажем „м“ тогава.

— О кей! М–715.

Доктор Килпатрик се приближи до таблото на магнитния селектор, завъртя копчето и екранът веднага се оцвети в бледа и студена виолетова светлина. После натисна бутоните на таблото.

— Елате, господин Еджуърт. Субект М–715 ще се появи на екрана, можете да го гледате на спокойствие, колкото искате. Това е детска игра, достатъчно е само да задействувате механизма. За изместването в дълбочина не се тревожете: има автоматичен телеобектив, който ще поддържа образа на фокус.

Брус Еджуърт се приближи до екрана.

— Не виждам нищо — каза.

— Долу в дясно. Има скали и храсти, виждате ли?

— Да, но...

— Великолепен екземпляр. Вижете го, господин Еджуърт. Виждате ли го? Почакайте да увеличи образа. Ето сега включвам и

звука. Вие дръжте едната си ръка тук горе, задействайте механизма само в случай, че субектът понечи да излезе от полезрението.

Сега *мамборът* се приближава предпазливо, има дълги рога и гъвкаво тяло, готово да отскочи при най-малкия шум на опасност. Сигнал до извора, той се спира и души въздуха. Застава неподвижен като скала до тънката струйка, която се излива във вдлъбнатината на сивите камъни, откроява се на фона на въздушния облак от дребни капчици, обогрени с цветовете на дъгата.

Въздухът е топъл и тежък. Усеща се мълчанието на гората, притъпено от топлината на следобед: една подтисната въздишка, монотонна, като басовото шумене на морска раковина. Само цвъртенето на *угугуата*, накацали по поляната, нарушава от време на време тишината.

Мамборът все още стои неподвижен, продължава да души въздуха, упорствува да натопи муцуната си в кладенчето. Зад храста от *арамриш* младият Удо прави нетърпеливо движение. После се решава, но дори не успява да опъне напълно лъка: *мамборът* прегъва дългите си крака в светкавичен скок, стрелата улучва скалата, на около два метра отдясно на животното, което вече е побегнало. Излишно е да се надява на втори удар. На Удо не му остава друго, освен да се опита да го преследва. Той знае добре, че когато *мамборите* бягат по неравен терен, понякога могат да паднат и си счупят крака.

Удо се втурва надолу по склона, избягва острите скали, които се подават от земята, ускорява темпото, но плячката му убягва; сега *мамборът* галопира по тревист терен, мек и равен и скоро набира голяма преднина.

Разочарован Удо се спира. Целият е в пот, сърцето му лудо бие, а слънцето го заслепява. На края на гората има сенчеста зона, където подухват леки бризове. Под огромните листа на *караноата* Удо меко се отпуска, търкулва тялото си във влажната трева, ляга по гръб. Покъсно, когато лудешкият бяг на кръвта се е успокоил и въздухът вече не гори в гърлото и гърдите му, Удо тръгва с бавни стъпки по горската пътека — един изумруден тунел, който се разтваря в дъното, където тече реката. Лоа е там на брега, наведена над малък огън, и стиска в

ръце дълга кокалена пръчица, на чийто край е нанизана риба. Силната миризма на печено месо достига до Удо, макар и срещу вятъра.

И друг път е виждал жената на същото това място, но винаги я е избягвал без определена причина. Но сега Удо нетърпеливо се приближава, като стъпва тежко по тревата, за да привлече вниманието ѝ. Лоа застива неподвижна, дори когато Удо се приближава дотолкова, че почти докосва рамото ѝ. Извива леко глава: хвърля му един загадъчен поглед, изпълнен с учудване и задоволство.

Удо не я плаши: той е почти юноша, висок и мускулист, но без онзи агресивен пламък, който просветва в очите на мъжете от нейното племе.

— Гладен ли си? — пита жената, свеждайки очи.

Удо промърморва нещо, смръщва нос, раздражен от аромата на рибата, която се пече върху пламтящите въглени.

— Ти си Лоа, нали? Лоа от племето на Арк.

Жената не отговаря. Тогава Удо се ядосва.

— Какво правиш тук? — казва със сух глас. — Твоите хора са там долу, отвъд голямата гора. Какво правиш тук сама, на брега на реката?

Лоа му подава пръчицата с димящата риба. После става, изминава малкото разстояние, което я дели от брега, суети се около един кол, забит под водата. Измъква кош, пълен с риба.

— Виж! — възкликва. — Аз ги налових.

Бръква с ръка в коша. Рибата, която изхвърля на брега, подскача като обезумяла. Удо побързва да я спре с крак. Така времето тече спокойно и щедро. Удо и жената са все още до огъня, хранят се унесени един до друг, от време на време се поглеждат в очите, влажни и дълбоки.

После Удо казва:

— Днес изпуснах плячката на косъм. Беше най-големият и най-хубавият *мамбор* в гората. Но един ден ще го хвана, ще го занеса на твоите хора и тогава ти ще дойдеш с мен, ще се върнем тук да ловуваме и да ловим риба, и ти ще спиш винаги до мен. Докато белите ангели не ни извикат на другия бряг, в истинския рай.

Удо и Лоа. Сред зелените и сини клонки невидими стъквени птици чуруликат неспокойни. Реката тече бавно, величествено, високо горе кръжи *угугуа* в небето, там, където оранжевото слънце сияе силно.

— Доволен ли сте? — попита доктор Килпатрик, като спря апарата.

Брус Еджуърт се обърна бавно, с празен, замаян поглед. Накани се да промърмори нещо, но докторът го прекъсна.

— Повярвайте ми, по-добро от това не можехте да изберете. М-715 е наистина великолепен екземпляр. А сега елате с мен, господин Еджуърт. Трябва да извършим някои формалности. От тук, моля.

— Послушайте ме, докторе. Аз...

— После, господин Еджуърт, после.

Доктор Килпатрик го хвана за ръка и го поведе по коридора, чиито стени бяха облицовани в леденобяла пластмаса.

— Заповядайте — каза, като отвори вратата на един светъл кабинет.

Еджуърт влезе, съпротивявайки се. В кабинета, права до една внушителна метална картотека, стоеше жена.

— Това е доктор Илейн Биксби.

И като се усмихна едвам-едвам, той уморено се отпусна в креслото пред бюрото.

— Виждам, че вашият личен картон е вече попълнен — каза докторът, като почукваше с писалката по масата. — Добре. Другите документи също са в ред. Трябва само да подпишете ето тук, в долния край, господин Еджуърт.

Брус Еджуърт удостои само с поглед небесносиния формуляр, който докторът беше поставил пред него. Хладно поклати глава.

Доктор Килпатрик се усмихваше смутено. Младата жена изправена до него също се беше изопнала, показвайки смущението си.

— Нищо няма да подпиша — заяви Еджуърт с твърд глас. — Имам намерение да замина колкото се може по-скоро, разбирате ли? Вашата компания ме излъга непочтено.

— Вие се шегувате, господин Еджуърт.

— Никак не се шегувам. Вашият рекламен диплян съвсем не се скъпи на информация, дава дори най-незначителната. Но в него не се споменава най-важното...

— Какво е то, господин Еджуърт?

— Че *киндусите* не са животни, а хора. Това вашата организация никога не е казвала.

— Достатъчно! — прекъсна го хладно доктор Килпатрик. — Или приемете, или се отказвате. В положението, в което се намирате, всякакъв разговор ми се струва излишен. Това е формулярът, който трябва да подпишете.

Еджуърт внезапно стана, пламнал целият.

— Казах не, никога няма да подпиша. Вие сте убийци, ето какво сте. Убийци.

Беше почукала леко. Няколко дискретни удара по металната врата. После беше влязла с високо вдигната глава, приличаща на скулптура, с предизвикателен бюзт, облечен в твърде тясна блуза от трико. Беше поставила синята папка върху масичката от плетени тръстики до дивана, беше седнала, кръстосвайки крак върху крак. И когато той, сякаш разтърсвайки се от летаргичен сън, се беше приближил, за да се отпусне мързеливо в другото кресло, Илейн бе започнала да говори, най-напред тихо, почти шепнешком, после все по-разгорещено и убеждаващо.

Еджуърт я наблюдаваше ту начумерен, ту видимо отегчен.

— И така, искате да си заминете колкото се може по-скоро — казваше д-р Илейн, насочвайки към него показалеца си в жест на шеговита заплаха.

Еджуърт кимна в знак на съгласие.

— Извинете ме, господин Еджуърт, но аз не ви разбирам. Или по-точно разбирам и ценя вашата чувствителност, но въпреки всичко не мога да одобря вашето решение. Вие сте предприели това дълго и скъпо пътуване, а също и доста мъчително. Да пътувате от Земята до тук, до Игея, с всички магнитни бури, с които е осеян пътят... Защо искате да се откажете точно сега?

— Казах не. Аз не знаех, че *киндусите* са хора.

— *Киндусите* ли? Грешите, господин Еджуърт. За втори път твърдите това наистина неоснователно. *Киндусите* са животни, уверявам ви...

— Да, животни, които говорят. Аз ги чух, скъпа госпожице. Не разбрах нито една сричка, вярно. Но фактът, че те говорят точно така,

както и ние, си остава.

— Това не означава нищо. Делфините също говорят, но въпреки всичко си остават животни. А кучетата? Не е ли същото нещо с кучетата? Дори и кокошките и воловете са способни да общуват със себеподобните си, науката вече е доказала това с абсолютна точност. И тогава? Ще трябва ли заради това да се откажем от печеното и пържолите? Господин Еджуърт, вашите скрупубли наистина ми се струват прекомерни.

— Може би. На мен пък ми се струват преувеличени вашите зоологически сравнения. Преувеличени и успокояващи. Следих отблизо *киндусите* посредством екрана на магнитния селектор. Видях много добре, че техният вид е поразително човешки, чух ги да говорят, видях ги да използват огъня, видях един мъж и една жена, които се обичаха...

— Повтарям ви, че те не са хора. Освен това няма нито Конституция, нито закон, който да ги признава за такива.

— Естествено! Тази планета принадлежи на Игея Къмпани. За вас, които сте я окупирали, е само едно колониално владение, един развъдник, който експлоатирате с всички средства на техниката. Наистина не ви липсва цинизъм.

— Моля ви, господин Еджуърт. Моментът не е подходящ за такъв разговор. Още повече, че като индустриалец, като крупен индустриалец, най-малкото вие можете да отричате предимствата на свободната инициатива.

За един миг Еджуърт остана объркан. Погледът на жената беше явно провокиращ, едно явно предизвикателно държане от позициите на недостъпна висота.

— Вие се отклонявате, госпожице — опита се да отбие нападките. — Не е необходимо да има писан закон, за да считаме за хора индивиди, приличащи по всичко на нас.

Илейн Биксби се усмихна. Зъбите ѝ бяха изключително равни, бели и гъсти.

— *Киндусите* са животни — повтори тя с отсъстващ глас, почти отделяйки сричките. — Вие трябва да свикнете да приемате човешкия им облик като чиста случайност. Хайде, хайде, господин Еджуърт. Ние сме тук, за да ви помогнем, а не да ви лъжем.

Еджуърт подскочи:

— На вас ви плащат, за да ми говорите по този начин!

Смущението на Илейн Биксби продължи само част от секундата.

— Разбира се, че ми плащат. Но ако Игея Къмпани беше, както вие намекувате, една нечестна компания, аз не бих приела техните пари. Аз също си имам скрупули, господине.

Еджуърт стана бавно, отиде до голямата стъклена врата, която водеше към градината. Остана дълго време мълчалив, обърнал ѝ гръб.

— Не ми харесва начинът — каза после сурово, като продължаваше да гледа навън.

— Моля?

— Тази игра с трите цифри. Не ми харесва.

— Една формалност, господин Еджуърт. Предпочитаме да оставим избора на случайността, вие ме разбирате.

— Да... Но защо трябваше да присъствувам посредством екрана? Онази сцена... Тя е още тук, запечатана се тук вътре, не мога да я отпъдя от очите си. Наистина ли беше необходимо да видя *киндуса*? Да наблюдавам движенията му, да разбере интимните му чувства? Кажете ми.

— Клиентът има това право. Вие вече сте платили капаро. Преди да внесете останалата част, справедливо е да видите стоката.

— Разбирам. Но въпреки това...

— Вие прекалявате, господин Еджуърт.

Доктор Биксби напълни една хартиена чаша с вода и потърси нещо в джобовете си.

— Вземете това — каза, като му подаде едно хапче заедно с чашата.

— Какво е това?

— Успокоително.

Сега Еджуърт се движи като сомнамбул, прави цяла серия от машинални жестове, очите му се въртят на всички страни, за да избягнат очите на Илейн. Взима чашата, поглъща мъчително хапчето. После отново се обръща, челото му почти докосва стъклото, едната му ръка барабани по пластмасовото крило на вратата.

Илейн стои зад него, много близко, той почти усеща дъха ѝ на врата си, лекият ѝ и вълнуващ парфюм. Ако иска, може да се обърне и да я притисне в прегръдките си. Неподходяща мисъл, съвсем неоправдана при тези обстоятелства.

Мълчанието е смуцаващо, непоносимо. Еджурт преглъща мъчително.

— *Киндусът*... — прошепва с отсъстващ глас. — Как ще го намерите? В гората ли ще го хванете?

— Не, господин Еджурт, *киндусът* ще дойде тук сам. Още докато е съвсем млад, монтираме на всеки екземпляр по едни механизъм... Е, малко е дълго да се обясни. Става въпрос за един микроскопичен приемател, голям колкото монета. Всеки *киндус* носи по една ето тук — казва д-р Биксби, като посочва мястото на тила си близо до ухото — скрита под кожата и настроена на индивидуална дължина на вълната. Достатъчно е да се изпрати сигналът...

— И *киндусът* ще се подчини? Какво го подтиква да дойде?

— Да кажем инстинкта, господин Еджурт.

Отново продължително мълчание. И отново този парфюм, който тласка ума към непрестанно отлагане и съгласие. После Еджурт усеща лек натиск. Това е ръката на Илейн, поставена на рамото му.

— Господин Еджурт...

Мек, привлекателен, гласът на жената пречупва и последната съпротива.

— Утре... Всичко ще бъде готово за утре вечер. Нашата техника е много напреднала, вие ще бъдете в отлично състояние само след двадесет и четири часа. После ще трябва да останете една или две седмици под контрол, но ви уверявам, че тук на планетата Игея няма да се отегчите, построили сме висящи градини и великолепни басейни. А ще бъда и аз, за да ви правя компания...

— Как мина, Илейн?

— Както обикновено.

— Подписа ли?

— Не още, но е въпрос на минути. Оставих синия формуляр в стаята му. Изпратете някой да го вземе, да кажем, след половин час.

— Труден тип, нали?

— Напротив. Веднага отстъпи. Всички са еднакви, д-р Килпатрик. Знаят много добре, че не биха могли да оживеят, ако им трансплантираме черния дроб на треска или бъбреците на пантера.

Знаят го, но когато видят *киндусите*, се чувствуват задължени да разиграят комедията.

Доктор Килпатрик се усмихна.

— Но този Еджуърт изглеждаше твърдо решен, да се откаже. Как успяхте да го убедите, Илейн?

Доктор Биксби повдигна рамене.

— Черният му дроб е изгнил, болен е от рак. Ще умре след шест месеца и той го знае, само на четиридесет години е, страшно е богат и има голямо, огромно желание да живее. Не ми бяха необходими много думи. Господин Еджуърт беше убеден още преди аз да отворя уста.

— Добре — отбеляза доктор Килпатрик. — Вие се погрижете за хирургическия апарат, а аз ще разпоредя да повикат веднага *киндуса*.

Той се приближи до радиоселектора, натисна на пулта комбинацията, отговаряща на кода М-715, после рязко включи веригата на катодния осцилатор.

В същия миг младият Удо се спря. Силна и нежна звукова вълна се вля в мозъка му и той тозчас забрави лова, *мамборите*, огньовете на своето племе. Дори и образът на Лоа избледня и се разтвори като в мъгла. Удо се затича: в дома на белите ангели, там долу, на другия бряг на реката го чакаше по-голямо щастие.

НЕВИДИМ НЕПРИЯТЕЛ

25 МАРТ

Да се донесат до тук повече от хиляда тона материали съвсем не беше лесна работа. Бяха необходими някъде около... Е, сега не мога да кажа точно колко космически кораба използвахме в тази колосална експедиция. Зная само, че тук, на Марс, аз пристигнах с двадесет и седмия. И не бях последен.

27 МАРТ

Днес Джо Ралстон, другият техник, който заедно с мен отговаря за хидропонните насаждения, започна да се смее и каза, че всичко това е глупост.

Съгласен съм, че е глупост. Но сега не искам да мисля за това. По време на пътуването изписах цяла тетрадка: впечатления, хрумвания, равносметка от разговорите с другарите, с които пътувах. С една дума дневник.

Оставих го на борда нарочно. Касаеше се само за един отдушник. Но този отдушник може би ми причини повече зло, отколкото добро, защото в началото започваш да пишеш, за да запълниш празнините и паузите във времето, което не иска да тече, а после малко по малко се запалваш, пишеш, пишеш и дори прекаляваш. И започваш да вярваш на всички глупости, които запечатваш на хартията. Сега зная как трябва да се води дневник. Нужно е съвсем да се отърсиш от размишленията и носталгията. И после трябва да си наложиш повече оптимизъм. Оптимизъм до краен предел. Излишно е да се описва призрачният цвят на Фобос. Фобос наистина може да уплаши човек. Реших, че в този дневник ще се ограничавам да отбелязвам само фактите. И дори не всички, а само тези, които аз лично съм видял. Един вид фотоапарат. Изобщо не искам да прибавям нищо от себе си, нищо, съвсем нищо. Искам да бъда хладен, безличен, като електронна сметачна машина.

Бих искал да си изясня с електронната сметачна машина колко милиарда е струвала експедицията, но разполагам само с приблизителни данни и не ми се иска на края да стигна до някаква цифра, която да се окаже далечна от тази, която наистина е била изразходвана.

Но мога да направя друга сметка, да проследя как са разпределени хиляда и двадесетте тона, които доставихме тук. Тази проверка е много лесна.

Да пресметнем. Тегло на заслоните, инсталациите и съоръжения на оборудването за хиляда и дванадесет квадратни метра марсианска площ: петстотин петдесет и седем тона. Пътна мрежа и трайна покривка, равняваща се на хиляда осемстотин и шестдесет кубически метра: сто осемдесет и шест тона. Разпределителна мрежа за природните елементи — въздух, вода, енергия: седем тона и половина. Два поледи комплекта: осем тона. Три самоходни машини: девет тона. Две въздушни ракети и два хангара: осемдесет и два тона. Централата за произвеждане на атомна енергия: сто и шестдесет тона. Тридесет и четири мъже, участници в експедицията: два тона и половина. И на края десет тона различни материали, общо: хиляда и двадесет тона.

Няма що, добра работа сме свършили.

Джо Ралстон е тук и проверява перките на хидропонна вана номер пет.

„Джо — му казвам разпалено. — Джо, знаеш ли колко е тежал първият изкуствен спътник, изстрелян в 1957 година?“

Джо обръща глава, примигва с очи и вдига рамене.

„Че откъде да зная! — извиква ядосано. — Остави ме на мира!“

„Наистина ли не знаеш?“

„Уф! Хайде, кажи ти колко е тежал?“

„Осемдесет и четири килограма.“

Днес координаторът Рамсей нареди да ме извикат. Рамсей е на четиридесет години, има гъсти, червеникави мустаци и груби вежди, щръкнали като козината на разярена котка. Той е мъж на място, поне така изглежда за сега.

Нареди да ме извикат, за да ми чете наставления.

Познавам добре навиците на координаторите, на полковниците и изобщо на началниците на различните служби. Това са хора, които никога не пропускат случая да извикат при себе си подчинените и да им четат безсъдържателни проповеди без начало и без край, изпълнени с големи думи, думи с главни букви, като себе си в една проява на чист егоцентризъм.

Рамсей обаче се показва различен. Той говори сухо, без да се пали. В думите му нямаше нищо високопарно.

„Доктор Бриджс — ми каза с агресивен тон, но без да ме гледа в очите. — Единствената реч, която хората слушат с голям интерес, е тази, в която става въпрос за кожата им. Ще ви кажа направо. Ще искам от вас, както и от всички останали, максимална производителност, максимален контрол и максимална дисциплина. На вас ви е добре известно, че двете експедиции преди нас са се провалили, а знаете също, че истинските причини за неуспеха им не са известни. Но бихме могли да ги сложим всички под един знаменател и той е недостатъчно приспособяване. Казва се, че третият път е винаги най-добрият. Надявам се да е така. Но ако не искаме и третата експедиция да се провали, тогава... Аз не искам да ви отегчавам с високопарни думи. Обръщам се по-скоро към вашия инстинкт за самосъхранение, отколкото към чувството ви за дълг. Тук никой не е нужен, но всички сме необходими и грешките или огъването на един могат да се окажат фатални за всички. Следователно, ако държите на кожата си, ако искате да се върнете у дома, трябва внимателно да наблюдавате себе си и другите...“

Каза още няколко думи, препоръки от техническо естество и ми отправи една покана: да му доверявам всяко впечатление за опасност, дори и най-субективното, да го държа в течение на всяко събитие, дори и банално, но което по наша преценка може да изглежда неправилно или във всеки случай в противовес с развитието на заплануваната програма.

3 АПРИЛ

Недостатъчна адаптация, казва Рамсей.

Да видим: първата експедиция е тръгнала в 2012 година. Казах експедиция, а не изследване, защото десет много сполучливи опита за

обиколки около планетата всъщност датират от последните десетина години на миналия век. Марс е картографиран много пъти. Мощни телеобективи са претърсвали пустини и канали, зоните с петна, ледените сводове, екватора. А и макетите — по думите на експертите — винаги са били точни, хиляда на хиляда. Но едно е да изучаваш Марс по макетите, друго е да слезеш там, да живееш сред тези пясъци, които не стоят неподвижни дори и една секунда, в мраза на безкрайните нощи, под това небе, което прилича на стъклено, в тази неоправдана самота.

Първите, които стъпиха на тези неспокойни пясъци, бяха Раймонд Мерло и Леополд Стаблински. Един французин и един поляк. Колко издържаха ли? Два месеца и четиринадесет дни. И после? Нищо. Нищо повече не се узна. Много от нас прекарваха дни и нощи с чела, залепени за приемника в очакване на съобщението, което никога не дойде. Това бе изключителна неблагоприятност. Не се изпращат двама души, само двама души, зле екипирани... не се изпращат двама души, въоръжени само с кураж, за да умрат в тази чужда и неразгадаема вселена. Трябваше да издържат осемнадесет месеца! Осемнадесет месеца с хапчета и с таблетки с концентрати.

Естествено мозъците на Международния център за космически изследвания намериха сто обяснения, за да оправдаят неуспеха. Казаха, че избраната зона не била най-подходящата, че проектът за заслоните не бил най-удачният и че може би Мерло и Стаблински не са представлявали оптималният тип астронавти и изобщо можело да се направи по-добър избор. И както става винаги, отговорността бе прехвърлена върху мъртвите, които естествено не можеха да се защитят. Във всеки случай в Международния център за космически изследвания някои трябваше да освободят постовете си. Тези, които дойдоха да заместят уволнените, веднага представиха нов проект и така четири години след това замина експедицията на Биорсен с осем души, много добре обучени и отлично екипирани. Катастрофа! Само след деветнадесет дни базата хвъркна във въздуха, напълно разрушена, аварийната ракета — раздробена, двата малки самолета — на парчета, полевият работен комплекс — нацърбен и усукан. Доктор Линдберг, най-големият жив авторитет в областта на психиатрията, спомена за деструктивна психоза. Неговата теза бе приета почти единодушно. По дяволите! Една база може да хвъркне цялата във въздуха само ако

някой луд убиец или самоубиец струпа килограми и килограми експлозив на невралгичните места, свърже заряда и...

Не зная. Ако не бяхме повече от сигурни, че на Марс няма живот, ако само за миг можем да предположим някаква форма на живот в тези пясъчни и скалисти долини... Но не е възможно. Тук няма нищо, Марс е абсолютно необитаем, по-пуст и от най-сухата и най-негостоприемната пустиня. От друга страна, няма нещо непредвидено, някаква разсеяност или грешка, които да могат да обяснят цялостното унищожение на толкова материал и на осем човешки живота. Тогава? Не зная. Тезата на доктор Линдберг ми се струва единствената достоверна. Ясна е. Базата на експедицията Енорсен е хвъркнала във въздуха вследствие на съзнателното намерение на някой, който се е числял към самата експедиция. Няма друго обяснение.

Във всеки случай сега е наш ред. Ние сме тук, в тази 2021 година, стреснати, подозрителни и продължаваме да се гледаме накриво през целия ден: думите на координатора Рамсей предизвикаха у нас прекомерна недоверчивост, ако искате дори смешна. И така, когато преди малко се оттеглих в стаичката, за да... изобщо за хигиенна и здравословна обмяна... тъкмо бях влязъл и ето че червендалестото и кръгло лице на Джо Ралстон вече ме наблюдаваше отгоре, иззад облицовката от метакрилат на навеса.

4 АПРИЛ

Смъртно уморен съм: слабото притегляне е измамно. То е малко повече от една трета от земното притегляне, но ако си правиш сметка да извършиш тройна работа, вечер се оказваш смазан от умора. Днес осъществихме първата фаза от строежа на пистите, свързващи различните заслони. Полевите комплекси вече бяха извършили грубата нивелация на терена, така че днес беше възможно да се пристъпи към опъване на „лентите“. Нищо особено: касае се за един двоен слой пластифицирана юта, свързана с мрежа от галванизирани стомана. Мрежата има куки за закрепване с помощта на обикновени колчета. Всичко това е донесено до тук във формата на рула, високи три метра.

Работихме непрекъснато цели седем часа, като напредвахме по сто метра в час. Бързо успяхме да свържем заслоните. Умората започна да се чувства, когато дойде време да се опъват лентите, за да се свържат постройките с централното седалище на координатора, а него

пък — със зоната за приземяване и с централата, произвеждаща енергия, която заедно с хангарите на въздушните ракети е разположена на самите граници на територията.

Утре започва трудното, защото ще трябва да укрепим пистата, като я замажем с шест сантиметрова замазка от пластична смола! И не само това, ще трябва да изолираме и окончателно да поставим тръбите за разпределение на въздуха, водата и електрическата енергия, които сега просто лежат на земята. Не зная защо пиша всичко това. Пясъчната буря, която днес ни изненада в разгара на работата, отслаби повече духа ми, отколкото тялото. И може би сега се страхувам. Защото след като бурята беше внезапно спряла, така както внезапно се бе разразила, над нас се отвори едно небе, изпълнено с такива странни образи, че... Не бих могъл да опиша бесния калейдоскоп от усещания, които в продължение на един дълъг миг ме смутиха. Не мога и не искам. Тук няма никой. И все пак всичко прилича на клопка. Хиляди стракове приемат гигантски размери, като сенки от пламък в дъното на пещера. Но аз не искам да се оставя в техните ръце, не искам да ме разкъсват абсурдни видения.

Джо Ралстон е тук до мен. В момента масажира прасците си.

„Престани най-сетне! — извиква неочаквано с досада. — Дявол да го вземе, какво толкова пишеш в тази тетрадка? Сякаш си поет.“

Ралстон е любопитен. Кой знае какво би дал, за да може да хвърли само един-единствен поглед върху тези страници. От време на време се приближава и ме вижда, че с ръка покривам написаното, прави надменен жест, сякаш иска да каже, не, разбира се, че не ме интересуват твоите драсканици. Всъщност е любопитен, неприлично любопитен до толкова, че ме следи дори когато съм в тоалета. От само себе си се разбира, че аз нито за миг не оставям дневника си. През деня го държа в един вътрешен джоб на работния си комбинезон, а нощем, когато спя, го слагам между фанелката и пижамата си. Невъзможно е да ми го вземе, още повече че сънят ми е лек.

5 АПРИЛ

Умора. Страшна умора. Марс е невъзможна планета.

7 АПРИЛ

Тази сутрин, докато поставяхме полиетиленовите тръбопроводи, внезапно ме обзе носталгия.

Полевият комплекс се ръководеше от Шулц. Ференц Бито беше непосредствено зад него, следеше малката машина с палешник, дълбаеща бразди, закачена за самоходното средство. Зад Бито, на около два метра разстояние, се намираше Михайлович, целият прегърбен в долната част на палешника, където остро торпедо се закача за единия край на тръбата. Аз седях по-долу на неподвижния триножник. Трябваше да следя внимателно бобината, да я придържам така, че полиетиленовия тръбопровод да се разгъва равномерно.

Неочаквано се сетих за Ана. Откакто бях напуснал Земята, твърде рядко бях мислил за жена си. По време на пътуването съзнанието ми беше ангажирано с много нови неща. После, веднъж стъпил тук, вече не ми остана време да мисля. Пейзажът е агресивен, работата изключително трудна и всяко твое действие бива погълнато, унищожено от онова, което се изпречва пред очите ти. Или може би не. Може би нарочно не исках да мисля за нея, заради онази глупава разправия, която имахме непосредствено преди заминаването ми. Спомних си за деня, в който почти се бяхме изгубили в гората в Арлей, пленници на истински лабиринт от едва забележими пътеки сред вековни чворести и застрашително усукани дървета, всичките еднакви, всичките неузнаваеми. Ориентирвах се по мъха по стълбата, а Ана се бе проснала на земята и се смееше.

Ана и гората в Арлей. Усетих много силно миризмата на влажна земя, видях отново играта на светлините сред прозрачните листа, всички онези слънчеви петна по стеблата, по тревата, по роклята на Ана. А мъхът! Един лек, смущаващ аромат. Сякаш каската ми беше пълна, пълна с мъх, сякаш бутилката на дихателния апарат беше изпълнена с аромат на ливада, на прашец, на пещера.

„Бриджис! Какво правиш, спиш ли?“

Бобината се въртеше без надзор, малко по-нататък полиетиленовата тръба се натрупваше на купчина от спирали.

През целия ден трябваше внимателно да се следя. Не беше лесно да отпъждам спомените си, носталгията, която се прокрадваше потайно в главата ми. Лоша болест е носталгията. Отначало е нежна, съблазняваща сирена, която с песента си разтапя душата тия изпълва

със светлини и видения. Но после тя поражда отчаяние, дълбоко униение, съпротива.

8 АПРИЛ

Тази нощ сънувах къщата на леля ми Жозефин, къщата ѝ на село, където прекарвах отпуските си. Знам добре какво означава този сън, не е нужно да питам доктор Хорвиц. Той е изключително ясен и означава, че в мен съществува желанието, макар съзнателно отхвърляно, да се измъкна от отговорностите, от риска, от дълга.

Стига толкова. Не искам да мисля за Ана, не искам да мисля за къщи. Тук съм, защото така съм пожелал. Можех да откажа, ако исках. На всички нас, в деня преди да отпътуваме, ни бе дадена възможността да се оттеглим. И в този ден Ана и аз се скарахме. Каква жена, винаги сме били единодушни, че ще приема, и не разбирам, не разбирам защо точно този ден пожела да огорчи раздялата ни. Но стига. Не зная какво повече да пиша в този проклет дневник. Може би за Ралстон. Да, искам да разкажа за Ралстон. Той е тук, спи. И хърка, хърка усърдно, методично. Вдишването представлява дълъг хрип на пресекулки, като мивка, от която водата се източва. Издишването пък е нежно, почти приятно съскане. По време на паузите дочувам бръмченето на мотора, който движи перките на хидропонните вани.

А сега? Какво да пиша сега? Да видим... Ето, мога да разкажа за персонала на експедицията. Тридесет и четирима сме. Този път сме тридесет и четирима, разпределени в три отделения: оперативно, свързочно и обслужващо. Първото се състои от три групи: група астрономическа обсерватория, в която влизат един астроном, един метеоролог и един асистент; научноизследователска група (двама физици, двама химици и един геолог); група на измерване (един аерограф, един картограф-контрольор и един кинооператор). В свързочното отделение са транспортната група (петима пилоти за управление на двете аероракети, на трите самохода и на двете полеви машини) и свързочната група (двама оператори на радара и двама на радиопредавателите). Накрая обслужващото отделение се разделя на три секции: медицинска група (един психиатър, един биолог и един хирург), групата за съоръжения и строителство (един строителен инженер, един инженер по електроника, двама механици и двама техници) и снабдителната група (двама магазинери и двама души,

отговарящи за хидропонните култури, аз и Ралстон). Над всички е Рамсей, Координаторът. Банални неща, но няма значение. Важното е да успея да обуздая хода на мислите си. Само да не мисля за Ана и за в къщи, бих могъл да препиша дума по дума трудния трактат на Ван Вает върху затворения биологичен цикъл или пък който и да било друг научен трактат.

Сега отивам да събудя Ралстон.

Ще се опитам да поспя, докато той прекара своите четири часа дежурство в четене на порнографски романи или в рисуване на голи женички.

9 АПРИЛ

Днес отново имаше контролен преглед. Фанг-То-Сун, хирургът на експедицията, ме прегледа основно, почука ме, преслуша ме. Дори ми взе кръв за изследване.

Дойде и психиатърът Хорвиц, който през цялото време ме гледаше право в очите. „Как е, Бриджнс?“ — ме попита на края, като грациозно ме мушна с пръст в корема. Не си спомням какво му отговорих. Може би просто промърморих нещо през зъби. Бях малко нащрек заради дневника, останал в работния ми комбинезон, закачен отвън. За щастие Ралстон го нямаше. Този глупак сигурно щеше да се възползва, за да си пъхне носа в него.

Следобед аероракетата, управлявана от Арнкуист, се върна и тази вечер Рамсей изнесе пред цялата База подробен отчет. Изглежда, Марс прилича на изгнила ябълка, нашарена с гъста мрежа от подземни галерии. Изобщо намираме се върху тънка кора и добре поне, че Базата е разположена на относително сигурна зона, където теренът се оказа плътен, незасегнат от пукнатини и хлътвания. Естествено това е пълна случайност. Когато мозъците на Международния център за космически изследвания решиха къде да бъде разположена Базата, те изобщо не мислеха за галериите: избраха тази зона по съвсем други съображения.

По-късно Ралстон взе да се прави на глупак. Стискаше носа си и с два пръста, пъхнати между устните си, издаваше някакви загадъчни и смешни звуци... Изобщо правеше се на марсианец. И продължаваше, продължаваше, не спираше дори за миг. На края запратих по него едно бурканче с екстракт от водорасли. Внезапно стана сериозен. „Я ми кажи — попита — ти какво мислиш за тази история с подземията?“

Отначало не разбрах какво има пред вид, защото когато Ралстон говори съкрушено, трябва да се поставя под съмнение сериозността на думите му.

„Нали Арнкуист не е изследвал подземията?“

„Разбира се, че не.“ — отговорих.

„Виждаш ли. В това е проблемът. Едно е да се говори за повърхност, друго е да се говори за подземия. Много лесно е да се каже, че Марс е необитаем. Помисли си, Бриджис. Цяло племе марсианци само на няколко метра под нашата База!“

Той пхна двата си пръста в устата и избяга навън, като започна отново играта. Ралстон е глупак. Може би искаше само да се пошегува, не зная. В един миг ми се стори, че говори по този начин, за да ме уплаши.

12 АПРИЛ

Нищо. Страхувам се да пиша глупости, да отдавам значение на фантазии, нямащи никаква връзка с действителността. Предпочитам да играя шах с Михайлович. В решаващия момент на срещата сме и очаквам всеки миг да ми предаде по радиото своя ход.

Като всички славяни Михайлович е страшен играч. Остави ме да получа преимущество, но не му трябваше много, за да навакса. Царицата ми е изолирана, единият ми офицер бездействува, а пешките пред царя са съвсем разбъркани. Ако не се случи някакво чудо, след няколко вечери ще ме направи мат.

13 АПРИЛ

Днес Ралстон го нямаше, беше дежурен по покриването на хангар номер две. За първи път бях сам, съвсем сам. Мъчително нещо.

Въртях се из парника, трябваше да наблюдавам реакциите на някакви автотрофни бактерии. Вътре беше горещо. Изведнъж... Намирах се между ваните с Хлорела^[1] и масата с епруветките, когато неочаквано ясно изпитах чувството, че ме следят. В парника нямаше никой. Ралстон беше навън, далеч. Дочувах приглушени гласовете на Медисон и Ламберти отвъд картонената стена, която отделя парника от складовете. Нямаше никой и въпреки това...

Първоначално това бе само едно усещане. Ушите ми бяха заглъхнали по същия начин, както когато космически кораб намалява скоростта. После се улових с напълно празна памет. Не зная как е започнало, нито колко е продължило. Може ли съзнанието да има своите бели страници? Защото ставаше въпрос точно за това: то е продължило един миг, една минута или час — кой може да каже? — изобщо имало е промеждутък от време, в който не съм мислил нищо — не съм бил, не съм съществувал. И после започна кошмарът. Сякаш чувствавах около себе си нечие невидимо присъствие, някакъв натиск в мозъка, пръсти, които тършуваха в мен навсякъде. Бях гол, като червей. Бях разголен с всичките си интимни и срамни мисли. Тогава ме обзе силен и необясним импулс да сграбча поставката за епруветки и да я запокитя на земята. Вече се бях приближил до масата, чувствавах, че ръцете ми искат да действуват сами, пряко желанието ми. Страшно усилие. Стисках ръбовете на пластмасовата поставка с такава сила, че ставите на пръстите ми побеляха. Бях останал там, почти проснат върху масата, с объркан разум, с очи, втренчени в поставката, която бях искал да строша с ръце, крило искаха да действуват.

Когато излязох от оранжерията, целият бях в пот.

14 АПРИЛ

Един път стомна за вода, два пъти стомна за вода, на третия път се чупи; един път стомна за вода, два пъти стомна за вода, на третия път се чупи, един път стомна за вода... Чудно. Сега, когато Базата е почти оборудвана, започна да ни наляга скуката. Естествено, за тези от изследователската група, за пилотите и за картографа-контрольор работата сега започва. Аз обаче тъпча на едно място.

Хидропонните вани не се нуждаят от непрекъснато наблюдение. Вкарването на въглероден двуокис в културите от *хлорела елипсоидеа* се регулира от автоматичен механизъм. Един поглед от време на време към хранящите помпи, още един към мотора, който задвижва перките... Нищо друго. Останалото време прекарвам в извършване на ненужен контрол.

Казах ненужен... Наистина вече познавам отлично поведението на микроорганизмите. Беше ли необходимо да чакаме, докато дойдем на Марс, за да изучим реакциите на тези бактерии? Преди две години представих в Изследователския център подробен доклад за химичните

преобразования на *тиородацее* и *атиордацее* на *Клористридиум ацетикум*, *нитрозомонас ееропа*, *тиобацилуе тиоксиданс родопсевдомонас палустрис*^[2]. Това беше най-изчерпателният доклад между всички представени дотогава. Въпреки това дори не го взеха под внимание. Смешната страна на цялата тази работа е, че сега трябва да извършвам, по заповед на висшестоящи, анализи и опити, които вече съм правил в миналото, изследвания и контрол, които — знам това от личен опит — няма да доведат до нищо положително. Големите умове от Международния център по космически изследвания са се спрели на *Хлорела елипсоидеа* в открита посевка. Е, добре. Всички те са глупаци. Моят проект да реализирам затворения биологичен цикъл под въздействието на *вероника белидиоидес* или на *хлорела пиреноидоза* беше съвсем точен. Бяха го отхвърлили, въпреки че бях доказал пределно ясно, че един килограм водорасли може да абсорбира целия въглероден двуокис, издишан за един час от един член на екипажа.

Какво да се прави. Те твърдят, че старият път е по-сигурен. Добре, много добре. Продължавам с откритите посеви, които са недостатъчни. Истината е, че в Изследователския център много хора командват. Всички са специалисти, но няма нито един поливалентен, нито един със задълбочени общи знания. Станали късогледни от наочниците на анализите, те всички са неспособни да стигнат до синтез. Отличен беше и другият ми проект, който представих шест месеца по-късно. В едно почти безапелационно изложение бе изяснена физиологията на водораслите. Между другото посочвах условията на околната среда, за да се получи максимален фотосинтетичен коефициент, и определих веднъж завинаги как варира химическият им състав в зависимост от силата на светлината, от дължината на вълната, от плътността, от турбулентността, аерацията и концентрацията на хранителното вещество. Изтъквах преди всичко тяхната хранителна стойност и разяснявах на онези празни тикви от Международния център по космически изследвания предимството да се осъществи затвореният цикъл, вмъквайки между водораслото и човека нова брънка под формата на тревопасно, овца или заек, което би превърнало растението в месна храна, асимилираща се по-лесно.

Но и този проект свърши в архивите или може би на боклука. Харолд Бриджис може да прояви великодушие, при всякакви

обстоятелства.

15 АПРИЛ

Сънувах приказката за грозното патенце. Всички го кълвяха, защото не приличаше на тях. Но после то порасна, избяга и стана ясно, че е лебед.

17 АПРИЛ

Снощи не исках да го напиша в дневника, но истината е, че през целия ден изпитвах страх. Онова смущение, което изпитах преди три дни в оранжерията, се повтори, еднакво в последователността на фазите си, но по-силно и по-впечатляващо. Само че вчера не успях да се овладеея. Вчера импулсът не беше насочен към поставката за епруветките, а към лоста за изключване на двигателя. Отправих се към стената без колебание и ръката ми спусна лоста. Не се възпротивих, дори не се опитах да реагирам. Този жест ми се стори съвсем естествен, напълно оправдан. Ралстон веднага дотича зад мен.

„Бриджис, защо изключи двигателя?“

Извинението, скалъпено набързо, изглеждаме го убеди.

„Целият си в пот“ — отбеляза, като впери в лицето ми разширените си от учудване очи.

Показах му термометъра, за да му припомня, че оранжерията не е хладилник. Обърна ми гръб и излезе, клатейки глава. Мърмореше. Отново включих тока и излязох след него. Не можех да остана нито минута повече в това помещение.

Зная, че би трябвало да уведомя Координатора. Препоръчано ни беше да му докладваме всяко усещане за опасност, дори и най-субективното. Не го направих първия път, няма да го направя и сега. Рамсей ще ми се изсмее в лицето, а може би не. Нашият Координатор е крайно предпазлив: би могъл да ме изпрати, без да се церемони много, в изолационната, под наблюдение. Да се оставя да ме преглежда три пъти на ден Фанг-То-Сун съвсем няма да ми бъде приятно. Този проклет китаец с пронизващи и загадъчни очи те кара да легнеш на кушетката, гол като риба и преди да започне прегледа, застава над теб и те съзерцава с горна устна, повдигната от цяла редица жълти зъбки, като на мишка. Хорвиц пък ще ме отрупа с въпроси. На този човек в

кръвта му са психоанализите, манията за тестове, за реактиви и... мушкането с пръст в корема.

Бих могъл да се доверя на Ралстон, ако не беше толкова глупав. Между другото, Ралстон не ми харесва особено, както всички, които ядат много.

Не зная как успява, но факт е, че винаги дъвче нещо. През него винаги преминава някаква храна, това е тип, който Хорвиц положително би определил като пълнокръвен. За мен той е свиня, когато спи, когато дъвче, когато се уригва и когато издава звуци, без ни най-малко да се съобразява с присъствието на другите. И най-вече когато рисува. Прекарва с часове да рисува голи жени, във всички възможни пози, със силно подчертани форми. О, като порнограф Ралстон има определен талант. Преди малко, кикотейки се, ми поднесе своя шедьовър — един лист, на който бе нарисувал обичайната гола жена с дреха, вдигната до слабините, и крака, разтворени като на жаба. А наоколо цяла върволица от крилати членове, които пикират в набелязаната цел.

Усмихнах се от учтивост, докато му връщах листа. Той пъкна едната си ръка в джоба, извади от там парче сухар и започна да хрупа. Отдалечи се, когато Михайлович ми предаде хода.

18 АПРИЛ

Направих всичко, за да не се върна в оранжерията. Там вътре страхът ме стиска за гърлото като примка. Помолих Ралстон да вземе и моята смяна.

„Защо? — попита учудено. — Не се ли чувствуваш добре?“

„О не. Михайлович ме затрудни, преди да спечеля партията, бих искал да анализирам за последен път позицията...“

Ралстон не обича играта на шах. Казва, че му напомня много за живота и че вече има прекалено много реални проблеми за своя сметка. Може би той също се страхува, може би той също мисли за къщи и изпитва носталгия, макар само за пържоли и за хубави момичета.

Още щом Ралстон изчезна зад вратата, която води към оранжерията, взех дневника са и го прочетох от началото, страница по страница.

Странно, в началото от моя страна е имало ентузиазъм. Но препрочитайки го, забелязах как с всеки изминат ден малко по малко съм се оплитал в мрежа от скрита злоба и страхове. Бях си обещал да описвам само фактите, а изпълвам тетрадката с опасни предположения и със смешни образи.

Стига толкова. Веднага ще взема предохранителни мерки. Сега ще напиша, че Марс е прекрасна планета, че Марс не крие опасности, че Марс представлява истински рай... че Базата е стабилна, местността изключително подходяща, а екипировката превъзходна. Не е вярно, че затвореният биологически цикъл е за предпочитане, тези от Изследователския център са много умни, Рамсей също, Хорвиц също, Фанг-То-Сун също. И Шулц, Бергерон, Бито, Михайлович, Арнкуист... Всички. Всички са изключително умни. Даже и Ралстон.

Трябва да се науча да живея, трябва да започна всичко отначало.

19 АПРИЛ

Пфу!

20 АПРИЛ

Тази нощ бурята ни държа будни. Куполът от метакрилат на заслона, който разделям с Ралстон, бе обсипван в продължение на часове с откоси от лимонит^[3] и пясък на прах, чести и силни, като дъжд от метеорити. Анемометърът показваше скоростта на вятъра сто и двадесет километра в час, или по-точно ураган от тринадесета степен.

През цялата нощ Рамсей поддържаше постоянна и обща връзка с всички заслони. Покривайки пукота на виелицата, всеки десет минути по звуковия канал долиташе гласът му, вече не така сух и самонадеян, а натезал от безпокойство, изпълнена с тревога.

„Всичко наред ли е, Шулц?“

„Всичко е наред.“

„Арнкуист? Чувате ли ме?“

„Тук е Арнкуист. Всичко е наред.“

Гласовете долитаха на равномерни интервали. Купол номер две, наред. Купол номер три, наред. Номер четири, пет и шест, наред. И

така нататък до тринадесетия, последния. Кратки минути тишина, после Рамсей отново започваше проверката.

Вълнуващо беше това бдение. Силата на вятъра намаля едва на разсъмване, след четири часа истински ураган, но трябваше да изчакаме още четири часа, преди да излезем на открито. Пясъчната буря бе дошла от североизток. Входната врата на нашия заслон е на югозапад и затова не беше задръстена. Ралстон и аз излязохме с лопати и освободихме входа на пети и седми купол. Базата има това предимство, че вратите на заслоните излизат на пистите с различна ориентация една от друга, така че в случай на пясъчни бури една част от хората от експедицията са винаги в състояние да излязат на открито и да се заемат с разчистването на затрупаните врати.

Сега съм много изморен, пръстите ми са подути като наденица. В този момент из главата ми се въртят странни мисли. Трябва на всяка цена да внимавам, да ги държа настрана, в противен случай ще полудея. По-добре да мисля за друго, независимо за какво, но не и...

По добре да говоря за Базата. Да! Разположена е в зона близо до екватора, между *Либия* и *Сиртис Майор*, т.е. между пустинята и така нареченото „петно“, в една вдлъбната котловина, следователно сме относително защитени от силните ветрове. Заслоните, във формата на полукълбо, са от...

Дойде ми на ум, че чичо ми Ернст умря в лудницата на Либерти-Гейт. Заслоните са от поливинил... Да, в лудницата на Либерти-Гейт, но чичо ми Ернст не беше от нашия род, а принадлежеше на един страничен клон. Заслоните са от поливинил с двойни стени, с кухни, осеяни с кръстосващи се форми. Разполагането им стана по много лесен начин, като детска игра. Върху основата поставяхме формите с изпуснат въздух, после вкарвахме въздух в кухините. За няколко минути заслонът биваше готов: трябваше само да се изпълни с въздух от климатичната инсталация, за да стане обитаем, и после малко по малко да се пристъпи към облицоването.

Що се отнася до облицоването: убеден съм, че на Земята тези от Изследователския център все още продължават да спорят. Да... защото някои твърдяха, че бетонът е по-подходящ, а други държаха за синтетичните материали. Тъй като Базата е експериментална, се стигна до там, че взеха соломоново решение: половината от заслоните да

бъдат облицовани с бетон и цимент-гум, другата половина с полистиролова пяна.

Излишно е. Вътре в мен се е насъбрала такава жлъч, че... Искан направо да напиша истината. Уважаеми господа от Изследователския център, вие сте фантазори! Не видяхте ли какво се случи на Луната с вашия жалък бетон? На всеки два месеца трябваше да се подсилват конструкциите на местата, където се бяха образували пукнатините под влияние на атмосферата, почти лишена от кислород, но богата на въглероден двуокис; стягането на цимента е застрашено във фазата на втвърдяване, водата блика навън отвсякъде и на края се оказва, че куполът над главата ти е целият в цепнатини и пукнатини.

А полистиролът? Пластичните материи имат доста голям коефициент на разширение, това го знаят дори и глупаците. Трябва само да използвате муфи, казахте вие. Не, господа! Муфите сами за себе си не са достатъчни, те решават много малко въпроси. Необходима е съвсем друга система, друго решение. И то е тук, решението, тук в главата на Харолд Бриджис.

Невежи, самонадеяни, надути хора! Защо никога не послушахте Харолд Бриджис? Защо отхвърлихте моите проекти? Защо?

22 АПРИЛ

Ана имаше прекрасни коси, дълги, с медни отблясъци. Това е отчайващо. Аз написах „имаше“, както се говори за някой, когото вече го няма. Или може би не, може би е правилно така. Между мен и нея сега лежи нищото, бездна, поради което тя сякаш сега е мъртва.

23 АПРИЛ

Върнах се в оранжерията и още щом влязох вътре, всичко започна отначало. За трети път. Съпротивата от моя страна беше още по-слаба. Веднага сграбчих поставката и я запокитих на земята, стъпках стъклата от епруветките като обезумял. Вече не бях в състояние да се контролирам. После, в промеждутъка на един внезапен проблясък, събрах сили и се отдръпнах.

Полазиха ме тръпки, обля ме студена пот. Усещах, че докосвам мозъка си, вътрешностите, кръвта си...

Възбудата ми не премина дори по-късно, когато Ралстон ми съобщи, че Бержерон и Голдуин са в Изолационния отдел под наблюдението на д-р Хорвиц. Защо? Какво ли се е случило с Бержерон и Голдуин?

Ралстон не можа да ми каже. Никой не може да каже. След два часа, когато Рамсей пожелае лека нощ на всички по радиото... Не, Рамсей също няма да каже нищо. В най-добрия случай ще информира Базата, че двама души са били отведени в амбулаторията поради лошо храносмилане. Дори няма да спомене имената им. Рамсей е хитър, никога не казва нищо. Задържа за себе си дори новините от Земята, сякаш са военна тайна.

А засега Бержерон и Голдуин са в изолационното отделение. Исклучено е да става въпрос за някаква инфекция: всички сме натъпкани с антибиотици до такава степен, та чак ушите ни бучат. Тогава? Страх ме е. Ако и с Бержерон и с Голдуин се е случило същото, което се случи и с мен... Боже мой! Значи това не се дължи на нервите ми! Има нещо тук, в този гибелен свят, има нещо или... някой, някой, който ни наблюдава, който коварно рови в разсъдъка ни, който ни подтиква да извършваме жестове и действия, въпреки че волята ни се опитва да се противопостави, някой, който би могъл да принуди някой от нас да...

Стига. Вън нощта е като бърлога на призраци. Не искам да полудявам.

Ралстон е глупак.

24 АПРИЛ

Нищо... Общо взето, спокойни двадесет и четири часа.

26 АПРИЛ

Пропаднали учени = Изследователски център =
Некомпетентност.

Може би Ана имаше право. Не трябваше да приемам толкова посредствена длъжност. Тук струвам по-малко от един пилот, няма никаква разлика между мен и един магазинер. А имам четири дипломи: междупланетни науки, ядрена физика, инженерство и

космическа биология. Четири дипломи. Две повече от Рамсей, координатора.

В края на краищата негодуванието на Ана беше съвсем справедливо. Можех да си остана в къщи: с моите знания щях да имам работа и купища пари. И всички щяха да ме почитат, рано или късно щях да получа признанието, което заслужавам. Вярно, експедицията на Марс е явление със световен отзвук. Много бяха тези, които изпуснаха случая, няколкостотин. Аз обаче се числя към групата на избраниците. Но това не означава нищо: те не можеха да пренебрегнат човек като мен. Вярно е. Но междувременно ме изпратиха в обслужващия отдел, измервайки ме със същата мярка като Медисон, Ламберти. И Ралстон. Ана имаше право. Аз чаках спокоен и сигурен, че ще възложат на мен задължението координатор. Наивник! На един честен Бриджис се падат винаги по десет Рамсеновци, готови да се вредят по втория начин, да получат подкрепа, да отричат, да клеветят...

Фантазьор и неспособен за нищо, ми каза Ана. И в този ден повтори обичайните си думи за големия практически усет на баща си, милиардера. Беше в навечерието на тръгването и тя ми говори за баща си и за Филип, който ръководи цяла серия от предприятия, за Филип, който все още я ухажва и който... Но защо тогава не се е омъжила за Филип? Защо е предпочела мен?

Този ден тя викаше. Искеше да се откажа, да изоставя всичко и да...

27 АПРИЛ

Съобщиха ми го снощи, докато пишех в дневника си. Михайлович е мъртъв.

Прекарах нощта, без да мигна. Ралстон също остана буден и дори си загуби апетита: днес остави половината си порция.

Не зная какво е душевното състояние на другите. Посредством радиото Рамсей ни насърчава да запазим спокойствие. Казва, че това е нещастен случай, един банален и непредвиден инцидент.

Може би. Ралстон сигурно също се съмнява: възстановяването на обстоятелствата, при които е загинал Михайлович, не убеждава никого. Рамсей твърди, че на нашия приятел му е станало лошо и е припаднал, търкаляйки се надолу по склона. Намерили са го вдървен — колко ли време след това? — с ключа за оксижена в затворено положение.

Рамсей казва, че ключът трябва да се е превъртял по време на падането.

Ето че ни уведомиха. Обяснението на Рамсей е приемливо и в края на краищата е единственото разумно. Разбира се, никой няма да подложи на съмнение официалните изявления, поне привидно: Михайлович наистина бе намерен на дъното на склона и ключето на окисжена наистина е било затворено. Но защо е припаднал, преди да се търкули? Да, неразположението. Може би Рамсей не познава естеството на това напрежение. А може би, да, Рамсей също би могъл да изпадне в положение като онова, което аз изпитах в хидропонната оранжерия. И нещо подобно трябва да се е случило с Бержерон и Голдуин, онези двамата, които са под наблюдение в изолационното отделение.

Още сме в началото на драмата. Но това е представление, в което не бих искал да остана зрител. Искам първостепенна роля, не другите да решават вместо мен. Аз ще бъда главният артист, главното действащо лице.

29 АПРИЛ

Знаех си. Рано или късно трябваше да ми се случи и без да влизам в оранжерията. Не се уплаших. Това вече не ме впечатлява. Движа ръцете си покорно, послушно, извършвам същите жестове пет, десет пъти, без да се съпротивлявам, извършвам всички действия съвсем естествено.

Вчера явлението продължи целия следобед, дори и когато Ралстон се върна в купола. В началото бе достатъчно само внезапното появяване на някого, за да се освободи веднага съзнанието ми. Сега не, сега оставам под това влияние дори и в присъствието на други. Вчера например сменях местата на предметите без всякаква причина, но между намерението да извърша някакво действие и осъществяването му не съществуваше паузата за вземане на решение. Изобщо жестовете ми бяха подсказани, сякаш наложени отвън.

„Какво правиш? — попита Ралстон изненадан. — Приличаш ми на обсебен!“

Клещите, които стягаха мозъка ми, малко се поотпуснаха, веднага се освободи късче от съзнанието ми и така успях да отговоря, да излъжа.

„Малко физически упражнения не са вредни.“ Но аз се чувствувах раздвоен, сякаш друг говореше с моята уста. За да парирам подозрителността на Ралстон, започнах да си подсвирквам с уста. И тогава също почувствувах собственото си аз загадъчно раздвоено.

Съвестта е нищо. Аз не принадлежа на себе си, аз пиша в дневника си, аз наблюдавам самия себе си как пиша дневника, аз мисля, че наблюдавам самия себе си как пиша дневника, аз... Нищо.

Всичко това има едно име: параноя, мания за преследване. Или нещо още по-лошо. Може би начална шизофрения.

30 АПРИЛ

Координаторът Рамсей има неприятности. Опита се да замести Михайлович с Ференц Бито, но унгарецът не се справи. Бито може да е гений в механиката, но на енергийната централа ѝ е необходим ядрен физик, само отверката и английският ключ не са достатъчни. И така Рамсей си спомни за мен. Чака три дни, но на края трябваше да се обърне към долуподписания.

Аз съм асът на експедицията, мога да покрия всички роли, дори и тази на Рамсей, и то много по-компетентно.

Сега съм сам в разпределителната централа и трябва да дежуря двадесет и четири часа.

„Опитайте се да се оправите, д-р Бриджис — ми каза Рамсей с угаснал глас. — Давам си сметка, че сам ще ви бъде трудно, но не мога да си позволя да ви изпратя другар. Голдуин и Бержерон са вече в изолационния отдел...“

„Какво им е?“ — попитах веднага.

„Треска. Изолирахме ги профилактично.“

Едва доловимото трепване на миглите му ме накара да разбера, че лъже. Но това нямаше значение.

Преди десет дни само при мисълта, че трябва да остана сам, бих полудял. Днес обаче това ми се струва голямо щастие. Освободих се от онази свиня Ралстон. Мога да се движа, да действувам, без някой да ме контролира. Мога да пиша в дневника си свободно, и да го оставям без надзор. Сам съм, като бог. И като бог мога да съдя, да се смея... И да осъждам.

2 МАЙ

Чух гласовете. Замъкът беше изпълнен с тях. От водата в рова под подвижния мост се надигаше погребален шепот. Вратите се отваряха сами, загадъчно. Аз влизах все по-навътре в този бездънен коридор.

Голяма пуста зала. И една маса със сто свещника. Аз бях почетният гост. Невидими слуги разместваха приборите и пълнеха чашите.

После сцената се смени. Пак имаше гласове. Но замъкът вече го нямаше. Гоблени и килими, доспехи и ловни трофеи... всичко беше изчезнало.

Вървах много уморен. Галериите бяха влажни, студени, по стените им се стичаха кървави вадички. В дъното ме чакаше чичо ми Ернст. Усмиваше се и ме викаше при себе си с незабележимо и бавно движение на снежно бялата си ръка.

Харолд! Престани с тези глупости. Това беше сън, само един сън!

Да, но тези гласове са все още тук, в главата ми, не ме напускат нито за миг. Казах вече: аз не принадлежа на себе си, има някой тук до меи, който ме контролира, който изчаква удобния момент, за да ме накара да извърша непоправимо действие.

3 МАЙ

Ана и Филип: кариеризъм и непрозорливост

Ана и Филип: тщестлавие и опортюнизъм

Ана и Филип: лъжа и лицемерие

Харолд Бриджис: Великият отстранен.

4 МАЙ

Да видим: казваш, че са избрали теб, защото си най-подходящият. Казваш, че едно време в театъра някакъв илюзионист те е хипнотизирал и пред всички те е карал да вършиш невероятни неща. Казваш също, че невидимият господар, който сега те принуждава да действуваш, върши това с коварна и префина интелигентност, като почти оставя у теб чувството за свобода, за да не те направи подозрителен.

Да видим. Един ден ти сграбчи поставката за епруветки и я направи на парчета. Казваш, че някой те е принудил да го направиш, някакво невидимо присъствие, което е управлявало ръката ти, което те е принудило да разрушаваш. Внимавай, Харолд! Ти винаги си смятал за излишни проверките над микроорганизмите. Когато хвърли на земята епруветките и ги стъпка, имаше намерение с този жест да се освободиш от едно подтискано желание. Не е ли така?

О, ако ти можеше да направиш това пред Рамсей! Колко повече яд и ярост, колко повече омраза би внушил с това твое действие. А невидимото присъствие? Е хайде, престани, нямаше никой до теб. А вътре, вътре беше само твоето аз, безмерно и надменно, твоята измамена гордост, която ти желаше да удовлетвориш, независимо дали само чрез този символичен бунт.

Спомняш ли си, когато изключи мотора на хидропонните вани? И в този случай твоят непредпазлив жест целеше да задоволи едно желание. Твоят проект върху затворения биологичен цикъл. Да! Изследователският център отрече твоя проект и предпочете *Хлорела елипсоуреа* в откритата култура. И ти каза „не“ на Изследователския център, като спря мотора.

Харолд, ти си само един луд слепец. Защо не направиш равносметка на съвестта си? Защо не допуснеш, че си уморен, с опънати нерви, с разбит морал?

Ти си решил да разрушиш Базата! Наистина, велика постъпка. И много лесно изпълнима: достатъчно е само да съединиш кабела за високо напрежение с главния тръбопровод на резервоара за кислород. Но защо искаш да го направиш? Казваш, че не можеш иначе, казваш, че това е заповед, на която не можеш да се противопоставиш, заповед, която идва от невидимото присъствие.

Харолд, ти умееш да лъжеш дори себе си. Няма никой тук на Марс, галериите са пусти, този свят е мъртъв, само вятър и пясък, самота и студ. Знаеш добре, Рамсей не те е излъгал, онези двамата в изолационното отделение имат само треска, знаеш добре, че Михайлович загина при нещастен случай и че само твоята болна фантазия си помисли за... Сърцето ти представлява гнездо, изплетено от спотаена злоба. Въпреки пукнатините и изпъкналостите, бетонът и полистиролът издържат. И точно това те ядосва. Ти искаш и третата експедиция да се провали, защото не желаш Рамсей да остане в

историята като победител на Марс. Ти силно мразиш Рамсей, мразиш и всички от изследователския център, защото отхвърлиха проектите ти, защото повериха на Рамсей, а не на теб поста координатор. Ти се мислиш за гений, Харолд. Един неocenен гений.

Искаш да разрушиш Базата. Внимавай, гениални човече, внимавай! Няма невидими врагове, невидимият неприятел си ти, с твоята лудост за слава, с твоето унижено и осмяно аз. Внимавай, Харолд. Ако го направиш, ще бъде по твоя воля. Не се опитвай да се измъкнеш от отговорността, историята с призраците, които ти заповядват, е смешна.

Ще умреш и ти.

Не те ли интересува? В училище, когато беше малък и другарите ти те обиждаха, ти правеше така, че целият клас да бъде наказан. О, умееше много добре да се жертвува! И тогава това не те интересуваше, за теб беше достатъчно да знаеш, че другите, всички други ще бъдат наказани.

А сега? Сега имаш една причина в повече. Ти не искаш да се върнеш в къщи, Харолд Бриджис страхуваш се, че жена ти няма да бъде там и да те чака, страхуваш се да не я завариш с Филип.

5 МАЙ — ДЕН НА УРЕЖДАНЕ НА СМЕТКИТЕ

Има някакъв тънък свредел, който човърка нервите ми и излива върху мен реки от сладострастна мъка. Всичко това е хубаво, божествено. От време на време ми се струва, че оттатък прага ме очаква чудно спокойствие. Всичко останало е простация, несправедливост, състрадателни думи и лъжи.

Преди малко свързах кабела с резервоара за кислород. Ламберти се намръщи, когато му казах, че трябва да проверя инсталацията на склада. После повдигна рамене и ме остави сам. Смених един предпазител. Сложих по-издръжлив, който няма да се стопи при промяната на тока.

Докато вършех всичко това, си мислех, че е само шега.

Това, което вършех, беше проверка. Исках да докажа на себе си, че животът на всички е в ръцете ми, трябваше само да включа един нищо и никакъв механизъм. Но това беше като да насочиш празно оръжие или да стреляш с халосни патрони на сцената, докато играеш ролята си.

Това е само проверка, продължавах да повтарям на себе си, само проверка, за да видя дали тава е възможно. Но в същото време извършвах всички жестове, осъществявах плана до най-малката подробност.

За половин час направих прекъсвача. Още половин час, за да отклоня жицата и да я свържа с другата за високо напрежение.

Сега всичко е готово. Трябва само да натисна бутона тук, на моята маса.

Заслоните са свързани помежду си и с централата. Би трябвало всичко да пламне, но не съм сигурен. Единственото нещо, в което съм абсолютно сигурен, е, че резервоарът с кислород ще хвъркне във въздуха. Оцелелите — ако има такива — ще могат да преживеят най-много шестнадесет часа с аварийните бутилки. И когато след двадесет и пет дни звездолетът за доставки кацне на тези пясъци, студени като гробища, ще намери само развалини и трупове. И моя също.

Естествено, ще умра пръв, веднага. Но това не ме ужасява.

Едно нещо само бих искал да разбера. Кой ме кара да действувам така? Моята лудост или...

Вътре в мен един глас крещи с всички сили:

„Не го прави, Харолд! Не го прави!“ . Но хиляди други гласове нахлуват, викайки в тъпанчетата ми, и гризат черепа ми като мишки. Ще умра пръв. И заедно с мен ще умрат тридесет и три въшки и сто, хиляда, един милион мечти, всичко онова, което можеше да бъде, а не стана.

Никога не ще узная.

Никой никога не ще узнае.

Ръката ми чака последния неудържим импулс.

[1] Хлорела — едноклетъчни зелени водорасли, богати на витамини и протеин. — Б.пр. ↑

[2] Бактерии. — Б.пр. ↑

[3] Лимонит — минерал, състоящ се от железен хидроксид, в землисти маси с жълторъждив цвят или в компактни, клонящи към черно, маси. — Б.пр. ↑

Издание:

Лино Алдани. Затъмнение 2000

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1983

Библиотека „Галактика“, №48

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова,

Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Преведе от италиански: Гергана Калчева-Донева

Рецензент: Симеон Хаджикосев

Редактор: Божан Христов

Редактор на издателството: Панко Анчев

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисунок на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактори: Пламен Антонов, Асен Младенов

Коректор: Ана Иванова

Италианска, I издание

Дадена за набор на 4.V.1983 г. Подписана за печат 20.VI.1983 г.

Излязла от печат месец юли 1983 г. Печ. коли 11.50. Изд. коли 7,45.

УИК 7,22. Цена 1.00. Формат 32/70×100. Изд. №1673.

Страници: 184. ЕКП 95366 21331/5637–39–83

08 Книгоиздателство „Георги Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

850 31–32

© Гергана Калчева-Донева, преводач, 1983

© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1979

© Текла Алексиева, рисунок на корицата, 1983

c/o Jusautor, Sofia

Lino Aldani. Eclissi 2000

© Giovanni de Vecchi Editore, Milano, 1979

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.